

Biz de VARIZ

Avrupa Birliği
Sivil Koruma
ve İnsani Yardım

Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu

Bu kitabın yazımı UNFPA tarafından desteklenmiş olup, basımı Avrupa Birliği Sivil Koruma ve İnsani Yardım finansal desteğiyle gerçekleşmiştir

KAMER Vakfı

Ali Emiri 3. Sokak Es-Şal Apt. No: 1 Yenişehir - DİYARBAKIR
Telefon: (0412) 228 10 53 Faks: (0412) 224 23 19

Biz de VARIZ

2017

Yayına Hazırlayan

KAMER Vakfı Yayın Kurulu

Fulya Kama

Özge Gökdemir

Grafik Tasarım / Kapak Tasarımı

Nesne Emt

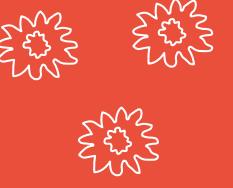
Baskı

Karınca Ajans Yayıncılık Matbaacılık - Serap Çavdar

Adres

Dr. Mediha Eldem Sokak 56/1 Çankaya - ANKARA

Bu yayının içeriğinden sadece KAMER Vakfı sorumlu olup hiçbir şekilde Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA) Türkiye ofisinin ve Avrupa Birliği Sivil Koruma ve İnsani Yardım (ECHO) ofisinin görüşlerini yansıtmamaktadır.

İçindekiler

	Sayfa
Önsöz	7
Giriş	11
Azalia	13
Kulîlk	17
Luts	21
Nazê	23
Ghazal	27
Pirpizek	29
Nefise	31
Nadide	33
Berfin	35
Yaqûtê	39
Aqhawan	41
Rukh	45
Behrem	49
Rebiye	51
Nergîz	55
Hêvi	59
Havle	63
Zembeq	65
Firuze	67

Uluslararası Göç Örgütü, göçü “kişi veya bir grup insanın süresi, oluşumu ve sebepleri ne olursa olsun bulunduğu ülke sınırları içerisinde ya da uluslararası sınırlar arasında yer değiştirmesi” olarak tanımlamaktadır.¹ Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu'nun verilerine göre bugün tüm dünyada küreselleşme, savaş, yoksulluk, siyasi baskı ve benzer nedenlerle 244 milyon göçmen bulunmaktadır.² 65.6 milyon insan zorunlu göçle yurtlarından ayrı yaşamaya mecbur bırakılmıştır. 10 milyonun üzerinde sığınmacı 18 yaşın altındadır.³ Suriye'de 2011 tarihinde başlayan savaş ile birlikte halkın büyük bir kısmı güvenlik nedeniyle yurtlarını terk etmek zorunda kalmıştır. Önemli sayıda Suriyeli sığınmacı öncelikli olarak kendi yurtlarına yakın gördükleri sınır illerimize yerleşmiştir. Bu göç sürecinden ise en çok etkilenenin kadınlar ve çocuklar olduğu tartışılmaz bir gerçektir. Kültürel farklılıklardan dolayı uyum sağlayamama, gittikleri bölgede konuşulan dili kullanamama, organize edilemeyen yardımlar, beslenme ve barınma yetersizliği gibi sıkıntılar kadınların ve çocukların hayatlarını zorlaştırmaya devam etmektedir.

KAMER Vakfı ülkemize sığınan herkesin aynı hak ve fırsatlara sahip olması gerektiği düşüncesinden yola çıkarak Suriyeli kadın ve çocuklara yönelik tasarlanmış çeşitli çalışmalar yürütmektedir. Aynı zamanda sığınmacı kadın ve çocukların var olan programlara katılımlarını sağlamaktadır. İlk olarak insani yardımların dağıtım şekline başlayan bu çalışmalar, şu an yöntemi belirlenmiş ve oldukça etkin sonuçlar alınan programlar halinde yürütülmektedir. Bu programlar çerçevesinde UNFPA'nın desteği ile birlikte KAMER sığınmacı kadınlara yönelik sağlık hizmeti sunmakta, dil kursları açmakta, hane ziyaretlerinde bulunmakta, mahalle toplantıları ve farkındalık toplantıları düzenlemekte ve de kadınların çocuklarıyla beraber katılacakları beraber oynama grup çalışmaları yapmaktadır. Tüm bu çalışmalarla bugüne dek binlerce kadına ulaşılmıştır.

Bu kitabı hazırlama fikri KAMER'in çalışmalarının sığınmacı kadınların hayatlarına nasıl dokunduğu sorusu üzerine ortaya çıktı. Bazen niceliksel veriler bize programın başarıyla uygulandığını gösterse de kadınların ağızından kendi hikâyelerini dinlemek ve de yaşadıkları dönüşüme tanık olmak çalışmanın derinliğine dair çok şey söylemekte.

Bu arayıştan yola çıkarak 2017'nin Temmuz ayında Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin çeşitli illerindeki KAMER merkezlerinde 19 kadınla derinlemesine görüşmeler yaptık. Görüşmelerimizi yazıya dökerken hikâyelerin anonim kalabilmesi için kadınların isimlerini ve yaşanan yerleri paylaşmamayı tercih ettik. Her hikâyeye bir rumuz verdik. Görüşme yaptığımız kadınlara ilk olarak bugünlerde ne kadar mutlu olduklarını sorduk. Aldığımız cevapların çoğunda Suriye'deki yaşantılarına duyulan özlem vardı. Onlardan bizlere Suriye'deki yaşamlarını, savaştan nasıl etkilendiklerini, Türkiye'ye nasıl geldiklerini ve Türkiye'de neler yaşadıklarını anlatmalarını istedik.

Görüşme yaptığımız 19 kadın da KAMER ile temas etmiş kadınlardı. Kimisi KAMER'in merkezlerinde UNFPA ile birlikte yürütülen projede sağlık aracısı ya da tercüman olarak çalışmaktaydı kimisi KAMER'in düzenlemiş olduğu Türkçe dil kurslarına, farkındalık toplantılarına ya da mahalle toplantılarına katılmıştı kimisi de hane ziyaretlerinden sonra KAMER'in merkezlerine gelmeye başlamıştı.

Görüşmelerimizi Türkçe bilen kadınlarla Türkçe, bilmeyenlerle ise Arapça ve Kürtçe bilen tercümanlar aracılığı ile yaptık. Dil çoğu zaman onların hayatında olduğu kadar bizim görüşmelerimizdeki de en büyük engel oldu. Kadınlar anadillerinde elbet hikâyelerini daha iyi aktarabileceklerdi. Neyse ki her merkezde bize tercümeyle destek olan, o dili konuşan KAMER çalışanları vardı. Bu bizim için yerel çalışmanın ne kadar önemli olduğunun bir göstergesiydi.

Kadınlar savaşın hâlâ devam etmesinden ve ülkelerinin artık eski durumuna döneceğine inandırmadıklarından bundan sonraki yaşamlarının büyük bir bölümünü Türkiye'de geçireceklerini düşünmekteydi. Ve bu yeni yaşamları elbette ki bir sığınmacı olmanın getirdiği zorluklardan muaf değildi. Gittiğimiz bölgelere gelen kadınlar kendi ana dillerinin yoğunlukla konuşulduğu bölgeleri tercih etmişlerdi. Bu yolla günlük hayatlarını biraz kolaylaştırmış olsalar da sağlık, eğitim gibi kamu hizmetleri söz konusu olduğunda Türkçe bilmemek en büyük engel olarak karşısına çıkmaktaydı. Bu noktada KAMER'in açmış olduğu Suriyeli kadınlara yönelik Türkçe okuma-yazma kurslarının ne kadar gerekli olduğunu gördük. Aldıkları Türkçe eğitiminden sonra dili kullanabilmelerinin kadınları gündelik hayatta ve kamu hizmetlerine erişimde güçlendirdiğini fark ettik.

Görüşmeleri yaptığımız sırada gerek medyada ve de toplumun çeşitli kesimlerinde Suriyelilere yönelik kullanılan ayrımcı dil ve ırkçı söylemler gerekse kadınların gündelik hayatlarında maruz kaldıkları ayrımcılık hemen hemen her kadının en çok zorlandığı konulardan biriydi. Bir diğer sorun da ekonomik sıkıntılardı. İşsizlik büyük bir problemdi. Görüşme yaptığımız kadınların içinde avukat olan, öğretmen olan kadınlar, savaş yüzünden okudukları üniversiteyi bırakmak zorunda kalan oldukça iyi eğitim almış, birden fazla dil bilen kadınlar vardı ama diplomaları geçerli olmadığından Türkiye'de mesleklerini yapamıyorlardı. Çalışabilenler ise düşük ücretlerle çalıştırılıyordu. Bunun yanı sıra göçle birlikte artan ev kiralari en büyük şikâyet konusuydu. Çok kötü koşullardaki evler Suriyeliler geldikten sonra değerinin çok üzerinde kiralaniyordu.

Bu çalışma bize tüm bu zorluklar karşısında kadınların ihtiyaç duydukları desteği sağlaması açısından KAMER'in UNFPA'nın da katkılarıyla yürüttüğü programların ne kadar önemli olduğunu gösterdi. Hane ziyaretleriyle kapı kapı dolaşılıp sığınmacı kadınlara ulaşmanın ve ilk basa-

mak sağlık hizmeti sunmanın önemini, yapılan toplantılarda ne kadar çok kadına dokunduklarını, Türkçe dil kurslarının kadınların hayatlarını nasıl değiştirdiğini gördük. Kadınlar KAMER'in çalışmalarına katıldıkça, kendilerini, çocuklarını, eşlerini ve de çevrelerini değiştirmeye başlamışlardı. Sadece kadın, çocuk ve de mülteci haklarını öğrenmekle kalmayıp, bu hakları uygulamaya geçirmiş olmalarını görmek bu ve bunun gibi çalışmaların ne kadar değerli olduğunu bize bir kere daha hatırlattı. Kendine feminist diyen, rektör olmak isteyen, devlet başkanı olmak isteyen kadınlar tanıdık. KAMER'den aldıkları gücü diğer kadınlarla paylaşan kadınlarla tanıştık. Kadınlar KAMER ile ne kadar uzun süredir temas halinde ise farkındalıkları o kadar artmış, güçlerinin farkına varmışlar ve özgürleşmişlerdi. Kadınlar ayrıca savaş biter ve her şey düzelse yurtlarına dönmek istediklerini ve döndüklerinde de Suriye'de KAMER gibi bir merkez açmak istediklerini bizimle paylaştılar. Suriye'de yaşayan diğer kadınlarla farkındalık toplantıları düzenlemeyi hayal ettiklerini anlattılar. Kadınların gözlerinde gördüğümüz o ışık geçmişte yaşadıkları karanlık dönemlere rağmen önlerindeki tüm engelleri aşabilecek güçteydi.

KAMER Vakfı 20 yıldır Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun 23 ilinde tüm zorluklara rağmen bağımsız duruşundan ödün vermeden kadınlara ulaşmaya devam ediyor. Bundan 10 yıl önce Ben Varım adlı kitapta yine kadınlar KAMER'in kendilerine nasıl dokunduğunu aktarmış ve de “ben varım” demişlerdi. Tam 10 yıl sonra bu topraklara sığınmış kadınlara ve çocuklara elini uzatarak KAMER, Suriyeli sığınmacı kadınlarla birlikte “biz de varız” diyor ve de birlikte güçlenmenin ne kadar önemli olduğunu bize hatırlatıyor. Bu güç içinden geçtiğimiz zor süreçlerde hepimize, tüm kadınlara umut olmaya devam ediyor.

Fulya Kama & Özge Gökdemir

¹ Uluslararası Göç Örgütü (2011) Glossary on Migration, International Migration Law Series No. 25

² Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (2015, Aralık 23) “Migration”

³ Birleşmiş Milletler Mülteci Ajansı (2017, Haziran 19) “Figures at Glance”

Giriş

Yüz binlerce kadın, erkek ve çocuğu gelenler. Yaralı-bereli, acılı, kırık dökük insanlar. Aç, susuz, hastaydı çoğu. Üstelik yersiz yurtsuz kalmışlardı.

Daha önce komşu ülke Türkiye'yi görmeye gelenler olmuştu. Ama bu geliş planlı bir geliş değildi. Bu sefer savaşın acımasızlığı mecbur bırakmıştı.

Herkes elinden geleni yapmalıydı. Ama nasıl?

KAMER bu sorunun cevabını, benzer durumları yaşayan kadınlarla konuşarak bulmaya çalıştı. Tam o sırada adının açıklanmasını istemeyen bir bağışçı gerekli ilk maddi kaynağı sağladı. Neyi nasıl yapmak gerektiğini bulmak için en iyi yolun deneyimlerden yararlanmak ve yeni deneyimler edinmek olduğunu düşünerek başladık.

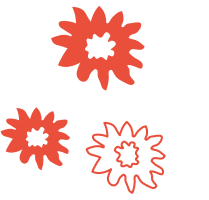
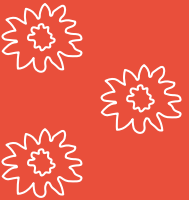
Ardından UNFPA ile başlayan ortaklık. Önce Antep, Adıyaman'da başlayan sonra Diyarbakır, Batman, Mardin, Kızıltepe, Maraş'ın da katılımıyla yedi ilde kocaman bir ekip ile yürütülen çalışmalar.

En kötüsü tanık olup, sessiz kalmaktı. Sessiz kalmadık. Çabalıyoruz...

Teşekkürler ilk destekçimiz. Başlama ve yöntem oluşturma sürecimizi sağlayan katkınız için.

Teşekkürler UNFPA binlerce yeni komşularımızın yaralarını sarmamıza katkı sağladığınız için.

*Nebahat Akkoç
KAMER Vakfı adına*

Farkındalık çalışmalarından sonra kızlarımın kendi fikirlerini ve düşüncelerini dile getirmelerine izin veriyorum ki büyüdüklerinde onlar da aynı şekilde çocuklarını yetiştirsinsinler.

AZALIA

Bugünlerde ne kadar mutluyum sorusuna çok mutluyum diye cevap veririm çünkü Suriye'deyken hiç mutlu değildim...

Orada çok zor bir hayatım vardı. Hem benim hem de ailemin gerek maddi gerekse manevi durumu çok kötüydü. Aslında Suriye'deyken maddi problemlerden çok manevi problemler yaşadım.

Ailem savaş öncesinde Mısır'a göç etmişti. Ailem benden çok uzaklaşmış, ben de Suriye'nin büyük şehirlerinden birinde kayınvalidem ile birlikte yaşamaya başlamıştım.

Şu anda 27 yaşındayım. 20 yaşında evlendim. Arap'ım. Biz altı kardeşiz, ben üçüncüyüm. Suriye'de meslek okulunda okudum, hem bilgisayar hem de İngilizce eğitimi aldım. İlkokul seviyesindeki öğrencilere ders verdim. Türkiye'de okumadığım için çalışmıyorum ve bu yüzden de iş tecrübem yok. Bu sene de kızımı okula vereceğim. İnşallah o da Suriye'deki gibi iyi bir eğitim alır. İki kızım var: biri 5, diğeri 3 yaşında. Bir kızımı Türkiye'de, diğeri ise Suriye'de doğurdum. Ama Suriye'de bana bakan doktor erkek olduğu için

başta eşim o hastanede doğum yapmama izin vermedi. Daha sonra özel bir hastanede kadın bir doktor bulduk ve ben doğumumu yaptım. İkinci doğumumu burada gerçekleştirdim. Bu süreçte Türkçe bilmediğimden çok zorlandım. Ben savaşı birebir yaşadım. Savaş çıktığında yolda yürürken üzerimizden uçaklar geçiyordu. Hatta yolda yürürken kızım ile ben uçakların düşüp insanların öldüklerini bile gördük. Tüm bu olan bitenden çok etkilendik ve bu yüzden Türkiye'ye gelmeye karar verdik. Pasaportlarımız ile sınırı geçtik.

Eşim meslek enstitüsünden mezun, elektrik bölümü okumuş. Suriye'deyken elektrikçilik yapıyordu. Burada da aynı işine devam ediyor. Buraya gelmeden önce iki farklı şehirde daha yaşadık. Fakat oralarda ne ben ne de eşim iş bulabildi. Biz de en son buraya yerleştik. Şu anda burada küçük bir elektrikçi dükkanı var, mühendislerle inşaatlarda çalışıyor. Ben ise hâlâ çalışmıyorum. Bu şehri çok seviyorum ve çok alıştım. Ama ilk yılımız gerçekten çok zor geçti. İkinci yılımız ilk

yıla göre biraz daha kolaydı. Bu senemize de elhamdülillah! Türkiye'ye geleli üç yıl oldu ama daha geldiğim ilk yıldan itibaren hayatımda çok şey değişti. Mesela sokağa çıkmaya başladım. Fakat savaşın psikolojik etkileri iz bırakmadı desem yalan olur. Geldiğimde en çok zorladığım şey kızımın doğumu oldu. Buraya geldiğimde hamileydim ve kimseyi tanıımıyordum. Türkçe bilmiyordum.

Akrabalarım yoktu. Komşularımın birkaç tanesi bana yardımcı olsa da ailemi çok aradım. Annemi beş yıldır hiç görmüyorum ve onu çok görmek istiyorum. Annemin adı geçtiğinde bile ağlıyorum. Ailem şu an Almanya'da yaşıyor. Mısır'dan gelip Almanya'ya giderlerken, İzmir üzerinden gittiler ve ben bu sırada gidip annemi göremedim. Çok ağladım. Hâlâ da ağlıyorum. Onu çok özliyorum. Telefonla konuşabiliyoruz ama yanında olması gibi değil. 5 yıldır görememek çok ama çok üzücü.

Türkiye'deki en güzel şey ise savaş psikolojisinden kurtulmak. Türkiyeli komşularımdan da çok memnunum. Yeri geldi bana ailemi aratmadılar. Burada KAMER'de de arkadaşlarım oldu. Şu an rahatça dışarı çıkıyorum, çarşığı gezebiliyorum. Aslında ben bekârken çok rahat bir şekilde Suriye'de de çıkabiliyordum, babam bizi kısıtlamıyordu. Ama tam savaş zamanı evlendim ve savaş bizleri çok kısıtladı. Savaş zamanı sadece eşimle birlikte dışarı çıkabiliyordum. Buraya geldiğimizden beri ise eşim karışmıyor, kendi başıma çıkabiliyorum.

KAMER'i ilk kez Facebook'ta gördüm. Okuma-yazma kursları beni çok cezbettiler. Hastaneyi rahatlıkla gidebilmek ve kızlarıma Türkçe öğretmek istediğim bir zamandı. O yüzden ilk olarak okuma-yazma kursları için KAMER'e ulaştım. Daha sonra da farkındalık çalışmalarına geldim. Suriye'deyken kadın merkezlerine gitmedim. Okul bitti, çalışmaya başladım, sonra evlendim, sonra savaş çıktı. Kadın kuruluşlarıyla aslında ilk kez burada tanıştım. Farkındalık çalışmalarında beni en çok etkileyen konu ise kadın hakları oldu. Kadınların ve erkeklerin aynı haklara sahip olduğunu fark ettim. Benim eşim öyle değil ama Suriye'de birçok erkek karısına konuşmamasını, dışarı çıkmamasını söylüyor. "Ben varken sana

laf düşmez" diyen o kadar çok ki. Hayatım KAMER'den sonra çok değişti. Önceleri eşimle pek konuşamazdım, şimdi ise bir problem olduğunda rahatça konuşabiliyorum. Kocam KAMER'e geldikten sonra değişimimi gördü. Hatta bendeki değişimi görünce bana daha düşkün oldu. Yeni halim onun çok hoşuna gidiyor. Ayrıca çocuk haklarıyla ilgili de bilgi sahibi oldum ve çocuklarımla nasıl daha düzgün bir iletişim kuracağımı öğrendim. Onlarla nasıl oynayacağımı ve onlara nasıl davranacağımı öğrendim. Kızlarıma daha önce "Sen kız çocuğusun, fazla konuşamazsın. Şunu yapabilirsin, şunu ise yapamazsın" derdim. Ama farkındalık çalışmalarından sonra kızlarımdan kendi fikirlerini ve düşüncelerini dile getirmelerine izin veriyorum ki büyüdüklerinde onlar da aynı şekilde çocuklarını yetiştirebilirler. Şu anda kızlarımla iyi bir iletişim halindeyim. Kızlarım doğruyu yanlış biliyor ve kendilerini çok iyi ifade ediyor. Mesela büyük kızım ona bir şey söylediğim zaman hemen onun resmini çiziyor, gidip küçük kız kardeşine anlatıyor, ona öğretmeye çalışıyor. Yeri geliyor yemek yapmak, temizlik yapmak ve bana yardım etmek istiyor. KAMER'de kızlarımla beraber oynama aktivitelerine de katıldık. Artık evde daha çok resim yapıyoruz. Kızım daha önceleri karalayıp bırakırdı, şimdi ise düşünce düşünce çiziyor. Ben de o resimleri duvara asıyorum. Büyük kızım doktor olmak istiyordu, artık diyor ki "Ben doktor olacağım ama bana gelen hasta çocuklara da resim çizip onları mutlu edeceğim."

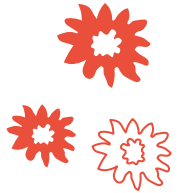
Türkiye'de ayrımcılık yapan da var yapmayan da. Herkes aynı değil. Burada, kendi çevremde hiç ayrımcılığa maruz kalmadım. Ama haberlerden, internetten gördüğüm kadarıyla ayrımcılık var. Mesela bazı Türkiyeliler Suriyelileri kendi ortamlarına almıyor. Burada gerek Arap gerek Kürt Suriyeliler arasında çok fark yok. Aslında savaştan önce de yoktu. Ama savaş olduktan sonra insanlar sen Sünni'sin sen Alevi'sin, sen Kürt'sün, Arap'sın diye ayırmaya başladılar. Ama aslında kimsenin kimseden farkı yok.

Türkiye'ye dair güzel şey ise çok var. Mesela ilk aklıma gelen, çoğunluğu Müslüman bir toplum olan Türkiye'de kadınların özgür olması. İsteyen başını açar isteyen kapatır. Bir de hastane-

lerde ve parklarda Türkiyeliler gibi muamele görmemiz gerçekten çok güzel.

En büyük hayalim okulu bitirip çalışmak. Suriye'de 2 yıllık İngilizce eğitimi gördüm, burada 4 yıllık eğitim görmek istiyorum. Türkiye'deki okullarda İngilizce dersleri vermek istiyorum. Şu an kızlarımdan dolayı bu hayalimi gerçekleştirmem mümkün değil çünkü onları bırakacak bir yerim yok. Ama ileride mutlaka deneyeceğim.

Tabii ki her Suriyeli gibi ben de topraklarıma dönmek istiyorum ama buraya da çok alıştım. Burada örf, adet ve yemekler Suriye'ye çok benziyor. Aslında bildiğim tek şey Avrupa'ya gitmek istemediğim. Çocuklarım da Türkiye'de olduklarından dolayı çok mutlu. Onlar Suriye'yi doğru düzgün bilmiyorlar zaten.

Ben bir kadınım ve benim haklarım var.

KULÎLK

Bugünlerde pek mutlu değilim açıkçası. Suriye'de iken ise çok mutluydum oysa... Şu an 28 yaşındayım. Ortaokul mezunuyum. Kürt'üm ama okulda Arapça okudum. Kürtçe ve Arapça konuşuyorum. Şimdi bir de Türkçe öğrendim. İngilizce yazıyorum, okuyorum ama konuşamıyorum. Hatta Fransızca da öğretiyorlardı Suriye'de ama ben öğrenmedim. Evlenmedim okula devam etmeyi çok istedim. Ben zeki bir kadınım. Suriye'deki kadın hakları Türkiye'deki gibi değil. Eğer öyle olsaydı ben Suriye'de okulumu bitirir çalışırdım. Ama 16 yaşındayken nişanlandım. Daha orta okulu yeni bitirmiştım, bir sene nişanlı kaldıktan sonra ise 17 yaşında evlendim. Sonra da hemen hamile kaldım. Evlenmeden önce köyde yaşıyordum, sonra şehre yerleştik. Evlendikten sonra bir süre eşimin annesi ile yaşadım. Nasıldır bilirsiniz; gayet zordu. O zaman durumumuz da iyi değildi. Kaynanan ne kadar iyi olursa olsun insan aynı evde yaşayınca zorluk yaşıyor. Evde iki görümcem, bir kaynım, kayınpeder ve kaynanam yaşıyorduk.

Ev iki oda bir salondtu. Çok zor geçti. Her gün ağlıyordum. Ama çok şükür o günler geçti. Ben eşimi çok seviyorum, o yüzden tahammül ettim tüm bunlara. Çok zorluk çektim. Eşim ve çocuklarım için her şeye katlandım. Tam beş buçuk sene kayıinvalidemin yanında yaşadım. Sonra evimize çıktık. Hiç bir şey almadan, elbiseyle çıktık. Ayrıldıktan sonra benim köyüme gittik. Sonra İŞİD geldi yolu kapattı. 1.5 yıl annemin yanında kaldık, kayıinvalidemi ve kayınpederimi hiç görmedik. Ben, eşim, çocuklarım ve kaynım köyde kendi annemin yanında yaşadık. Köy çok zordu. Elektrik ve su yoktu. Hepsini para ile alıyorsun ama onu alacak para da yoktu çünkü iş yoktu. Ben Suriye'de eşim yasakladığı için hiç çalışmadım. Savaşı bizzat yaşadık. Mesela ben kapalı değilim ama mecbur 4 ay kapandım. İŞİD geldi, kapana-caksınız dedi. Ben İŞİD'i gördüm ama onlar kapalı kadınlara bakmazdı. Siyah giyerdik baştan aşağı. Benim iki görümcem evde bekardı. Onlara bir şey yaparlar diye çok korktuk. Annemin yanında

yaşamak da çok zordu. Bizim âdetimiz değil, kızı gelsin annesinin yanında yaşasın. Akrabalar geliyordu ve dedikodu yapıyordu. Ben de katlanamadım, bıkmıştım. Eşimin de haberi yoktu. Ne olduğunu söylemem için ısrar etti, ben de anlattım. O da "Tamam, ben Türkiye'ye gideceğim, ne olursa olsun, gerekirse 24 saat çalışacağım, seni Suriye'den çıkaracağım" dedi. Sonrasında da eşimin halası Türkiye'ye geldi. Telefon açtı. Dedi ki "Buraya gelin, hayat daha kolay burada, bol elektrik ve su var. En önemlisi burada iş var." Benim eşim aşçıdır, ona iş olanağı vardı. Suriye'de çok güzel bir işi vardı. Başbakanlığa yemek yapıyordu. Bizim evimizde yemekleri o yapar ama mutfağı da çok kirletir. O yarım saat yemek yapar; ben saatlerce mutfak temizlerim. Sınırdan kaçarak geldik. Geleli 2 yıl 10 gün oldu. Hiç paramız yoktu, bu yüzden sınırdan geçebilmek için yüzüğümü sattım. 300 liraya gitti. Bundan iki yıl önce sınırdan geçmek daha kolaydı. Geçerken askerler bize çok iyi davrandı. Ben, iki oğlum, kaynanam ve iki görümcem sınırı geçtik. Eşim benden 15 gün önce geldi. 15 gün çalıştı, ev tuttu, sonra biz geldik. Suriye'deyken hiç böyle bir şey yaşayacağımız aklımıza gelmezdi. Türkiye'ye geldiğimiz ilk zamanlar zordu. Birincisi ev bomboştı. 7 gün yerde yattık. Sonra eşime çalışacağımı söyledim. "Nasıl çalışacaksın?" diye bağırdı, çağırdı. "Çalışacağım, ne olacak yani!" dedim. Benim okumam yazmam var. Suriye'de de aslında biraz Türkçe öğrenmişim ama tam olarak konuşamıyordum. Annemle babamın köyü sınır köyü. Bizde uydu yoktu, Türkçe kanalları vardı, ben de onları izliyordum. O yüzden biraz biliyordum. Eşim "Nasıl çalışacaksın? Ağabeyin bilse, annen bilse bana kızar. 'Sen erkek değil misin? Nasıl çalıştırıyorsun karını?' derler" dedi. Ben de ne olursa olsun çalışacağımı söyledim. Caddeye çıktım, baktım bir lahmacuncu var. Gittim, "Size eleman lazım mı?" diye sordum. Kürtçe konuşuyordum. Böyle baktı, "Evet lazım" dedi ve nereli olduğumu sordu. Ben "Suriyeliyim" dedim. O da "Gel çalış, bir deneyelim" dedi. 3 gün bulaşıkları yıkadım, sonra garsonluk yaptım. 9 ay lahmacuncuda çalıştım. Kocam da çalışıyordu. Eşyalarımızı almaya başladık yavaş yavaş. Evime gerekli her şeyi aldım. Maki-

na aldım, koltuk aldım, evimde çok şükür eksik kalmadı. Hatta Suriye'deki evimden daha güzel oldu. Sonra hamile kaldım. 3 aya kadar çalıştım ve işi bıraktım. Çocuğum doğduktan sonra 4 gün evimizde kaldı ama son 2 gün kötüleşince hastaneye kaldırdık. 7 günlükken vefat etti. Neden vefat ettiğini bilmiyorum, hiçbir şeyi yoktu ama kısmeti böyleymiş. Hastayken ondan kan aldılar, İzmir'e gönderdiler. Sonuç 5 güne çıkar dediler ama 5 güne kalmadan çocuğum vefat etti. Ben sezaryen oldum devlet hastanesinde. Her şey çok güzeldi. Çocuğumu aldım eve geldim. Eşim de çocuğumuzu hastalanınca yoğun bakıma götürdü. "Olmazsa özel hastaneye yatıracağım" dedi. Girdi yoğun bakıma, baktı, çok temiz, ilgileniyorlar, bakıyorlar. "Her 3 çocuğa bir hemşire var, özele gerek yok, çok iyi bakıyorlar" dedi. Ama sonra çocuk vefat etti. Ben çok üzüldüm. Allah kimseye evlat acısı vermesin. Hiçbir şeye benzemiyor. Bunalıma girdim. Bir gün komşum emniyette çocuğuna kimlik çıkarırken KAMER'den bir arkadaş onu yolda görmüş. Demiş "Gelin, bak bizim merkezimizde yardım veriyorlar. Doktor hizmeti veriyorlar." Sonra buraya gelmiş arkadaşım ve merkezde çalışan kadınlarla tanışmış. Sonra bana geldi "Sen de git tanış, belki sana yardımcı olurlar doktor için" dedi. Beraber geldik, ben çok kötüydüm, çok... Hiç iyi değildim. Türkçe okuma yazma da bilmiyordum. Sadece konuşuyordum ama konuşmam da çok net değildi. Bana kaç çocuğun var diye sorduklarında ben de kaybettığım çocuğu hatırladım ve ağlamaya başladım. "Neyin var?" dediler. İçlerinden biri "Bırakın" dedi, "Ağlasın, rahat olsun." O yüzden burayı sevdim ben. İnsanlar çok içtenler. Ben 3-4 aydır buraya geliyorum ama sanki onları uzun yıllardır tanıyorum. Bana kursa gelmemi söylediklerinde, gelmeyeceğimi söyledim çünkü ben o zaman kurs nedir bilmiyordum. "Neden gelmiyorsun? Gel, Türkçeyi daha güzel konuşursun" dediler. "Benim psikolojim hiç iyi değil, ben gelmiyorum. İnşallah gelirim" dedim. 15 gün sonra KAMER'den biri bana telefon açtı. "Gel, büyük bir toplantı var. Suriyeli kadınlar gelecek, kayıt falan alacağız, kurs açacağız" dedi. Sonra geldim baktım, "Üfff! Suriyelilerin hepsi

burada galiba" dedim. Hâlbuki ben neredeyse hiç birini tanımiyordum. Bir tek ben buradayım sanıyordum. Böyle baktım, "Nereden geldi tüm bu insanlar?" dedim. Sonra hemen Türkçe kursuna başladım. Ardından psikolojim düzelmeye başladı. Bir ayda değiştim. Hiç makyaj yapmıyordum, saçımı düzgün toplamıyordum, üstüm başım berbattı. Yani kendime hiç bakmıyordum. Fakat KAMER ile tanıştım, kendimi toparladım ve daha güçlü oldum. Gerçekten KAMER bana güç verdi. Ben bir kadının ve benim haklarım var. KAMER'deki birçok toplantıya geldim. Şiddetle ilgili konuştuk. Çocuk gelinleri konuştuk. Eşinle nasıl iletişim kuracaksın, onu konuştuk. En çok erken yaşta evliliklerden etkilendim. Mesela benim 18 yaşında çocuğum vardı. Erken yaşta evlilik kadına zarar veriyormuş, bilmiyordum. Bir de her şey çocuk etrafında dönmemeli, insan biraz da kendisini düşünmeli. Bu toplantılardan sonra kendimi değiştirdim. Eşimle olan ilişkim değişti. Baskının farkına vardım. KAMER'den sonra eşimi de değiştirdim. O da biraz zorluk çekti. "Sen değiştin. Seni tanıyamıyorum artık. Çıkıyorsun, gidiyorsun" diye söylendi. Ben de dedim ki "Benim haklarım var, ben de kadını, sadece evde çocuklarla, temizlikle, yemekle falan hayat geçmez. Kadın da biraz nefes almalı." Ben bunu burada öğrendim. İki ay boyunca her gün geldim. Şu an mesela eşim bana bir şey dese, "Bak, benim de haklarım var" diyorum. Tabii ki de ona saygı ve sevgi gösteriyorum, biz böyle öğrendik. Benim değişmemden o da memnun. Çocuklarımla ilişkim zaten iyiydi, sinirli değildir. Çocuklarıma hiç vurmam. Bir aydır da anneçocuk beraber oynama grubuna gidiyoruz. Çok faydalanıyoruz. Bir gün hamurla şekiller yaptık. Akşam eve gittik, 6 yaşındaki oğlum "Anne hadi gel, beraber hamur yapalım" dedi. Bu grupta mesela birbirimizle nasıl konuşacağımızı öğreniyoruz. Arapça şarkılar, Türkçe şarkılar öğreniyoruz. Geri dönüşüm malzemelerinden aktiviteler yapıyoruz. Arkadaşlarıma da anlatıyorum. Bazen küçük oğlumla yaptığımız aktivitelerin fotoğrafını çekiyorum. Büyük oğlum "Anne neden beni de almıyorsun? Ben de geleceğim" diyor. Çok istiyor. Ama evde onunla da oynuyorum. Mese-

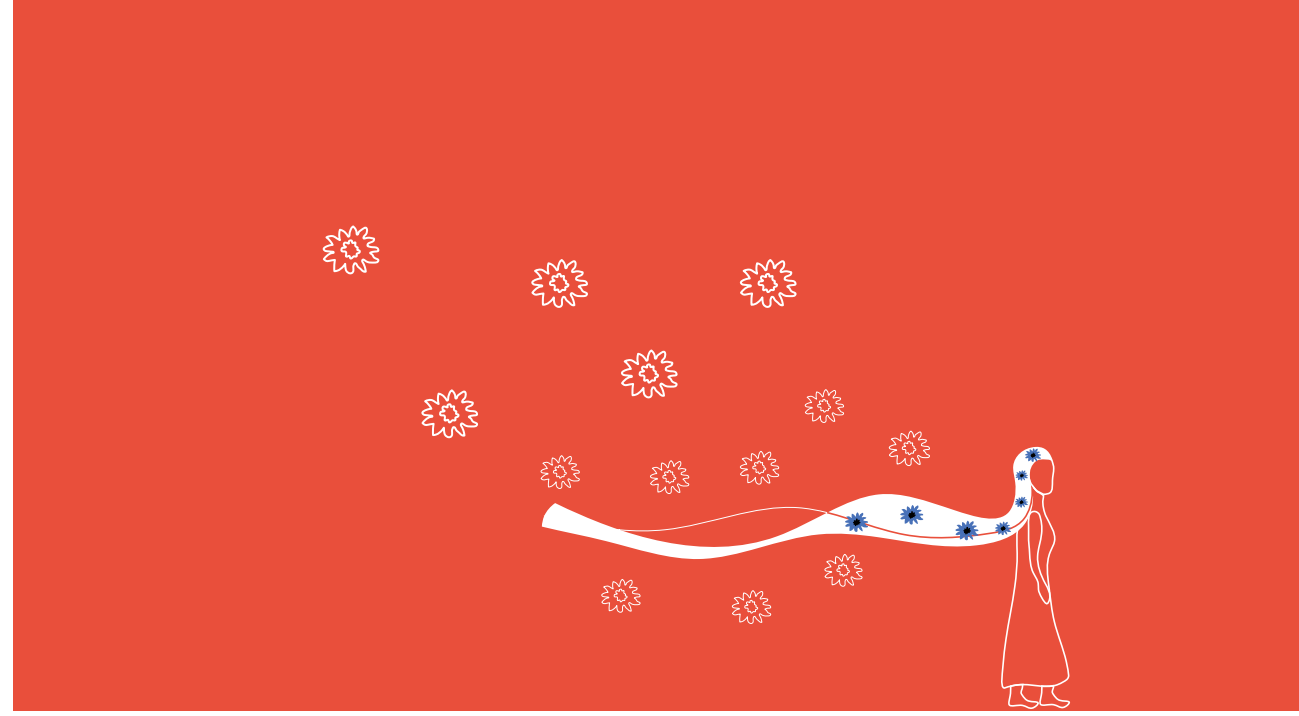
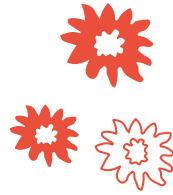
la onlara bir harf veriyorum. "E" deyince, "elma" olacak diyorum, sonra oğluma "M" diyorum, o da hemen "muz" diyor. Harfi veriyorum, o meyveyi buluyor. Türkçe oynuyoruz. Çocuklarımla eğitime önem veriyorum, o yüzden Kanada'ya ya da Almanya'ya gitmek istiyorum. Ben onların dilini bilmiyorum ama hiç korkmuyorum çünkü ben başarırım. Bunda da KAMER'in rolü çok fazla. Onlar bana güç verdi. Ben lokantaya girmiştim, çalışıyordum, çevremde neler olup bitiyor hiç bilmiyordum. Mesela benim çalıştığım yer ile KAMER'in olduğu yer çok yakın, ama bilmiyordum, KAMER'i çok uzak bir yer sanıyordum. KAMER ile ilgili sevdiğim şeyleri sıralarsam, ilki kadınlara güç veriyor. İkincisi bilgilendiriyor. Birçok Suriyeli kadın bilmediği şeyleri KAMER'den öğreniyor. Mesela ben kurstan çok faydalandım. İki ayda okumaya ve yazmaya başladım. Üçüncüsü, mesela eğer ben halsiz ve üzgünsem buraya geliyorum, derdimi anlatıyorum ve onlar beni anlıyorlar. Kız kardeşim gibiler. Benim kimsem yok burada. Bir tek kaynım var. Bir de KAMER var. Yani en iyi tarafı hem Suriyeli hem de Türkiyeli birçok arkadaşla tanıştım. Bir de ben Ramazan'da oruç tutuyordum ve bir gün çok hastaydım. Eşimle beraber çocuklarımı sofrayı kurmuşlar, o kadar mutlu oldum ki. Eşim ilk defa burada bana sofrayı hazırladı. Komşularımın hepsi Türkiyeli. Sadece bir tanesi Suriyeli. Ayrımcılık yapmıyorlar. Çünkü benim Suriyeli olduğumu bilmiyorlar. Benim Suriyeli olduğumu öğrendikten sonra da değişmiyorlar. Türkiye'de Suriyeli olmak zor değil çünkü ben Türkçe biliyorum. Ama bazı arkadaşlarım çok zorlanıyorlar, özellikle dil açısından. Bir de Suriye'de erkekler bu kadar çok çalışmaz. Burada çok çalışıyorlar. Benim eşim 12 saat çalışıyor. Çok zor. Burada kahvaltısı salonunda çalışıyor iki yıldır. Bana sorarsanız Suriye'de kadın olmak daha zor. Türkiye'de kadın çalışabiliyor, kadın ne hakkı var biliyor. Bir de burada erkek bir defa evleniyor, en güzeli budur. Benim eşimin tek ama Suriye'de erkekler dört kadınla evlenebiliyor. Türkiye'de yaşamının en güzel tarafı ise burada caddeler, parklar, her yer temiz. Belediye iyi. Ben bu yüzden burayı çok beğeniyorum. Benim şeh-

rim buraya çok benziyor, güzel şehirdir. Su içinde. Ağaçları çoktur.

Hayalim şuydu. Ben dedim ya Suriye'deyken çanağımız yoktu, Türkiye televizyonu izliyordum. O zaman Türkçeyi öğrenmeyi çok istiyordum, bu hayalimi çok şükür gerçekleştirdim. Beni eşim Suriye'de çok kısıtlardı. Görümcem lunaparklara gidiyordu, ben gidemiyordum. "Sen çıkma güzel-sin. Ben de kıskancım. Sen evde kal, kız kardeşim gidebilir" diyordu. Beni evden hiç çıkarmıyordu. Ama burada izin veriyor. Mesela İstanbul'a gideyim mi diye sorayım şimdi git der. Türkiye onu değiştirdi. Ben çalışırken iş yerinde 8 kişiydik. 7 erkek ve ben tek kadındım. Eşim buna izin verdi çünkü Türkiye'deydik. Suriye'de olsa asla izin vermezdi.

Küçükken çok hayal kurardım. "Doktor olacağım" derdim. Hatta diş doktoru olacağım dişlerimi yaptıracağım derdim. Tekrar okuma şansım olsa diş doktoru olmak isterdim, dişlerimi yaptırırdım. Oğullarıma diyorum, büyüün, eğitiminizi alın, diş doktoru olun, benim dişlerimi yapın. Onlar da "İnşallah anne" deyip gülüyorlar.

Şimdiki hayalim ise bir kızımın olması. Bir kızım olsa, onun saçlarını yapsam, güzel elbiseler giydirsem. En büyük hayalim çocuklarım ve eşim sağlıklı olsun. Ve bir hayalim daha var. Ben onlardan önce öleyim. Bir daha hiçbir çocuğumun ölümünü görmeyeyim.

✿ LUTS

Bugünlerde mutluyum. Suriye'deyken çok mutlu değildim...

Arap'ım. Annem terziydi, babam da ne olursa o işi yapıyordu. Suriye'deki hayatım çok iyi değildi. Özellikle de evlendikten sonraki hayatım. Eşim Suriye'deyken beni dışarı hiç çıkarmazdı. Çevremdeki diğer kadınlar benim yaşadıklarımı yaşamazdı. Aslında ben eşimle benzer bir aileden geliyorum. Onlar da bekârken dışarı çıkmama izin vermezlerdi. Öyle de biriyle evlendirdiler. Evlendiğimde daha 15 yaşındaydım. Çocuklar doğduktan sonra da sürekli onlarla evin içindeydim. Sadece ben değil çocuklarım da sorun yaşıyordu. Ben ilkokul mezunuyum. Ailem ne yazık ki okumama izin vermedi. Biz ailede sekiz kardeşlik: 4 kız, 4 oğlan. Kız çocuklarına tavır ile oğlan çocuklarına tavır tamamen farklı idi. Ailede oğlan çocukları özgürdü ve onların okumalarına izin verilirdi. Bizlerin ise okumasına izin vermiyorlardı. O baskılara rağmen az da olsa eğitim aldım ve okuma-yazma öğrendim. Evlendikten sonra 6 çocuğum oldu: 3 kız, 3 oğlan.

Şimdi 44 yaşındayım. Çocuklarımla hepsini Suriye'de doğurdum. En küçük kızım şu anda Türkiye'de eğitim alıyor. En büyük çocuğum 27 yaşında. Evlendi, hatta torunlarım bile var. Bir çocuğum daha evli. Hepsi kendi isteğiyle evlendi. En büyük kızım hâlâ Suriye'de yaşıyor. Biz diğer çocuklarımla beraber Türkiye'deyiz.

Savaşta kaçıp geldik. Savaş çocuklarını çok kötü etkiledi. Bombalar yağıyordu ve çocuklarım okula gidemiyordu. En büyük oğlumu askere alacaklardı, o yüzden apar topar kaçtık. Eşim Suriye'de kaldı. En büyük kızım haricinde çocuklarımla beraber kaçtım. Sınırdan pasaportla geldik. Biz savaşı yaşadık, gördük. Çok kötüydü.

Bu şehre Arapça konuşuluyor diye geldik ve burada çok şükür hiç yabancılaşmıyoruz. Suriyeli olduğumdan dolayı da hiç dışlanma yaşamadım. Buradaki kadınlar Suriyeli kadınlara hiç kötü davranmıyor, hiç dışlanma yaşamıyoruz. Bu sebepten de başka şehre veya başka ülkeye gitmeyi hiç düşünmedim. Türkiye'ye 2 sene önce geldiğimiz günlerde her şey çok zordu. Pahalıydı

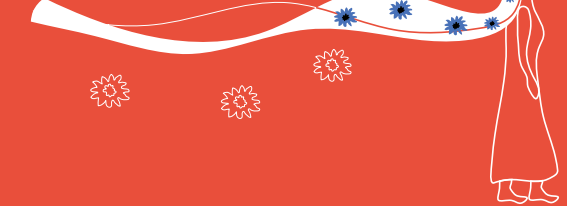
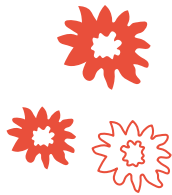
ve en önemlisi iş yoktu. O dönem bize oğlum baktı. 5 ay sonra eşim Suriye'den geldi. Ama ben Türkiye'de kadınların haklarını ve özgürlüklerini gördükten sonra ve yaşadıklarım da aklıma gelince eşimden ayrılma kararı aldım. Suriye'de çok aşıptır aslında eşinden ayrılmak ama ben 5 ay içinde bunun olabileceğini gördüm ve ayrıldım. Dini nikâh olarak da resmi nikâh olarak da tamamen eşimle iplerimizi kopardık. Orada onunla mecburen yaşıyordum. Özgürlüğü ilk kez Türkiye'de yaşadım. Burada tek başıma ben karar veriyorum, istediğim yere gidiyorum. Hayatımı yaşıyorum, daha ne olsun. Aslında eski eşim gerçekten kötü birisiydi. Boşandıktan hemen sonra bir daha evlilik yapmam diyordum ama şimdi iyi biri çıkarsa yine evlenebilirim diyorum. Suriye'de kadınlara her şey yasaktı ama Türkiye'de öyle bir şey yok. Özellikle en büyük hak, kadınların boşanabilmesi. Mesela ben burada o hakkı aldım.

KAMER'i ilk Facebook'tan gördüm, aradım ve geldim. Facebook'tan biz Suriyeliler bu ülkede bu şehirde neler oluyor hepsini takip edebiliyoruz. Öncelikle KAMER'de hoşuma giden burada okuma-yazma ve Türkçe öğretilmesiydi. Baktım bir de kadın kuruluşu. Suriye'de de kadın kuruluşları vardı ama benim gitmeme izin vermiyorlardı. Şimdi Türkçe kurslarına başlayacağım. Ama KAMER'e ilk gelişim 8 ay öncesine dayanıyor. Grup çalışmalarına katıldım. Bu toplantılarda beni en çok kadının güçlenmesi konusu etkiledi. Farkındalık toplantılarından sonra daha güçlendiğimi hissettim. Artık güçlendim ve dışarı korkusuzca çıkabiliyorum. Suriye'deyken içimde hep bir korku vardı ama şimdi korkmuyorum. Toplantılar sonrasında özgüvenim arttı. Bir de ben kız çocuklarına ve oğlan çocuklarına farklı davranmadığımı biliyordum, grup toplantılarında da bunun ne kadar doğru olduğunu anladım.

Suriye'deyken en büyük hayalim bir meslek sahibi olmaktı. Burada o hayalimi gerçekleştirmek istiyordum. Bir avukatın yanında çalışmak istedim ama Türkçe bilmiyordum. KAMER'in hayalimi gerçekleştirmemde bana destek olacağını biliyorum. Burada Türkçe öğreneceğim. Kimseye muhtaç olmadan kendi ayaklarım üzerinde durmak istiyorum. Kendi işim olsun. Ne iş yapabilirim diye sorarsanız elimdeki dantel eldivenlere

bakın. Çok güzel el işi yapıyorum. Ama öncelikle Türkçeyi öğreneyim, sonrasında da bir işim olsun istiyorum çünkü burada kirada oturuyoruz. Sadece oğlum çalışıyor. Kiti kiti geçiyoruz. Oğlum da daha 22 yaşında bizim için koşturuyor. Ve burası bana göre pahalı.

Ben kendimi Türkiye'ye ait hissediyorum. Maddi açıdan bir işim olursa, kendi ayaklarımın üzerinde durabilirsem Türkiye'de, savaş bitse dahi Suriye'ye geri dönmek istemem. Ben KAMER'i hiç bilmeyen bir insana anlatsam şunları derim. Gidin KAMER'e hiç pişman olmayacaksınız. Çünkü orası çok özel. Orada yeni insanlarla tanışıyor-sun, kadınlar için önemli şeyleri öğreniyorsun ve en önemlisi çok güçleniyorsun.

NAZÊ

Bugünlerde mutluyum, ama Suriye'deyken daha mutluydum...

30 yaşındayım. Zengin bir ailenin kızıyım. Ailemin Suriye'de arazileri var. Ama savaştan sonra durumlar karıştı. 9 kardeşiz: 6 kız, 3 oğlan. Annem ve babam hâlâ Suriye'de, ben ve bazı kardeşlerim Türkiye'ye geldik. Onlar hem işimiz hem de evimiz burada dediler, gelmediler. Şu an durum çok iyi değil ama idare etmeye çalışıyorlar. Yaşadıkları yerde IŞİD tehdidi zaman zaman var. Ama en önemli sorun hem elektriğin hem de suyun olmaması. Bu çok yorucu bir süreç.

Suriye'de savaş başladıktan sonra bir sene daha kaldım. Bir saniye bile elektrik yoktu. Ramazan geldi, oruç tuttuk. Ne su vardı, ne de elektrik. Hep karanlıktaydık. 24 saat evde öyle otuyordum. Artık tahammül edemiyordum. Bir gün "Yeter artık! Yapamayacağım ben burada" dedim ve dört kardeş buraya geldik. Diğerleri hâlâ Suriye'deler.

Halep'te hukuk okudum. Avukattım. Çok ağır bir eğitimden geçtik. Halep'in eğitimi zor ve iyidir.

Kolay giremezsiniz Halep Üniversitesi'ne. Ben okudum ve bitirdim. Staj yapıyordum, hatta yüksek lisans yapmaya hazırlanıyordum ama savaş çıktı.

Mecburen bıraktım ve buraya geldim. Türkçe, Kürtçe, Arapça ve İngilizce biliyorum. Ama İngilizceyi unuttum. Etnik köken olarak Kürt'üm. Evde Kürtçe konuşuyoruz. Oğlan kardeşim burada üniversite okuyor. Burada öğrenci olmak daha kolay. Hocalar çok zorlamıyorlar öğrencileri. Suriye'de çok daha zordur. Hatta ilkokulda dahi İngilizce öğreniriz. Fransızca da var, İngilizce de var. Sen hangisini istersen seçiyorsun.

Suriye'de özellikle hukuk diplomasıyla çok kolay iş bulabilirsin. Amerikalıların "green card"ı var ya her kapıyı açan, Suriye'de de hukuk diploması da ona benzer. Ama ben o diploma ile Türkiye'de avukatlık yapamıyorum. Çünkü burada denklik vermiyorlar. Suriye'de hukuk fakültelerinde en çok Şeriat hukuku dersleri vardır, burada yok. Medeniyet olarak benziyor ama hukuki yönden çok farklı. Burada avukatlık yapmayı çok isterdim.

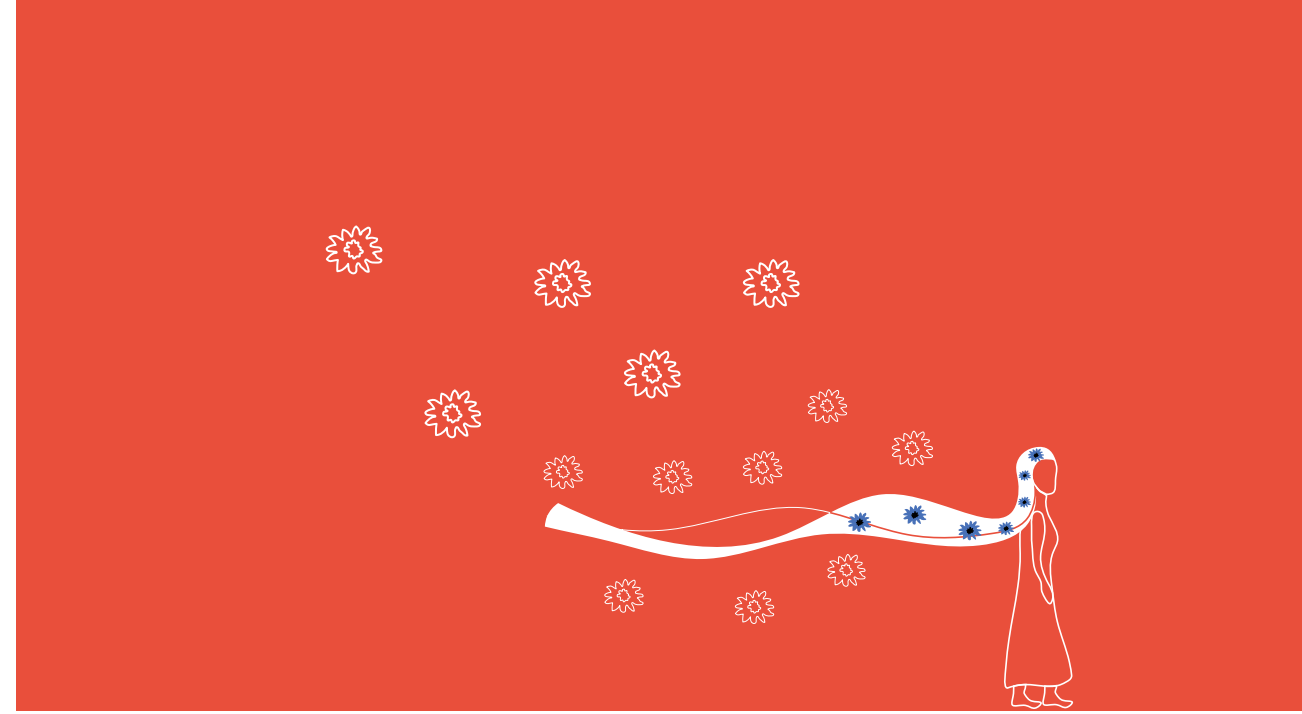
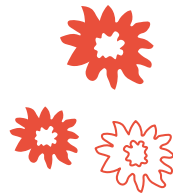
Sordum, araştırdım ama olmuyor. Duyunca çok üzülüm. O kadar zor bir eğitimden geçtim, mezun oldum ama neden burada çalışmıyorum diye çok sorguladım. Suriye’de iken çok saygınlığım vardı. Adliyeye giderdim, bana hürmet ederlerdi. Buraya geldim, hiçbir değerim yok. Basit bir iş arıyorum onu bile bulamıyorum. Ne için, çünkü Türkçe yok. Hatta Türkiye’de hukuk alanında yüksek lisans yapmanız da hiç faydası yok çünkü çalışmıyorsunuz, izin vermiyorlar. Kardeşlerimin de hepsi okudu. Biri genetik mühendisi. Burada genetik mühendisliğinde yüksek lisansa başladı, birkaç ay devam etti. Ama sonra Almanya’ya gitme hakkı çıktı, şimdi oraya gitmeye hazırlanıyor. Biz okumayı hiç bırakmıyoruz. Bir kız kardeşim İngilizce öğretmeni, kolejde çalışıyor burada. Diğer kız kardeşim kimya mühendisi. Annemi sorsanız o hiç okumamış ama hepimizi okuttu. “Ben okumadım, bari siz okuyun” dedi hep. Ailem hep destekledi beni. Bizim ailede kız çocuk, oğlan çocuk ayrımı yoktu çok fazla ama Suriye’de tabii ki erkekler her yerde çok daha önemli. Savaş çıktıktan sonra Suriye’den gitmeye karar verdim ama babam Almanya’ya gitmemi kabul etmedi. Ben Almanya’ya gitmeyi de istemiyordum aslında. Yapamam, çok zor. Türkiye’de akrabalarım çok. Halam, kuzenlerim hepsi burada. İstanbul’da, Ankara’da, Mardin’de akrabalarım var. Burası hariç sadece bir yerde yaşamayı çok istedim, İstanbul. Orada daha çok iş imkânı var. İlk önce burada hiç iş bulamayınca kafam karışmıştı ama sonra dedim ki iyi ki burada kalmışım. Suriye’ye dönüp işimi yapmayı çok isterim ama biliyorum ki orada eskiye dair hiçbir şey kalmadı. 10 sene 20 sene de öyle olacak. Toparlanması zor. Şu an dönmeyi hiç düşünmüyorum, istemiyorum da. Türkiye’deki akrabalarım bize çok destek verdi, zorluk çekmedim. Kurulu düzene geldim. Burası da bana pek yabancı gelmedi açıkçası. Türkiye’de sadece birkaç konuda ayrımcılık hissettim: eğitim ve iş konusunda. Okumuşum üniversite bitirmişim, niye bana iş yok diye söyleniyorum halen. Suriyeli olduğum için toplumsal alanda hiç ayrımcılığa uğramadım. Biz insani yardım olarak da bir şey istemedik. Ailem zengin bir aile, ekonomik durum çok önemli. O da iyi bir süreç geçirmenizi sağlıyor. Ama en çok

mesleğimi yapamamak üzüyor beni. Türkiye’ye geldiğimde beni en çok zorlayan şey dil problemi oldu. Bir senede öğrendim Türkçeyi. Gelmeden önce tek bir Türkçe kelime bile bilmiyordum. Mesela dolmuşa biniyordum, ineceğim yeri şoföre söyleyemiyordum. Bakıyordum millete, ne diyecek diye. Baktım “İnecek var, inecek var” diyorlar, ben de ezberledim. “Müsait bir yerde!”, “İnecek var” ama uzun süre bu ikisini ezberleyemedim. “Aman Allah’ım ya! Ne diyecektim ben şimdi?” diyordum içimden. O kadar zordu ki. Baktım gördüm olmuyor, zorlanıyorum, Türkçeyi öğrenmem gerektiğini anladım. Aradım, aradım kurs yok. Kız kardeşim de okula gidiyordu, o öğrendi Türkçeyi. Ben de evde öyle boş duramıyordum. “Ben hep evde mi oturacağım? Yok, ben böyle yapamam. Türkçeyi öğreneceğim ve çalışacağım, ne olursa olsun yapacağım” diyordum. İnternette Türkçe derslerini izlemeye başladım. Tam bir sene izledim. Cümle cümle anlamaya çalıştım. Mesela markete gideceksem ne diyeceğim, onu öğrenmeye başladım. Geldiğimin ikinci senesi de üniversitede kurs açılmıştı. Oraya başladım. 6 ay da dilbilgisi öğrendim. Şu an gayet iyi konuşabiliyorum hatta şivem bile var, iyice buralı oldum. O da KAMER sayesinde. Kitap okuyor, TV izliyordum. Önceleri İstanbul Türkçesi gibi konuşuyordum. Sonra buralılar gibi konuşmaya başladım. Buranın şivesini kaptım birden. Fakat buranın Kürtçesi ile Suriye’nin Kürtçesi de farklı. Buraya geldiğimde hiç kimseyi anlamıyordum. Buranın Kürtçesi Türkçe ile karışık. Bazı kelimeler Türkçe olmuş, bazıları Kürtçe. Ama artık anlıyorum. Bazen benim Suriyeli olduğumu anlamasınlar diye Kürtçeyi buralılar gibi konuşuyorum. Türkiye’de beni en mutlu eden şey, kadınların yapmak istedikleri her şeyi yapabildiklerini görmek oldu. Suriye’de kadınların yapacakları işler sınırlıdır. Kadın ve erkek eşit değil ama burada herkes eşit. Ne iş istersen yapabilirsin. Mesela Suriye’de sekreter olmak çok iyi bir şey değildir. Ailen istemez. Ama burada öyle değil. Burada kadınlar daha rahat. Ben Suriye’de de rahattım ama Suriye’de kadınlar üzerinde çok baskı var. Özellikle dini anlamda baskı var. Türkiye’ye geldiklerinde kadınlar rahatlıyorlar. Bana diyorlar ki,

“Sen de Suriyelisin, okumuşsun, çalışıyorsun. Bizim gibi değilsin, her şeyi yapabiliyorsun.” KAMER ile bir arkadaş vasıtasıyla tanıştım. Bir arkadaşım, buradan birinin arkadaşıydı. O burada çalışacaktı, olmadı çünkü çocuğu vardı. Bir de üniversiteye gidiyordu, zamanı yoktu. O söyledi. “Sen niye gitmiyorsun? KAMER Vakfı diye bir yer var” dedi. Geldim, konuştuk. KAMER’i anlattılar bana. “Gelirsen sağlık aracısı olarak çalışacaksın, kadınlarla ilgileneceksin” dediler. Ben de tamam dedim. Sonra çalışmaya başladım. KAMER’de farkındalık toplantılarına da katıldım. En çok şiddet ve erken evlilik konularından etkilendim. Erken evlenen çocukları düşündüm, çok üzülüm. Suriye’de kız çocukları ile oğlan çocuklarını yetiştirmede ne yaparsan yap biraz da olsa fark hep oluyor. Bizim ailede de fark var ama yine de bizim ailedeki oğlan çocukları sofrayı kurar. İş bölümü vardır. Ben yemeği hazırlarım, onlar sofrayı kurar. Bizim ailede hep böyleydi. Şu an ben KAMER’de sağlık aracılığı yapıyorum. Yani hastaneye gidiyorum, oradaki kadınlara eşlik ediyorum. Ne yazık ki Suriyeli kadınlar hastaneye gittiklerinde kimse onları dinlemiyor. Ben birebir gözümle gördüm. “Git!” diyorlar ve hiç dinlemiyorlar. Oysa şimdi hastanedekilerin hepsi bizi tanıyor. Geldiğimizde biliyorlar ki KAMER’den geliyoruz. Bunun yanı sıra burada toplantılar oluyor, ben de tercümanlık yapıyorum. Kadınlara konuşuyorum. Bazen psikolojik destek için geliyorlar, onlara da tercümanlık yapıyorum. Buradaki insanlar özellikle de kadınlar ilk zamanlarda Suriyelilere karşı iyiydiler ama şimdi sanki bizleri sevmiyorlar. Nedenini de anlamış değilim. İlk zamanlarda yazık deyip hep yardım ederlerdi. Şimdi “Öf! Suriyeli!” diyorlar. Bazen dolmuşta, şoförün konuşmalarını dinliyorum. “Öf! Suriyeliler bizi mahvettiler” diyor şoför. Tabii benim Suriyeli olduğumu anlamıyor. Devam ediyor Suriyeliler şöyledir, böyledir diye. Sesimi çıkartmıyorum, diyorum kavga etmeyeyim. Ama inanın Suriye’de her türlü insan var. İyileri de var kötülerini de var. Ama herkes siyah giyimli, cahil değil. İyi ki KAMER’le yollarımız kesişti. İlk olarak bana özgüven kazandırdı. Kendime güvenmeyi öğretti.

Önceleri bana iş teklifi geliyordu, korku-yordum, yapamam sanıyordum. Dilden dolayı özellikle yapamayacağımı düşünüyordum. Şimdi kendime çok güveniyorum. İkinci olarak sabırlı olmayı öğrendim. Çok ama çok sabırsızdım. İnsanları dinlemeyi öğrendim. Bana kaç kere söylediler, “Hele bir dur, hele bir dinle, ondan sonra konuş.” KAMER kadınlara güç ve güven veriyor ama onun yanında sana haklarını da öğretiyor. Kadın ve erkek eşitliğini öğretiyor. KAMER’de olmanın mutluyum. Buradaki arkadaşlarımdan hepsi çok iyi. Ayrıca Suriye okullarında öğretmenlik de yapıyorum, Arapça öğretiyorum. Ben bir şeyler yapmadan duramam. Şu anda 30 yaşındayım, savaş ne zaman bitecek bilmiyorum. Ama eğer biterse, her şey eski haline dönerse ve ben de Suriye’ye dönebilirimsem, kadın haklarıyla ilgili ilk olarak erken evliliği ve de akraba evliliğini bitirmek için mücadele ederim. Kürtler tarafında 4 eş yasaklandı. Kürtler arasında çok yok ama Araplar arasında çok vardı. Beni isteyen akrabalarım da vardı. Daha lisedeyken istediler, evlenmedim. Annem zorla evlendirilmiş o yüzden bizi hiç zorlamadı. Annemin babası vefat etmiş, amcası da onu zorla evlendirmiş. Türkiye’ye geldiğimde de akrabalarım beni istedi ama ben hiç istemedim. Şu an ben de, kız kardeşim de, oğlan kardeşim de çalışıyoruz, rahatız çok şükür. İlk geldiğimde ailem para yolluyordu, şu an biz istemiyoruz. Kendi kendimize yetiyoruz. Suriye’de iken hayalim avukat olmaktı. Okudum ama yapamadım. Staj yaparken savaş çıktı, bıraktım geldim. İçimde kaldı. Türkiye’ye geldiğimdeki en büyük hayalim ise iş bulmaktı, çok şükür onu da buldum. Şu an en büyük hayalim ne biliyor musunuz? Gülmeyin ama artık sevmek istiyorum. Şu anda erkek arkadaşım yok. Buraya geldiğimde bir tane oldu, Türkiye’li idi. Ama yürümedi. Ailem flörtüme karışmadı. Ben hemen aileme haber verdim, “Biriyle birbirimizi tanımaya çalışıyoruz, haberiniz olsun” dedim, hiçbir şey demediler. Kimdir? Nedir? Ne okumuş? diye sordular. Bizim ailede en önemli şey ne okuduğundur. Ama sonra iki taraflı bitirdik. Suriye’de hiç âşık olmadım. Evlenmek için de hiç bakmadım çevreme. Birçok erkek arkadaşım vardı. Hâlâ

da görüşüyoruz onlarla ama evlenmeyi hiç düşünmedim. Şu anki hayalim sevmek, âşık olmak. Türkiyeli, Suriyeli hiç fark etmez, hangisi bana iyi ve yakın gelirse onu seçerim. Kendimi nereye ait hissediyorum? Biriyle tanıştığımda eğer sormazlarsa hemen Suriyeli olduğumu söylemiyorum. Mesela kuaföre gidiyorum, telefon geliyor, bazen Arapça konuşuyorum. Böyle bakıyorlar bana, "Sen hangi dilde konuşuyorsun? Nerelisin?" diye soruyorlar. Arapça deyince de Suriyeli olduğumu anlıyorlar. Şu an kendimi aslında buraya ait hissediyorum. Suriye'ye dönemem artık. Savaş bitse de her şey berbat oldu. Mesela Irak savaşı ben küçükken çıktı, hâlâ devam ediyor. Bu savaş da kolay kolay bitmez. Savaş sonrası yurtdışına göç edenlerden durumu en iyi olanların Türkiye'dekiler olduğunu söylüyorlar. Niye çünkü kültür daha yakın. Ailem izin verse de ben gitmezdim. Bu şehri de çok seviyorum. Başka bir yere de gitmek istemem.

✿ GHAZAL

Ben bugünlerde mutluyum. Savaştan önce Suriye'de pek mutlu değildim... Suriye'de fazla dışarı çıkamıyordum, çıksam da sadece eşimle beraber dışarı çıkabiliyordum. Evde çocuk büyütüyordum. 3 çocuğum var: 1 kız, 2 oğlan. Kızım 15, büyük oğlum 13, küçük oğlum ise 7 yaşında. Ben 30 yaşındayım. Babam ben küçükken ölmüş ve annem başkasıyla evlenmiş. Sonrasında annem 3 kız, 2 oğlan, tüm çocuklarını yurda verdi. Yurttan çıkarken, yani ilkokulu bitirince, Suriye'de sizi birilerine verirler. Ben de aynen o şekilde evlendirildim. Daha 12 yaşındaydım. Eşim benden tam 10 yaş büyüktü. 15 yaşında da ilk çocuğumu doğurdum. Kocamı hiç sevmedim. Hâlâ da sevmiyorum ama birlikteyiz. Türkiye'de de birlikte yaşıyoruz. Savaştan kaçıp Türkiye'ye geldik. Pasaportla sınırdan geçtik. Savaş bizi çok kötü etkiledi. Oğlan kardeşimi savaşta kaybettim. Savaş kötüleşince biz de oturduk konuştuk ve Türkiye'ye gelmeye karar verdik. Kocam Suriye'de ütücülük yapıyordu. Şu anda ne olursa onu yapıyor. Türkiye'ye 1.5

yıl önce geldik. Burayı kültür olarak bize yakın bulduğumuz için seçtik. Buranın halkı Arapça ve Kürtçe konuşabiliyor. Ben Arap'ım ama iki dili de konuşabiliyorum. Türkçeyi de biraz öğrendim. Türkiye'ye geldiğim ilk zamanlar çok korkuyordum. Evden dışarı çıkamıyordum. Ama sonrasında Türkiye'de beni en çok mutlu eden şeyi gördüm: özgürlük... Rahat bir şekilde evimden çıkabiliyordum bu ülkede. Evden ilk olarak tek başıma çıkıp geldiğim yer ise KAMER'di. Komşum KAMER'i biliyordu. O bana anlattı, ben de gelmek istedim ama kocam izin vermedi. Suriye'deyken de beni hiç dışarı bırakmazdı zaten. Aslında KAMER'e ilk kez eşim geldi. Buradan yardım istedi. Bize yardımcı oldular. Kocam izin verince komşum eşimle konuştu, o da izin verdi ve ben öyle gelebildim. KAMER'e geldikten sonra burada toplantılara katıldım. Beni en çok mutlu eden şey bendeki değişimdi. KAMER'den önce bizim evde sadece eşimin söyledikleri doğrudu ama şimdi artık benim de doğrularım var, ben de haklıyım. Eşime

de bunu gösteriyorum. Eşim de bana "Senin dilin çok uzamış" diyor. Ama eşimle ilişkim de değişti. Şimdi daha iyi. Daha önce eşim "KAMER'de o kadar kadın da o kadar çok şeyi de bilmesin" derdi. Ben ona neleri bildiğimi gösterdim. Eşimle kavgalı bir zamanımızda bir gün eve polis getirttim. Çocuklarım babalarına karşı gelmişti o gün, eşim de bana "Senin yüzünden böyle, sen alıştırıyorsun bunları bana karşı gelmeye, kışkırtıyorsun onları" dedi. Tartışma büyüdü. Hatta kayınvalidem de kavganın içine girdi. Ben de evi gece saat 10'da terk ettim. Kıştı ve hava çok soğuktu. Zaten tanıdığım kimse de yoktu. Gittim eve yakın bir parkta oturdum. Park da tam emniyetin önündeydi. Beni görmelerini istedim. Bir polis beni gördü. Yanıma geldi. "Niye burada bu halde bu soğukta oturuyorsun?" dedi. Ben de her şeyi polise anlattım ve sinirlerim de çok bozulduğu için ağlamaya başladım. Polis "Kim bu yahu? Kimmiş bu edepsiz? Kimmiş bu adam?" dedi ve "Hadi! Beraber eve gidelim" dedi. Eve gittik. Uzaktan eve doğru gelirken eşimi gördüm, "İşte bu benim eşim" dedim. O ise iki yanımda polisleri görünce dondu kaldı. Sanki başından aşağı bir kova su dökülmüşçesine titremeye başladı. O gecedeki bana karşı tavrını değiştirmeye başladı. İşte bu bir örnek KAMER'in bana kattıklarına dair. Ben buradayken yani KAMER'deyken böyle şeyler olunca polisi çağırabileceğimi öğrendim. Bu Suriye'de yoktu. Ondan sonra da bir daha böyle büyük bir tartışma çıkmadı. Yapamadı daha doğrusu. Şimdi diyorum ki kavgayı ettiğimizde "Ben evden gitmiyorum, bak gidersem polisi alıp gelirim, sen git." Çocuklarım da genelde kavgalarda benim tarafımda oluyor. Kayınvalidem ise artık Türkiye'de değil, Suriye'ye geri döndü. Olsaydı da kayınvalidem bir şey söylemezdi çünkü orada kadın sesini yükseltmez, bir şey diyemez. Bir de KAMER beni nasıl değiştirdi biliyor musun? Önceleri neyi nasıl anlatacağımı bilmiyordum sanırım bana burası doğru iletişim kurmayı öğretti. Buraya geldiğimiz ilk zamanlarda Türkiye'deki insanlarla nasıl konuşacağımızı bilmiyordum. Şimdi ise nasıl konuşacağımızı, nasıl davranacağımızı öğrendik, yani iletişimi öğrendik. Bunun yanında özgüvenim arttı. Ve artık dışarı çıkarken korkmuyorum.

Çünkü ben Suriye'deyken dışarı çıkmak nedir bilmezdim. Türkçe öğrenmeyi de aslında bu yüzden önemsedim. Dışarı çıktığımda insanlarla iletişim kurabilmek için. Suriye'ye geri dönsen orada da korkusuzca artık kendim dışarı çıkabilirim. Hatta dönersem orada da KAMER gibi bir yer açmak isterim. Savaş biterse her şey aynı olursa biz de dönmek istiyoruz zaten.

KAMER'i bilmeyen birisine anlatırsam ne söylerim biliyor musun? Derim ki KAMER size kendinizi ifade etmeyi öğretir, çocuklarınızı nasıl büyütmeniz gerektiği hakkında bilgi verir ve eşinize karşı nasıl davranmanız gerektiğini anlatır. Çocuklarımla ilişkim KAMER sonrası oldukça değişti. KAMER'de farkına vardıklarımı onlara da aktarmaya çalıştım ama ne yazık ki küçük kızıma anlatamadım. O da çok küçük yaşta nişanlandı. 15 yaşında daha ve Türkiyeli biriyle kendi isteğiyle nişanlandı. Ama ben bu kadar küçük yaşta nişanlanmasını istemedim, istemiyorum da. Kızım ise "O buralı, ben ancak onunla burada güzel bir hayat sürdürebilirim. Onunla daha güzel olur hayat" diyor. Düşüncesini değiştiremiyorum.

Bizler Türkiye'de Suriyeli olduğumuzdan dolayı çok ciddi ayrımcılık yaşadık. 7 yaşındaki oğlum okulda düştü. Müdür hiç ilgilenmedi. Ambulans çağırmadı, hastaneye götürmedi. Oysa kendi çocuğum birini iteklediğinde çocuk yere düşmüştü, okulda kıyametler kopardılar. Ama çocuğum böyle bir şey yaşadığında hiçbir şey yapmadılar. Ağzı, neredeyse kulağına kadar yırtılmıştı oysa oğlumun. Neyse şimdi iyi çok şükür. Bir de mesela biz Suriye'de yaşarken o Kürt, bu Arap demezlerdi ama Türkiye'ye gelince burada çok farklı. O Kürt, bu Arap, bu şu partiden, bu bu partiden gibi bir sürü şey işittim. Burada insanlar ayrımcılık yapıyor.

Benim en büyük hayalim öğrenmek, işe girmek ve kendimi çok güzel ifade edebilmek. Kurslara katılmak istiyorum el becerisi için. Böylece el örgüsü yapabilirim, çalışabilirim. Suriye'ye dönmek kesinlikle istiyorum. Memleketim sonuçta. Ama eğer Suriye'ye geri dönemezsem, bir erkeğe el açmak istemiyorum artık. Sadece çocuklarım için şimdilik kocamla devam ediyorum ve ona katlanıyorum. Türkiye'de kalırsam eğitim alıp daha da güçlenmek istiyorum.

PIRPIZEK

Bugünlerde biraz mutluyum. Suriye'deyken de biraz mutluydum. Aslında ben size bir şey söyleyeyim mi hayatımın hiç bir döneminde öyle çok mutlu olmadım...

27 yaşındayken eşimi kaybettim, şimdi soruyorum size nasıl mutlu olayım?

Suriye'de sınıra yakın bir bölgeden geldim. Kürt'üm ve 57 yaşındayım. Annemin tam 12 çocuğu var: 8 kız, 4 oğlan. Annem babamın tek eşi. Hatta 3 tane daha doğurmuş ama onlar ölmüş. 20 yıl önce babam öldü. Babam da annem de çalışmıyordu. Kız kardeşlerim boya yapıyorlardı. Onunla geçinirdik. Ben hiç okula gitmedim. Okuma-yazma da bilmiyorum. Ama Kürtçeyi de Arapçayı da konuşabiliyorum. Türkçe öğrenmeyi de çok istiyorum. Televizyon seyrederken yavaş yavaş anlamaya başladım ufak tefek şeyleri. 16 yaşındayken evlendim. Amcamın oğluluyla evlendirildim. Ama evlendikten sonra sevdim kocamı. Bana iyi davranırdı. 3 tane oğlum oldu ondan. 12 yıl evli kaldıktan sonra kocam bir trafik kazasından öldü. Şofördü.

Suriye'de savaş yeni başladığında kimin oğlan çocuğu varsa zorla askere aldıklarını gördüm. Bir oğlumu aldılar. Şimdi hiç haber gelmiyor ondan. Nerede, ne yapıyor hiç bilmiyordum. O gitti. Öldü mü? Yaşıyor mu? Hiçbir şey bilmiyorum. Bir oğlum ise, nasıl anlatsam size, pek akılselime değil. Şu anda büyük oğlum 32 yaşında. Diğer oğlum ise 31, askere giden de 30 yaşında. Biz savaşın çıkacağını tahmin ediyorduk. Çatışmalar çıkıyordu halk arasında. Elektrikleri kestiler, sular kesildi. Bizim orada da yavaş yavaş hareketlenme başladığında Türkiye'ye gelmeye karar verdik. Çocuklarım kaçak geçti önce, ben de daha sonraki günlerde pasaportumla geçtim. 6 ay oldu geleli. Ama ben Türkiye'yi çok sevdim. Hatta burada kalıp vatandaşı olmak istiyorum, savaş bitse de Suriye'ye geri dönmek istemiyorum. İlk olarak bu şehre geldik. Burada her şey Suriye'ye göre çok iyi. Ben Suriye'de Kürt kökenli olduğumdan dolayı çok ayrımcılık yaşadım. Araplardan çok zulüm gördük. Her yerde onlar öndeydi. Arap komşularımızı bize zulüm ederlerdi.

Kendilerinin daha üstün olduklarını hissettirirlerdi. Ama burada Kürt kökenli olduğumdan dolayı hiç ayrımcılık yaşamadım.

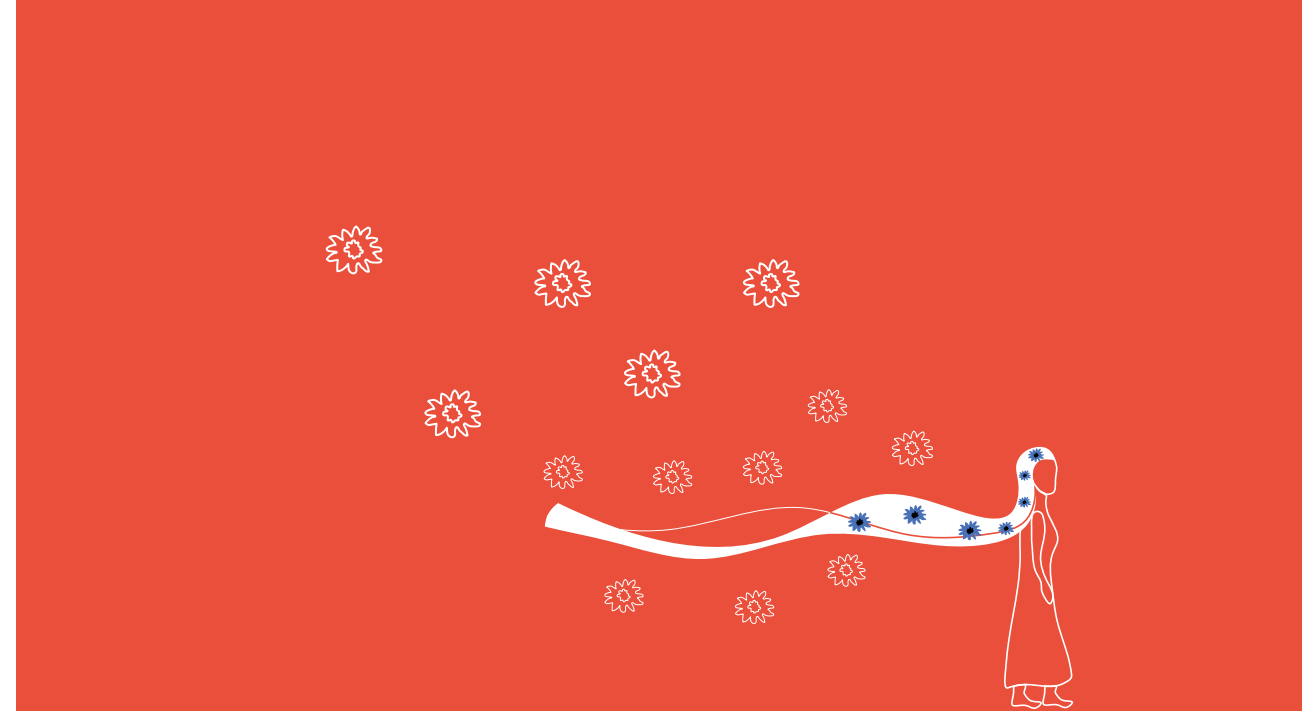
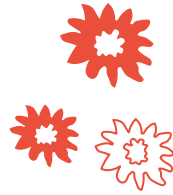
Hatta Suriyeli olduğumdan dolayı da ayrımcılık yaşamadım. Burada çok zorluk da çekmedim. O yüzden Suriye'ye asla dönmek istemiyorum. Dedim ya vatandaş olmak istiyorum.

Burada iki oğlumla birlikteyim. Hepimiz aynı evdeyiz. Büyük oğlum evli, 2 çocuğu var. Gelin, ben, oğlum, çocuklar ve diğer oğlum, 6 kişi aynı evdeyiz. Sadece en büyük oğlum çalışıyor. Tesisatçı. 3 odalı bir evde yaşıyoruz. Bana göre bu şehir çok pahalı değil, normal. Gelinimle beraber yaşamak kolay, onu çok seviyorum. Hele ki torunlarımı çok çok seviyorum.

İlk olarak mülteciler gününde geldim KAMER'e. Aslında hane ziyaretlerinde ilk kez haberim oldu. KAMER'in sağlık hizmetlerinden yararlandım hane ziyaretlerinden sonra, buradaki doktora geldim. Mülteciler haftasında buraya geldik, müzik çalındı, oynadık, kaynaştık. Her şey çok güzeldi o gün. Bir avukat gelmişti. Erken evliliklerle ilgili toplantı yaptı, ona katıldık. Benden geçmiş ama gençlere yönelik çok güzel şeyler anlattılar. Sonrasında burayı ve burada konuşulanları komşularıma dahi anlattım. Onlara hep KAMER'i anlatıyorum. Diyorum ki, "KAMER'de parasız sağlık hizmeti alabilirsiniz." Sonra buradaki toplantılarda duyduklarımı söylüyorum. Diyorum ki "Çocuklarınızı erken evlendirmeyin, okusunlar, çalışsınlar." KAMER deyince aklıma kadın hakları, kadının özgürlüğü geliyor. Bırakın kadın istediğiyle evlensin, evli olan kadın da hakkının ne olacağını bilsin, erkek de bilsin hakkını. Mesela evde oğlumla gelinim kavga edince ben hep gelinimin yanında olurum. Kadını savunurum her zaman. Hatta gelin kötü bir şey yaptıysa bile "Ben yaptım" derim. "Hadi, gel bana bağır derim," derim oğluma. Gelinim de KAMER'de doktora geldi bir kaç kez. Farkındalık toplantılarına gelmedi daha. Ama gelecek.

Şimdi en büyük hayalim Hacca gitmek, bir de Türkiye vatandaşı olmak istiyorum. Ömrümü burada tamamlamak istiyorum.

Beni birine anlatırsanız şunu söyleyin: O kimse den korkmaz, gerçek neyse, doğru neyse onu söyler ve hep onu söylemeye devam edecek.

NEFİSE

Bugünlerde mutluyum ama Suriye'deyken çok daha mutluydum...

Ben Arap kökenliyim. Sünni'yim. İki ablam ve bir oğlan kardeşim var. Büyük ablam başka bir ülkede yaşıyor. Evli ve dört kızı var. Diğer ablam Türkiye'de başka şehirde yaşıyor. Bir çocuğu var. Annem burada, babam ise hâlâ Suriye'de. Gelmek istiyor ama zor, gelemiyor. Oğlan kardeşim de başka ülkede yaşıyor. Ben kimya öğretmeni-yim. Suriye'de üniversite okudum. 2 sene kimya öğretmenliği yaptım. Çok iyi bir eğitim aldım. Suriye'de sağlık ve eğitim çok iyidir. İki ablam da mühendis: biri bilgisayar, diğeri ziraat mühendisi. Suriye'de çalışıyorlardı. Babam baharatçılık yapıyordu, annem ise evdeydi. Babam dışında tüm aile Türkiye'ye geldik. Sonra ablam çifte vatandaşlığı olan biri ile evlendi ve başka şehre taşındı. Ben bu şehre gelmeden önce aslında 6 ay İstanbul'da yaşadım. Oğlan kardeşim de yurtdışına İzmir'den kaçarak gitti.

Suriye'de savaşı her anlamda yaşadım. Üniversite okurken bombardımanlara maruz kaldık ve

çok korktum. Sonra şehir değiştirdim. Orada bombardıman yoktu ama savaşın etkilerini görüyordunuz. Elektrik, su, hiçbir şey yoktu. Bu yüzden Türkiye'ye gelmeye karar verdik. 2014 yılında sınırdan kaçarak geçtik. Babam yaşlı olduğu için bunları yapamazdı, o yüzden o orada kaldı. Babamla şimdi telefonla konuşuyoruz. Durumu iyi çok şükür.

Türkiye'ye geldiğimiz ilk yıllarda çok ayrımcılık yaşadık. Mesela başka bir şehirde bir evi kiralamak istedik, Suriyeliyiz diye vermediler. Sonra buraya geldik. Herkes burada Arapça ve Kürtçe biliyor. Burada çok fazla ayrımcılık yok. Burası Suriye gibi. Geldikten sonra burada ben de çalışmaya başladım, para kazandım ama babam Suriye'den, dayım da Amerika'dan hâlâ para gönderiyor geçinebilmemiz için.

Ben dört dili konuşabiliyorum: Arapça, Kürtçe, İngilizce ve Türkçe. Burada KAMER'de çalışıyorum. Bu şehirde şu anda annem ve ben yaşıyoruz. Şimdi de teyzem yurtdışından bize geldi, bir süre kalacak. Buradan başka bir yere gidemem galiba.

Türkiye'yi çok seviyorum. Benim annem ve babam da zamanında balayına Türkiye'ye gelmişler. İstanbul'a gitmişler. Ben de İstanbul'u ve Ankara'yı çok seviyorum. Aynı zamanda Türkiye'de bir erkek arkadaşım var. Hatta Eylül'de nişanlanacağız. O da buralı. Uzaktan akrabamız.

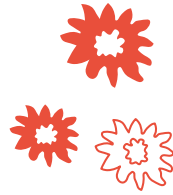
Türkiye'ye geldiğimizde ayrımcılık yaşamamıza rağmen güvende olmak bizi mutlu etti. Burada her şey güzel. Gerçi benim Suriye'deyken de rahat bir yaşantım vardı. Özgürdüm. Ailem kısıtlamazdı beni. Babamın ve annemin aileleri çok açık görüşlüydüler, bu yüzden annem ve babam da öyleydi.

KAMER'i bir kadın arkadaşımдан öğrendim. "Türkçe öğrenmek istiyorsan KAMER'de kurs var git" dedi. Ben de buraya geldim, merkezdeki kadınlarla konuştum. "Sen ilk seviyeyi geçtiğinden ikinci seviyenin açılmasını bekle" dediler. Ben burada TÖMER'de birinci seviyeyi bitirmiştim. Bir de bana burada çalışıp çalışmayacağımı sordular. Ben de sevindim ve çalışmak istediğimi söyledim. Ve burada işe başladım. Sonra aynı zamanda diğer seviyedeki dil kurslarına da katıldım. Hepsine olmasa da farkındalık toplantılarına geldim. Toplantılardan önce ben nasıl anlatsam çok sinirli biriydim. Şimdi ise çok rahatım. Bunun yanı sıra, ben ne istediğimi artık biliyorum. Önceleri babam para verdiğinde gidiyordum, bir sürü gereksiz alışveriş yapıyordum. Şimdi ise kazandığım para benim emeğimin karşılığı. Bu para ile ne gerekli ise onu alıyorum. Daha tutumlu oldum. Bir de yardım ediyorum ya insanlara, bu beni inanılmaz mutlu ediyor. Ayrıca KAMER'in toplantıları sayesinde daha bilinçli bir evlilik yürüteceğim. Özellikle benim eşim benimle beraber olmak istiyor ve ben istemiyorsam, bu iş olmayacak. Evlilikte "hayır" deme hakkım olacak benim.

Ben nerede yaşarsam yaşayayım istediğim iki şey var: Barış ve özgürlük. Ama en büyük hayalim kimya ya da biyoloji alanında yüksek lisans yapmak. Böylece eğitimimi tam anlamıyla tamamlayabilirim. Bir de babamın yanına gelmesini istiyorum. Hayatımı huzur içinde devam ettirmek istiyorum. Huzur çok önemli. Mesela ablamın kocasıyla çok büyük problemleri var. Kocasının onu sevmediğini düşünüyorum. Ablam da

onu sevmiyor bence. Çocukları var diye devam ediyorlar. Aslında ablam boşanmak istiyor. Ben ablamın her anlamda yanındayım. Ne isterse onu yapsın. Ben aslında KAMER'den önce haklarımız olduğunu bilmiyordum. Ne zaman burada çalışmaya başladım, haklarımız olduğunu öğrendim. O yüzden ablamı çok destekliyorum.

Ama ne yazık ki kadın ve erkek arasında eşitlik KAMER'den dışarı çıkınca yok. Avrupa'da eşitsizlik yok belki ama Suriye'de de Türkiye'de de var. KAMER'den sonra özellikle kadın-erkek arasında bir farklılığın olmadığını, hepimizin eşit olduğunu öğrendim. Haklarımı öğrendim. İstedikle evlenebileceğimi anladım. Ben o erkeği istiyorsam onunla evlenirim, istemiyorsam evlenmem. Çocuğum olursa, ona da öğreteceğim. Bir de hep güzel bir kadın olmak istedim. Gelecekte kendimi şöyle hayal ediyorum: yüksek lisansını bitirmiş, bir kız çocuk annesi güzel ve güçlü bir kadın.

NADİDE

Bugünlerde mutluyum ama savaş öncesinde Suriye'deyken çok mutluydum...

Şu an 35 yaşındayım. İki oğlum, bir kızım var. Küçük oğlum 5, büyük oğlum 13, kızım ise 11 yaşında. Suriye'de çok rahat bir hayatımız vardı. Ben güzel sanatlardan mezunum. Evleninceye kadar güzel sanatlarda öğretildim. Dantel ve kanaviçe öğretiyordum. Evlenince bıraktım. 18 yaşında evlendim. 4 kız, 2 oğlan, 6 kardeşlik biz. 16 yaşındayken babam vefat etti. Evlendikten bir buçuk sene sonra da annem vefat etti. Evlenince sınıra yakın bir şehre yerleştik. Savaştan sonra ise güvenli bir yere taşındık. Savaşı sadece 3 ay yaşadım ve sonrasında Türkiye'ye geldik. Arap kökenliyiz. Arapça anadilim. İngilizce ve Türkçe çat pat biliyorum. Kürtçe de çat pat. Türkiye'ye kocamla ve çocuklarımla birlikte geldik. Kocam Suriye'deyken eczacıydı ve ekonomik durumumuz çok ama çok iyiydi. Eşim şu an bir sağlık ocağında çalışıyor.

Kocamla ilişkim çok şükür iyi. Akraba evliliği yaptık. Önceden tanımiyordum ama evlenmeyi ben

istedim. Çok kavga etmiyoruz. Suriye'de iken de çok sıkılmazdı beni ama çalışmama izin vermezdi. Buraya geldim ve çalışmaya başladım çünkü üretmek istiyordum. Suriye'de ihtiyacımız yok diye çalıştırmıyordu, çocuklara bakmamı istiyordu ama burada ekonomik sıkıntılardan dolayı izin verdi.

Suriye'de çok iyi bir eğitim aldım. Küçükken hep güzel sanatlarda okumayı istiyordum. Sonrasında okudum da. Evlenmeden önce bir de kuaförlerin yanında çalışmışım, orada kuaförlüğü öğrendim. Burada şimdi kuaförlük yapıyorum. KAMER'de çalışan bir arkadaş ile ortağız.

Türkiye'ye geleli 4 yıl oldu. Kız kardeşim önceden Arabistan'da yaşıyordu, sonra Türkiye'ye yerleşti. Bir gün onunla konuştuk, "Türkiye'ye gel orada görüşelim" dedi. Geldikten sonra öğrendik ki İŞİD bizim olduğumuz bölgeye girmiş. Biz de bu durumda burada kaldık, dönmedik bir daha. Sadece iki sene önce sadece 15 günlüğüne gittik. Sınırdan pasaportla geçerek eşyalarımızı getirdik.

Türkiye'ye geldiğimizde bizi en çok zorlayan şey ekonomik sıkıntılar oldu. Geldiğimizde işsizdik. Kocam tam bir yıl işsiz kaldı. O bir yıl içerisinde kız kardeşim para gönderdi. Ben çalışırken çocuklara kocam baktı, sonra da kreşe verdik. Şu an çalışıyorum, o yüzden çok da zor gelmiyor artık burada yaşamak. Evde otursam kötü tabii ki. Burada yaşam çok pahalı değil ama ev kirası pahalı. Çalışmayı çok seviyorum, çalıştığım için de çok mutluyum. Kazandığım parayla çocukların ve evin ihtiyaçlarını karşılıyorum. Kendim için pek bir şey aldığımı söyleyemem. Önce çocukların ihtiyaçları geliyor. Eğer artarsa o zaman kendime bir şeyler alıyorum.

Burada ne yazık ki hiç akrabam yok. Başka bir ilde akrabamız var. Yurtdışında halam ve oğlan kardeşim var. Oğlan kardeşimin hayatı iyi. Orada mültecilere maaş veriyorlar ama o buraya gelmek istiyor. Öncesinde bir yıl Türkiye'de kalmıştı ama buradaki işler çok zor gelince gitmeye karar vermişti. Şimdi ise orada tek başına, dil bilmiyor. Yani mutsuz. Ben yanına gitmek isterim ama sadece ziyaret etmek için. Orada yaşamak için değil. Hatta o da buraya gelse çok iyi olur. Türkiye'den başka bir yerde yaşamak istemiyorum. Türkiye'de olmanın her yanı güzel çünkü aynı Suriye gibi. Fakat bir gün savaş biterse Suriye'ye dönmek isterim çünkü orası benim memleketim, ben kendimi oraya ait hissediyorum. Ama tam olarak düzelmese her şey gitmem, dönmem Suriye'ye.

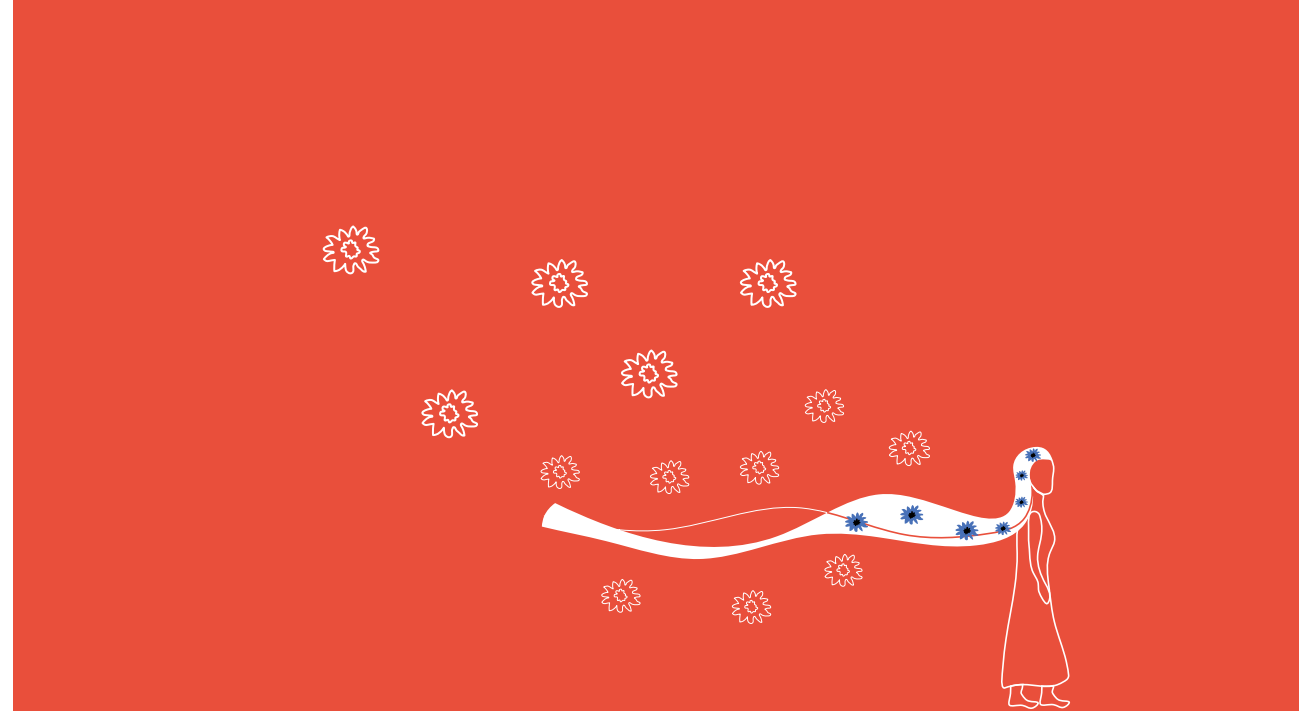
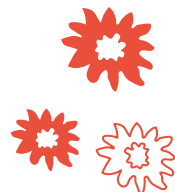
KAMER ile buradaki bir arkadaş vasıtasıyla tanıştım. Onunla da bir eve ziyarete gittiğimizde tanışmıştık. Birkaç defa karşılaştık. Onun o zaman kuaför salonu açma niyeti vardı. Bana ortaklık teklif etti, sonra beraber salonu açtık. KAMER'e önce o geldi, sonra ben geldim. KAMER'den hane ziyaretlerinde bana geldiler. O zaman beni Türkçe kursuna çağırdılar. Ben de kursa geldim. Şu an Türkçeyi anlıyorum ama konuşamıyorum, ne yalan söyleyeyim biraz utanıyorum konuşmaktan. Keşke tam anlamıyla öğrenebilsem. Gece internette geziyorum Türkçe sayfaları. Çocuklarım da çok güzel Türkçe konuşuyor. Onlardan öğrenmeye çalışıyorum. Özellikle 13 yaşında olan çok iyi konuşuyor. Bundan sonra KAMER'e daha da fazla geleceğim çünkü

burayı çok seviyorum. Buradaki herkes çok iyi. Burada ben onlardan motif ve tığ işi öğreniyorum. Mesela kuaförde kadınlara KAMER'i şöyle anlatıyorum: "KAMER'e gidince çok rahatlıyorum. İçimde ne sıkıntı varsa orada uçup gidiyorum." Burada ailemi ve Suriye'yi çok özledim ama bunların hepsini KAMER'de paylaşıyorum, onlar da beni dinliyorlar. Rahatlıyorum.

Çok şükür Suriyeli olduğum için ayrımcılığa uğramadım Türkiye'de. Ama bazen Suriyelilerin arkasından konuşuyorlar. Çocuklar kavga ediyor mesela. Türkiyeliler hemen Suriyeli çocuklar bizim çocuklarımızı rahatsız ediyor diyor. Kuaförde Suriyeliyim diye beni ayıran yok. Hatta bana gelen Türkiyeli özel müşterilerim var.

En büyük hayalim çocuklarımın üniversiteye gitmesi ama kendim için hayalim pek yok. Sadece rahat olmak istiyorum. Eve gelince rahatlıyorum çünkü orada huzur buluyorum. Orada kocam var, çocuklarım var, işte o zaman rahatlıyorum. Kendim için gelecekte sadece huzur arıyorum. Çocuklarımın tüm ihtiyaçlarını karşılasam ve geriye para da kalırsa o zaman kendime belki bir elbise alabilirim. Bir de ben ev eşyası çok seviyorum. Antikaları çok seviyorum. Suriye'deki evimde birçok antika eşyam vardı. Burada bir antika pazarı var. Bazen oradan antikalar alıyorum. Bana soruyorlar "Bu değerli değil, neden alıyorsun?" Ben de diyorum ki "Bu benim için çok değerli." Bana geldiklerinde demeliler ki burası Türkiye'de bir Suriye evi.

Kocamı seviyorum, onsuz yaşayamam herhalde. Birbirimize yardım ediyoruz. Kocamın çalışmasına izin verirler de eczane açarsa, ben yine de çalışmaya devam ederim artık. Çalışmayı çok seviyorum ve de devam etmek istiyorum. Kocam çalışmaya başladığında bana "İşi bırak, çocuklara bak" dedi. Ben "Hayır, ben de çalışacağım artık" dedim. Ama bazen beni yorgun gördüğünde üzülüyor, "Tamam, artık sen çalış" diyor ama "Olmaz, çalışacağım" diyorum. Çalışıyorum ve çalışmaya devam edeceğim...

BERFİN

Bugünlerde ne kadar mutluyum? Mutluyum. Ama Suriye'de savaştan önce çok mutluydum... Dedem Türkiyeli. Babamın hem annesi hem de babası buralı. 50-60 sene önce bir şey olmuş, bilmiyorum ben de, Suriye'ye kaçmışlar. Bir süre sınıra yakın bir şehre yerleşmişler, babaannemler sonra Şam'a gitmişler. Baba dedem ise 15 yaşındayken Şam'a gitmiş. Orada babaannemle birbirlerini tanımışlar. Evlenmişler. Annemle babam da orada tanışmış. Bizler de Şam'da doğduk. Ben 1994 doğumluyum. Biz sekiz kardeşiz: dört kız, dört oğlan. Ben altıncıyım. Annem burada bizimle, babam ise Suriye'de savaşta şehit oldu. İlk olarak 2013 yılında geldim Türkiye'ye. O zaman iki abim Türkiye'deydi. Altı ay oturdum burada fakat sonra eğitimime devam etmek istedim. Diğer abim ve annem Suriye'deydi. Bana "Gel Suriye'ye, üniversitene devam et," dediler. Tekrar Suriye'ye gittim, bir sene yaşadım ama ondan sonra hiçbir şey eskisi gibi olmadı. Durum daha da kötüleşti. Savaş yüzünden evimizi boşalttık, birkaç şehir değiştirdik. Her şehirde bir

iki ay oturduk. Aynı yerde kalamadık savaş yüzünden.

Babam o sırada şehit oldu. 50 yaşındaydı. 2012'de kaybettik, 2013'ten 5 gün önce. O sırada başka bir şehre gitmiştik. Küçük bir şehirdeydik. Şam'daki evimizi boşaltmıştık ama oradan birkaç şey lazım oldu. Amcam babama "Eve gidecek misin?" diye sordu. O gün hava bulutluydu. Babam da "Gidelim. Bir şey olmaz, zaten uçak çıkmıyor bugün bombardımana" dedi. Abim de babamla beraber gitti. Amcam evine gitmiş, banyo yapmış, hiçbir şey olmamış. Hâlâ biraz insan vardı orada o zaman. Babam da evimize gitmiş, bakmış. Bir de dükkânımıza gidecekmiş, bir şey oldu mu diye bakacakmış. Bir boş meydan gibi bir yerde yürürken abimle, abim bir ses duymuş, babama dönmüş bu ses nereden geliyor diye, bir bakmış babam yerde. Kurşunla, dübünlü tüfikle vurmuşlar. Abim uzaktan vurandı görmüş. Duvarın arkasına atmış kendini. Babam öldürüldüğünde savaş vardı ama Özgür Suriye Ordusu da vardı.

Birçok insan kaçmıştı savaş bölgesinden, çok az insan kalmıştı. Ama bir şey yoktu, gidip geliyorduk biz. Babam da gitti ama şehit oldu. Kim attı kurşunu bilmiyoruz. Şu an Suriye’de gömülü babam.

Babamın ölümünden sonra Şam’da kalamayacağı artık dedik. Oradan sınıra yakın bir şehre geçtik. Sonrasında da Türkiye’ye kaçarak geldik. Sınırdan abim, kardeşim ve ablama koşarak geçtik. Sabahtan akşama kadar yürüdük. Gece askerler bırakmıyordu. Biri bize yol açık, asker yok dedi. Koşarak geldik. Sınıra yakın oturan akrabalarımız var, sınırdan oraya kadar yürüdük. Oradan da bu şehre geldik.

Savaşta önce babam Türkiye’ye sık sık geliyordu. Akrabalarımız var burada. Hatta babam belki Türkiye’den bir ev alırdı diyordu. Bunun için vatandaşlığa da başvurmuştu ama savaşta dolaşmayı bilmedi. Evraklar falan kayboldu. Ama buraya gelmeyi zaten düşünüyorduk. Suriye’deyken kira gelirlerimiz vardı. Babamın dükkânı vardı. Kiraya veriyordu. Biz tüm kardeşler okuyorduk. Bir abim iktisat alanında yüksek lisansını bitirdi, doktora kayıt yaptırmıştı ama savaş çıkınca bıraktı. Mali müşavir olarak çalıştı Suriye’de. Şimdi burada Suriye okulunda müdür yardımcısı. Ailemizin ekonomik durumu savaşta öncesinde çok iyiydi. Suriye’de fakirlik vardı ama bizim durumumuz çok iyiydi.

Savaşta dolayı bana bir şey oldu bilmiyorum. Türkiye’ye ilk geldiğimde, altı ay evden çıkamadım. Yabancı bir şehre gelmişim ve çok yabancı hissettim kendimi. Yabancı bir ülkede idim, ben de yabancıydım. Dil bilmiyordum. Dışarı çıkınca Arapça konuşmıyordum. Her şeyden utanıyordum. Fakat buraya geldiğimde yaşadığım en büyük zorluk ayrımcılıktı. Eşarımı böyle takmıyordum ilk geldiğimde çünkü benimle eşarımın dolayı dalga geçiyorlardı. Sokaklarda gençler bana sürekli “Suriyeli! Suriyeli!” diyorlardı. Suriye’de eşarp başka modelle takılıyor. Arkadan bağlıyoruz, yandan sarkıyor bizim eşarp. Ayrımcılık yaşıyordum eşarım yüzünden. Kendimi kötü hissettiğim için artık buradaki gibi bağlamaya karar verdim.

2015’in birinci günü ikinci kez geldim Türkiye’ye ve yine bir sene hiçbir şey yapmadan evde

oturdum. Abim üniversiteye kaydımı yaptırdı, ben de okul başlayınca kadar evde oturdum, hazırlık yaptım. Aslında ben resim de yapıyorum, sergilerim var. Birkaç kez burada resim kursuna gittim ama kurs sabahtan akşama kadardı ve de annem evde yalnızdı. Bıraktım. Türkçe kursuna gitmem daha iyi olacak diye düşündüm. Okul başlayınca kadar da Türkçe kursuna gittim. Okulun ilk günleri zor oldu. Okulda da ayrımcılık yaşadım. Okula gittiğim ilk gün beyaz bir elbise giyiyordum. Ayakkabılarım bile beyazdı, tertemizdi. Hoca sordu “Kim başka şehirden, başka üniversiteden geldi?” diye. Ben elimi kaldırdım. “Hangi üniversiteden geliyorsun?” diye sordu, “Şam Üniversitesi’nden geliyorum” deyince böyle şaşırıldı. Öğrenciler hep bana bakıyordu, “Suriyeli” dediler. Hoca şaşırıldı, bir şey demedi. Suriyelilerin üniversiteye gitmesine alışkın değiller. Dersten çıkarken arkamda iki kız vardı. Elbisem beyazdı, temiz gösteriyordu. Biliyorlar ben Türkçe biliyorum, anlıyorum. Biri diğerine dedi ki “Bu Suriyelidir ama temizdir.” Ben baktım, o da utanmıştı, çekindi ama ben kendimi çok kötü hissettim. Bir kere de hoca ders anlatıyordu, not tutmamızı istedi. Ben de hızlı not tutamıyorum. Tamam, çalışkanım, çalışıyordum ama bu ilk dersti. Hocaya dedim ki “Hocam, benim notlarımı yüksek sesle okumayın, ben yabancıyım, Türkçem çok iyi değil, yavaş yavaş yazıyorum, çok iyi not tutamıyorum.” Verdim kâğıdı, yüksek sesle okudu. Ben üzüldüm, bir şey demedim. “Demek sen Suriyelisin. Nereden geldin? Ne çalışıyordun?” dedi ve babam nerede diye iki üç kere sordu. Benim babam şehit olduğu için söylemek istemedim. Bir şey demedim. Ağladım. Ben hemen ağlıyorum. “Hocam, kusura bakmayın ben çıkıyorum” dedim, o da mola verdi. İlk ders böyle başladı. Bütün arkadaşlarım lavaboya geldiler. “Neden üzüldün?” diye sordular. Benimle Kürtçe konuşuyorlardı. Aslında ben Kürt’üm. Kürtçe biliyorum. Arapça biliyorum. Şimdi Türkçem var, bir de İngilizce biliyorum. Onlarla iyi arkadaşız şimdi. O hoca da beni çok seviyor.

Şu an okul tatilde. Birinci senemi bitirdim. Abim de tekrar yüksek lisans yapıyor. İlk senesini bitirdi, tez yazacak. Ablam başka bir şehirde sosyolojide okuyor, eğitim dili Arapça. Diğer abim

abim de iktisadi idari bilimlerde okuyor. Annem ev kadını. Sadece ilkokul bitirmiş ama eğitime çok önem verir. Benden daha çok kitabı var. Çok okur annem. Hepimizi okumaya o teşvik etti. Her zaman çantamda bir kitap var. Annem de savaşta öncesinde çok mutluydu. Çok şükür maddi durumumuz iyiydi, savaş yoktu, güven vardı. Geceye kadar dışarıydık. Akrabalarımıza gidip geliyorduk. Huzurluyduk. Kadınlar okuyordu, çalışıyordu. Ama hayat burada çok zor oldu. Fakat bazıları buraya geldiğinde de kendilerini geliştirmeye devam etti. Benim sadece bir abim üniversiteye gitmedi, çünkü çalışıyor. Buraya 2013’te geldiğinde cam fabrikasında çalışmaya başladı. Orada bütün işçilerle aynı maaşı almıyordu. Biz hep bu ayrımcılığı yaşıyoruz. Her zaman. Bir de Suriyeli kadınlar daha çok ayrımcılığa uğruyor Suriyeli erkeklerden. Kadınlar elbiselerinden dolayı, çarşıya gidince, alışverişte Suriyeli olduğu için ayrımcılığa uğruyor.

Evde bir hafta önce 10 kişiydik. Şu an abim başka bir eve geçti. Ev üç oda bir salon. Abimler burada evlendiler. Suriyelilerle evlendiler. Biri akraba, biri tanıdık. İkişer çocukları oldu. Annem benim de Suriyeli ile evlenmemi istiyor. Benimle buralı akrabalarım evlenmek istiyor ama annem olmaz diyor. Ne için? Bir gün Suriye’ye gidersek, o burada kalmasın diye. O da gelsin diye. Bunun için. Sadece bunun için. Türkiye’de olmanın en güzel tarafı özgürlük. Biz Suriye’de de özgürdük, dışarı çıkıyorduk, okuyorduk, çalışıyorduk. Ama özellikle büyük şehre geldiğim için burada daha özgür hissediyordum kendimi. Kadın her şeyi yapabilir. Biraz Avrupa gibi.

KAMER ile nasıl tanıştım diye sorarsanız, bir gün ablamın evine gitmişim, KAMER’den kadınlar da oradaydı. Form dolduruyorlardı. Biri beni gördü. Ben Türkçe konuşuyordum ama çok değil. “Sen Türkçe mi konuşuyorsun?” diye sordu, “Evet” dedim, “İyi anlıyorsun” dedi, “Evet” dedim. “Peki, çalışmak falan ister misin?” diye sordu. Valla böyle durdum, “Bilmiyorum” dedim. Bir kadın da çalışıyordu onlarla. “İstemiyor herhalde” dedi. O da bana “Hayır, hayır, bellidir, istiyor” dedi. Benim telefonumu aldı, ertesi gün arayacağını söyledi. Ertesi gün beni aradı. “Ben KAMER’den arıyorum, çalışmak istiyordun, istersen buraya

gel” dedi. Ertesi gün abimle KAMER’e gittik. Ben çalışmayı hiç düşünmüyordum. Okulum var, bitsin öyle çalışırım diyordum. Abim de istemiyordu çalışmamı. “Okulunu bitir, ondan sonra” diyordu. Abimle geldik. “Temiz bir yer, çalışmak istersen başla” dedi. Ben de Türkçemi geliştirmek için istedim. Asıl amacım buydu. Ama sonra işte buradayım. Ve çalışmaya başlayalı 5 ay oldu. Sağlık aracısım şu an. Hane ziyaretlerinde form dolduruyorum. Merkeze gelen kadınlara ya da klinikte doktora gelenlere tercümanlık yapıyorum. Hastaneye gidiyorum hastalarla.

Buraya gelmeden önce hiçbir yerde çalışmadım. KAMER dışında bir yerde de çalışmazdım zaten. KAMER benim hayatımı değiştirdi. Mesela ben şu an Suriyeliyim diyorum. Hiç utanmıyorum, çekinmiyorum. İlk bunu değiştirdi. İkinci olarak Türkçem gelişti. Üçüncü de özgüvenim arttı. Bir hocam üniversitede bana hiç yardımcı olmadı. Bana neden derse gelmediğimi sordu, ben de bu dersten muaf olduğumu ama başka bir yerde çalıştığımı söyledim. Nerede çalıştığımı sordu. Bir vakıfta çalıştığımı söyledim ama neresi olduğunu sormadı. Sonra bir gün sağlık ocağına gidiyordum, onu gördüm yolda. “Nasılısınız?” diye sordum. Beni görünce şaşırıldı. “Ne yapıyorsun burada?” dedi, ben de “Valla çalışıyorum” dedim. “Nerede çalışıyorsun?” dedi, “KAMER’de çalışıyorum” dedim. “Öyle mi? Gerçekten mi?” dedi. Hangi günler okula geldiğimi sordu. Okula geldiğimde beni yanına çağırıldı. Ben de geleceğimi söyledim. Gittim odasına, oturdum. “Nasıl öğrendin KAMER’i? Nasıl çalışmaya başladın? Anlat” dedi. Ben de hocam böyle böyle oldu, mahallede tanıştık diye anlattım. Ne iş yaptığımızı sordu, ben de kadınlar için çalıştığımızı söyledim. Kadınlara nasıl ulaştığımızı sordu. Ben de mahalleye hane ziyaretlerine çıktığımızı anlattım. Mahalledeki kadınlar beni gördüklerinde Suriyeli mi Türkiyeli mi olduğumu soruyorlar. Ben Suriyeliyim deyince, nasıl çalışmaya başladığımı soruyorlar. Ben de Türkçem olduğu için, Arapçam ve Kürtçem olduğu için çalışmaya başladığımı anlatıyorum. Suriyeli kadınlar ile Türkiyeli kadınlar çok farklı değiller. Benziyorlar çünkü toplum aynı toplumdur. Ama Türkiyelilerin Suriyelilere karşı önyargıları var. Suriyeliler kirli diye bakıyorlar.

“Sadece kendinize bakıyorsunuz, evlerinize bakmıyorsunuz” diyorlar. Eğitilmiş olduğumuzu da bilmiyorlar. Ama ben bu algıyı kırdım. Ben şimdi rahatça Suriyeliyim diyorum. Artık rahatça “Hocam Suriyeli olan benim, adım da şudur” diyorum. İlk zamanlar çok utanıyordum ama şimdi özgürce söylüyorum.

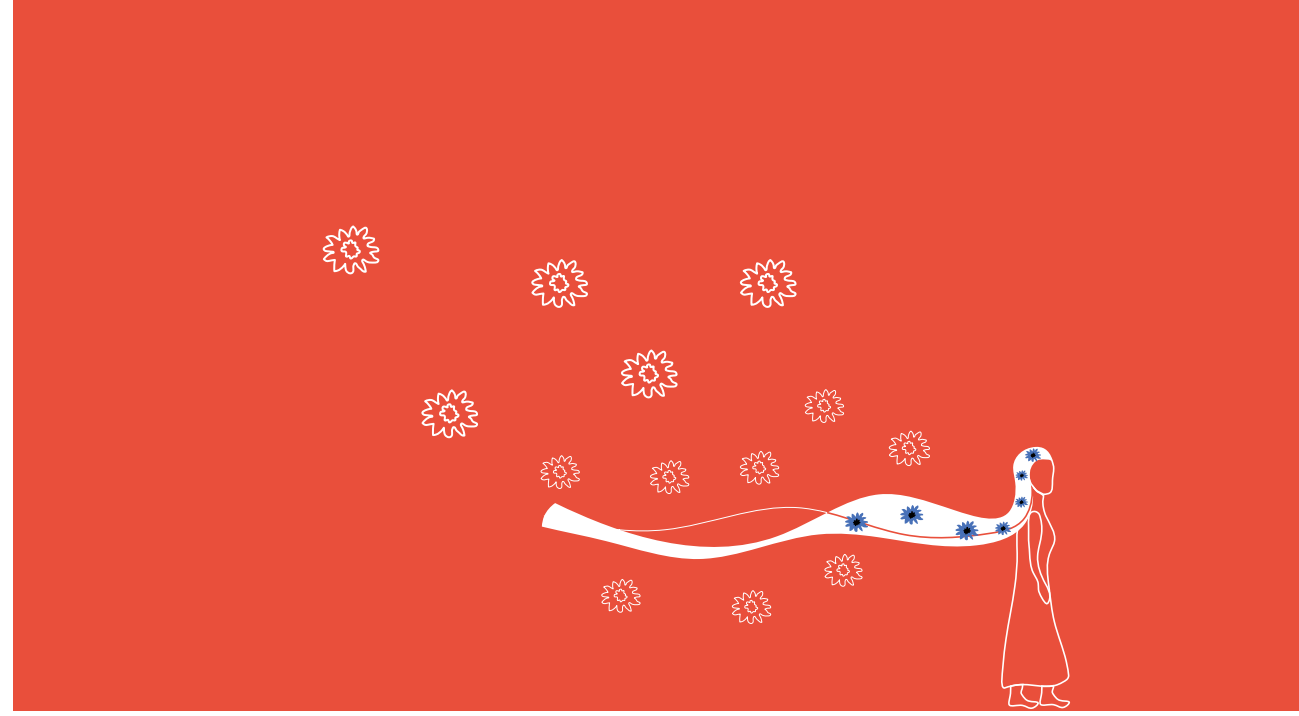
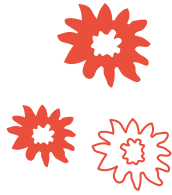
KAMER bana ne öğretti biliyor musunuz? Sen kadınsın. Hakkını rahatça savunabilirsin. Bunda ayıp bir şey yok. Sen de kadınsın, biz de kadınsın. Rahatça bunu söyleyebilirsin. Benden küçük iki oğlan kardeşim var. Annem onlara yol göstermemi istiyor. “Anlat onlara” diyor, “Sen kızsın ama onlardan daha iyi biliyorsun” diyor. “Üniversite kayıtlarında falan onlara yardım et, öğret onlara” diyor. Bu çok iyi bir şey. Bir de KAMER’e gelmeden önce hiç evin dışında bir yerde kalmamıştım. KAMER’e geldikten sonra Antep’te eğitimde kaldım bir gece. Şimdi başka şehre de gidebilirim gece yatılı.

KAMER’in farkındalık toplantılarına katıldım. Bu toplantılarda beni en çok düşündüren erken evlilikler ve akraba evlilikleri oldu. 2015 yılında amcamın oğlu ile nişanlanmıştım. Önce o evlenmek istedi, ben de aileme söylemesini istedim. Ailem de istemiyordu ama amcamın oğluydu, iki ablam diğer amcamın oğulları ile evli. O bana “Seni seviyorum” dedi. Kalbimden çıkmadı ama ben de onu sevdiğimi söyledim. O zaman istedim. “Tamam” dedim, yalan söylemeyeceğim. Başka kimseyle evlenmeyeceğimi zannediyordum. Ama ne düşünceleri, ne fikri benim gibi değildi. Bana “Dışarı çıkma! Okula gitme! Çalışma!” diyordu. “Okulu bitirince evde oturacaksın” diyordu. Benim hazırlık yaptığımı, üniversiteye gideceğimi görüyordu. “Gerçekten okula mı gideceksin, ciddi misin?” diye soruyordu. Ben de “Evet, ciddiğim” diyordum. Bir gün bana “İyi düşün” dedi, ben de “Neyi düşünüyüm? Suriye’de bıraktım ama burada bırakmayacağım” dedim. En sonunda onu bıraktım, o da Almanya’ya gitti. Nişanı bozdu. Bunu KAMER’e gelmeden önce yaptım. Ama şimdi akraba evliliği asla istemiyorum. Şu an evlenmek bile istemiyorum valla.

Bulduğum şehri çok seviyorum, buradan başka bir yerde yaşamak istemiyorum. Sanki ben burada doğdum. Türkiye’den başka bir yerde de

yaşamak istemem şu an. Bir rüya gördüm ben. Almanya’ya gitmişim ve o kadar çok ağlıyordum ki. Rüyada bile istemiyordum. Oysa ilk geldiğimde Almanya’ya gitmek istiyordum ama şimdi hiç istemiyorum.

En büyük hayalim rehberlik alanında çalışmak. Hâlâ psikoloji bölümünde okumak istiyorum. Yatay geçişle başka şehre de gitmek istemiyorum. Belki yüksek lisans yaparım. Suriye’deyken de en büyük hayalim çalışmaktı. KAMER’de şu an çalışıyorum, hem de okuyorum. İlerisi için de bir çalışma deneyimim oldu. KAMER’i hiç bilmeyen birisine anlatsam, temiz bir yerdir derim. İç temizliği... Buradaki kadınlar diğer kadınlarla hep güzel bir dille konuşuyor, kadınları kötü ruh halinden çıkarıyorlar. Ben de burada Suriyeli kadınlara destek olduğumda mutlu oluyorum. Görüyorsunuz, o kadın mutlu olunca ben de mutlu oluyorum.

✿ YAQÛTÊ

Bugünlerde ne kadar mutluyum? Mutluyum. Ama Suriye’de iken çok mutluydum...

Suriye’de İngiliz Edebiyatı okuyordum. Orada daha mutluydum çünkü arkadaşlarım vardı. Aynı dili konuşuyorduk. Kürt’üm. 22 yaşındayım. 6 kardeşiz. Babam Suriye’de şoför olarak çalışıyordu, burada da aynı işi yapıyor. Annem çalışmıyor. Ailecek hepimiz geldik Türkiye’ye. Şimdi 7 kişi beraber yaşıyoruz. Ev 4 oda 1 salon, büyük bir ev ama kiralar burada pahalı. Ekonomik durum olarak Suriye’de daha iyiydik. Sadece babam çalışıyordu ve yetiyordu ama burada şimdi hepimiz çalışıyoruz.

Ben savaşı nasıl yaşadım? Bombaları görmedim ama seslerini duydum. Savaş beni nasıl etkiledi? Önce çok korktum. Sesler geliyordu, insanlar ölüyorlardı. Ne olacaktı? Gelecek çok belirsizdi. Çok korktum. Ama çok şükür ailemden kimseyi kaybetmedim.

Savaşın başlamasının ardından da bulunduğumuz yerde elektrik ve su kesildi. İş olmamaya başladı. Biz de 4 sene önce pasaportlarımızla

kapıdan geçerek buraya geldik.

Başka ülkeye taşınmayı istemem, Türkiye’de kalmak istiyorum. Başka ülkeye göç eden akrabalarımız da var. Onların hayatları iyi ama bence biz burada daha mutluyuz. Çünkü biz sınıra yakınız, ülkemize yakınız. Gidemesek de sınırın yakın olması bizi mutlu ediyor. Mesela ben sınır kapanmadan önce bir kez eşyalarımı almaya gidip gelebilirdim. Savaş bittikten sonra ben Suriye’ye dönmek isterim. Aslında arkadaşlarım kalmadı Suriye’de. Herkes bir yerde, Avrupa’da, Irak’ta ama orası memleketimiz.

Suriye’de biz çok iyi bir eğitim aldık. Türkiye’de okumak daha kolay. Dersler daha kolay. Suriye’de doktorlar da daha iyi çünkü biz aynı dili konuşuyorduk, bu yüzden bizimle daha iyi ilgileniyorlardı. Gerçi burada da Arapça konuşan doktorlar var ama bazı doktorlar dil bilmiyor ve iletişim kurmak zorlaşıyor. Dil problemimiz olmadığında ise bizimle ilgileniyorlar. Yani Türkçe konuşunca Türkiye’de doktorlar daha ilgili hale geliyorlar.

Annemler ben Suriye'deyken gezmeme izin veriyorlardı. Ama bazı erkekler Suriye'de kadınların tek başına sokağa çıkmasına izin vermezler. Bizim ailemizde kadın-erkek hep eşitti. Mesela ben tek başıma Mersin'e gidip geliyorum, hiç sıkıntı olmuyor. Suriye'deyken de öyleydi.

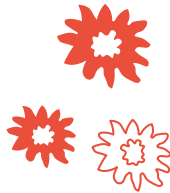
Türkiye'ye geldiğimde beni en mutlu eden şey özgürce gezmek oldu. Suriye'de de geziyordum ama burada daha rahatım. KAMER'de çalıştığımndan dolayı da çok mutluyum. KAMER'li kadınlarla halk eğitimdeki dil kursundan arkadaşım sayesinde tanıştım. Eleman arandığını söyledi. Ben de aileme yardım etmek istiyordum çünkü burada durumumuz iyi değil. Sonra çalışmaya başladım. KAMER'e gelince çok şey öğrendim. Mesela örgü öğrendim. Model dahi çıkarabiliyorum. Bunun yanında sağlık bilgileri de öğrendim. Şu an biz hane ziyaretleri yapıyoruz. Suriyelilere gidiyoruz ve onları dinliyoruz. Kadınlara hijyen kiti veriyoruz. Okuma yazma kursumuz olduğunu, muayene olabilecekleri bir doktorumuz olduğunu anlatıyoruz onlara. Buraya çağırıyorum onları. Hane ziyaretlerinde bunları anlatınca geliyorlar. Etkiliyorum onları. Oldukça da kalabalık geliyorlar. Tanıdıklarım doktordan ve KAMER'in hizmetlerinden çok memnun. Doktor da Suriyeli ve herkes çok memnun. KAMER sayesinde çok fazla Suriyeli ile tanıştım hane ziyaretlerinde. Suriyeli kadınlarla görüşmek beni çok mutlu etti. Aynı ülke, aynı dil, aynı kültür...

Kadın olarak kadınlarla çalışmak çok güzel. Biz daha küçüğüz ama burada çok şey öğreniyoruz. Ben şu an kendime feministim diyorum. Kadın hakları savunucusuyum diyorum. KAMER'in farkındalık toplantılarına da katıldım. Beni en çok etkileyen şey ise şiddet konusuydu. Çünkü birçok kadın şiddet görüyor. Benim ailemde hiç şiddet olmamıştı ama şiddet toplantıları bana çok şeyi öğretti. Mesela ben artık kadın haklarının farkında olarak evleneceğim. Erkek-kadın eşittir. Kadın da her şeyi, her işi yapabilir. Bunu biliyorum.

Gün gelir Suriye'ye dönersem KAMER gibi bir vakıf kurmak isterim. Burada ne öğrendiysem orada da aynısını yapmak isterim. Suriyeli kadınlarla yapacağım ilk iş ise farkındalık toplantıları yapmak olur. Bunun yanında örgü kursu da açarım

çünkü örgüyü hiç bilmiyorlar. En büyük hayalim ise üniversiteyi bitirmek ve çalışmak. Hangi bölümü okursam onun üzerine çalışmak istiyorum. Mesela şimdi tıbbi laboratuvar programına başladım buradaki üniversitede.

Türkiye'nin en güzel yanı burası daha özgür. Kadınların dışarı özgürce çıkmasını görmek güzel. Ben serbesttim ama başka kadınların da dışarı çıktığını görmek güzel. Ne yazık ki buraya gelen Suriyeli kadınların hepsi geldiğinde özgürleşmiyor. Erkekler hâlâ dışarı çıkarmıyorlar kadınları. Türkiye'de ayrımcılığa maruz kaldığımı düşünmüyorum ben. Neden ayrımcılığa maruz kalmadım? Çünkü biraz Türkçem var. Türkçe öğrenmeden önce dışarı çıkmıyordum doğru düzgün. Bir sene market haricinde dışarı çıkmadım. Ama öğrendikten sonra artık rahatça geziyorum.

AQHAWAN

Bugünlerde pek mutlu değilim. Suriye'deyken çok mutluydum...

Arap'ım. Babam inşaatta çalışıyordu, annem evdeydi. Annem ve babam birbirini çok seviyordu ki 5 kız, 4 oğlan çocuğu dünyaya getirdiler. Çok büyük bir evde yaşıyorduk. Evimiz kendimizindi. Topraklarımız vardı. Kardeşlerimizle çok iyi geçiniyorduk. Ortaokula kadar okudum. 13 yaşında evlendim. Hiç tanımadığım benden 12 yaş büyük biriyle zorla evlendirildim. Şu anda 37 yaşındayım. 5 çocuğum var. Kocam köyden gelmeydi, ben de şehirliydim. Kocam düşünce ve zihin olarak çok tutucuydu. Dayımın oğlu benimle evlenmek istedi ama o benimle evlenseydi ailemin mirasına ortak olacaktı. Bu yüzden ailem onun mirasa konmasını istemedi ve beni kocamla zorla evlendirdi ama çok problem yaşadım. Kocam evliliğim boyunca bana şiddet uyguladı. Beni anlamazdı ve bizi sürekli bırakıp giderdi. Ben de akrabalarımın giderdim. Onlar bana kol kanat gererlerdi. Evliliğim boyunca hep akrabalarım ve aileme sığındım. Kafalarımız uyuşmuyordu.

Ne o beni, ne de ben onu anlıyordum.

5 yıl önce Türkiye'ye geldik. Suriye'deyken savaşa tanık oldum. Havalimanının yakınında yaşıyorduk. Bir gün savaş uçaklarından biri düştü ve de evimiz yıkıldı. O anda ailemin yanındaydım. Annem ve babam beni bırakmak istemedi ama kocam Türkiye'ye gideceğiz dedi ve biz de buraya geldik. Ailem hâlâ Suriye'de. Buraya kaçak geldik. Suriye'deki jandarmalar bizim çıkmamızı istemediler. Çok sinirliydim. Oradaki askerlerden biri yakınımdaydı, o konuştu jandarmayla. Dedi ki "Yazıktır, bunlar kadın, çoluk çocuk, gel geçirelim". Öyle geçtik biz de. Buraya geldikten sonra kocamla yine aramızda anlaşmazlık oldu. O da bir gün, buraya geldikten bir buçuk yıl sonra, beni bırakıp gitti Suriye'ye. Kocamın amacı aslında bizi buraya bırakıp Suriye'ye geri dönmektir. "Beni neden bırakıp gidiyorsun? Ben çocuklarla burada ne yapacağım tek başıma? Nasıl beni bırakıp gidersin?" diye sordum. En büyük çocuğum daha 12 yaşındaydı. O da beni istemediğini söyledi, "Burası güvenli, daha ne istiyorsun?" dedi.

Sonra da 3 kez "Boş ol!" dedi ve gitti. Hatta o zaman hamileydim. Hamile olduğumu biliyordu ve beni, bizleri öylece bırakıp gitti. Ben çocuğumu burada tek başıma doğurdum. Suriye'ye ailemin yanına da gidemedim, onların olduğu yerde savaş vardı. Annem babam hâlâ sağlar ama kız kardeşimin bütün çocukları ve eşi bombardımanda öldüler. O hâlâ hayatta. 3 kardeşim hâlâ Suriye'de asker. Bir kardeşim cezaevinde yatıyor Suriye'de. Diğerleri yurt dışında yaşıyor.

Kocam beni terk ettikten sonra komşularım bana çok iyi baktı. Bana para yardımında bulunurlardı ve hepsi Türkiyeliydi. Kocam gittikten sonra şiddetten kurtulduğuma sevindim ama burada boşanmış bir kadın olarak insanların bana farklı gözle bakacaklarına üzüldüm. Bu yüzden de kimseye kocam gitti, ben boşandım diye anlatmadım. Sırf bana kötü gözle bakmasınlar diye. Bir yandan da kocam gittikten sonra sürekli Suriye'ye geri dön diye bana haber gönderdi. Hem boşadı hem gitti hem de Suriye'ye geri dön diyordu. Bir de gelmezsen çocuklardan birini alırım senden diye tehdit ediyordu.

Türkiye'ye geldikten sonra en zorlandığım şey dil bilmemek oldu. Ben Türkçeyi öğrenmeyi çok istiyordum şimdi. Dili bilirse doktor ne diyeceğimi, nereye gideceğimi bilirim, tabelaları falan kendim okuyabilirim. Ben aslında ilk olarak buradan başka bir şehre geldim. Orada doğumumu yaptım. Hastanede Arapça bilen bir tercüman vardı. Kocam bu esnada beni terk etti. Sonrasında bir anlamda buraya kaçtım çünkü orada kocamın akrabaları vardı ve çocuklarımı almak istiyorlardı. Ben de 5 çocuğumu aldım, kaçtım tek başıma buraya geldim. Tamamen tesadüfi buldum burayı.

KAMER'i hane ziyaretlerinde tanıdım. Beni rahatlattılar, bana güven verdiler. Ben de KAMER'e gelmeye başladım. 6 aydır KAMER'e geliyorum. Hiç bilmeyen birine KAMER'i anlatsam şöyle anlatırım: o öyle bir yer ki kadınlar benim elimden tuttular, bana destek verdiler, beni iyi ettiler. Benim aslında çok yakın arkadaşlarım yok çünkü engelli bir çocuğum var. Kimseye rahatsızlık vermek istemiyorum çünkü çocuğum çok hareketli ve kırıp dökmesini istemiyorum. Herkesin benim çocuğumu anlayışla karşılayacağını, beni ve onu

anlayabileceğini düşünmüyorum. Rahat olamıyorum.

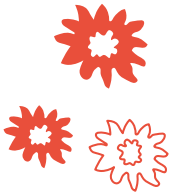
Bir günüm nasıl geçiyor? Engelli çocuğumu dışarı çıkarıyorum, bazen de doktora gidiyorum. Sırf çocuğum için dışarı çıkıyorum aslında. İki oğlum çalışıyor, biri ütücü diğeri ise telefoncu dükkânında çalışıyor. Diğerleri de evdeler. Çocuklarımın hepsi oğlan. En büyük çocuğum 15 yaşında, ikincisi engelli olan 12 yaşında, diğeri 9, bir küçüğü 7 ve en küçüğü 3 yaşında. Benim çocuklarım erkek ama hiç babaları gibi değiller. Babalarının yaptıklarının hata olduğunu biliyorlar, onu dışladılar ve şu anda sorumluluk sahibiler. Hem Türkçeyi de çok iyi konuşuyorlar. İlk olarak lokantada ve fırında çalıştılar, orada öğrendiler Türkçeyi. Engelli çocuğum olmasa ben de çalışmak istiyordum ama çalışmıyorum. Benim yerime çocuklarım çalışıyor ve eve bakıyorlar. Ama ne yazık ki çocuklarım okula gidemediler.

Aslında ben aslen Suriyeliyim ama kendimi Suriyeli hissetmiyorum. Ben buralıyım artık. Türkiye haricinde de bir yerde yaşamak istemem. Başka bir yere gidersem kendimi yabancı hissederim. Burada yabancı hissetmiyorum. Eğer bir gün savaş biterse, ben Suriye'ye geri dönmem. Kocam çocuklarımı benden almak isteyecek, o yüzden oraya da dönmek istemiyorum. Orada kadın hakları yok. Bütün yasalar erkekten yana. Burada öyle değil. Burada kadın hakları var.

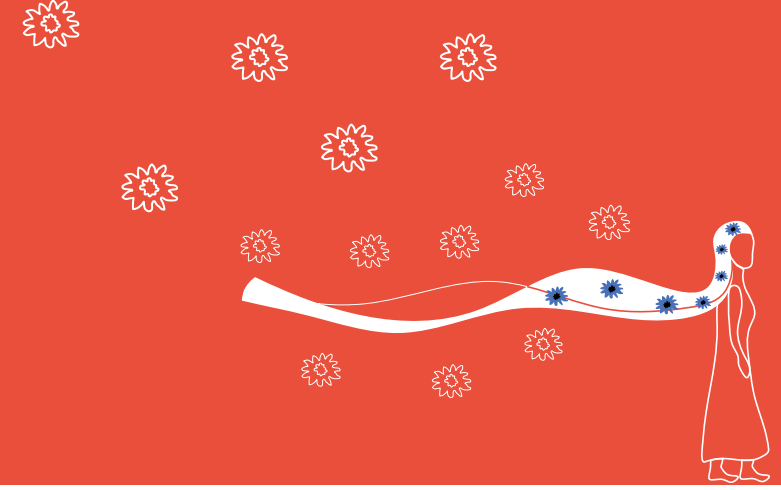
En büyük hayalim çocuklarımın ayaklarının üzerinde durduğunu görmek. Suriye'ye de gitmek isterim belki ama sadece bir şekilde: Suriye'nin yasaları Türkiye gibi olursa. Burada kadınlar çok güçlü. Orada değil. Oradaki kadınlar hep eziliyorlar ve mazlumlar. Ben burada farkındalık toplantılarına daha katılmadım ama hane ziyaretlerinde bana biraz anlattılar. Bir de ben hep gözlemliyorum. KAMER'den kadınlar hane ziyaretine geldiğinde öyle bir his kapladı ki içimi sanki kardeşlerim ziyaretime gelmiş gibi oldum. KAMER'den öğrendiğim her şeyi de anlatıyorum herkese. Ben biliyorum ki eğer ben buralı olsaydım ve kocam beni terk etseydi, ben haklarımdan yararlanacaktım ama Suriyeli olduğumdan hiçbir hakkımı alamadım.

Kendim için, sadece kendim için hayalim ise çalışmak. Çalışmayı çok isterdim. Kendi ayaklarım

üzerinde durmak çok isterdim. Kendi paramı kazanıp onu harcardım çocuklarıma. Çocuklarım bana evet bakıyor ama ben kazanmak isterdim o parayı. Büyük oğlum bana "Anne sen çalışma, senin ihtiyacın yok, ben sen ne istersen alırım" diyor ama ben kendim çalışmak çok isterdim. Psikolojik olarak da kendimi çok iyi hissedirdim.

Savaş bitse Suriye'ye dönsem aynı KAMER gibi bir kadın kuruluşu başlatırım Suriye'de.

RUKH

Bugünlerde elhamdülillah çok mutluyum ama savaş öncesinde Suriye'de tabii ki çok daha mutluydum...

Ben 37 yaşındayım. Suriye'de bir iletişim şirketinde memurdum, şef gibiydim. Üniversite mezunuyum. Ekonomi okudum. Annem, babam, iki ablam, bir abim, bir kardeşim ve ben yaşıyorduk. Memurların durumu Suriye'de çok iyidir. Abim, ablam, kardeşim hepsi öğretmen. Herkes eğitilmiş, üniversite mezunuyuz. Babam maliyede memurdu, emekli oldu. Annem ziraat yapıyordu. İki dükkânı vardı. Durumumuz çok iyiydi. Bizde kadın-erkek herkes eğitim aldı, çalıştı. 2008'de evlendim. Eşim Lübnan'da çalışıyordu. 3 kızım var. Büyük 7 yaşında, en küçük 3.5 yaşında, ortanca da 5 yaşında. Savaş başladığı için 2010'da Türkiye'ye geldik. İkinci kızıma hamileydim karar verdiğimizde. "40'ı çıksın ben Türkiye'ye gideceğim" dedim. O zaman savaş çok yoğun değildi. Bombardımanlar başlamamıştı henüz ama ben kötüye gideceğini anladım. Kadınları kaçıırıp dövdüler. Tecavüz ettiler. Aileler sustu, hiçbir

şey diyemedi. Ben anladım sıra bize de gelecek. Mahalleye geldiklerinde kaçtık. Annem, babam, kardeşlerim, hepimiz birlikte geldik Suriye'den. Bir tek abim gelmedi. Ben savaşaçağım diye kaldı. O da şehit oldu.

Geldikten sonra eşim bir yıl burada kaldı. Sonra annesi çok hastalandı. Ben dedim "Git ve gör anneni." O "Savaş var" dedi, ama ben yine de gitmesini söyledim. Annesi oğlunu bir saat görsün, sonra ölsün istedim. Ben sırf bunu söyleyebilirdi diye git dedim. Sonra da gitti ve bir daha gelmedi. Hiç haber alamadım. Halep- Kamışlı yolunda kaybolmuş. Aradım, aradım, ailem, arkadaşlarım, herkes aradı ama bulamadık. Ama annesini gördü. Onu biliyorum. En küçük kızıma hamileymişim kaybolduğunda, ben bilmiyordum. O gittikten 15 gün sonra öğrendim hamile olduğumu. Türkiye'ye geldikten sonra üç buçuk yıl hiçbir iş yapmadım. Çok zorlandım. Kötü günler gördüm. Ama baktım ben mecburum kızlarım için ayakta durmalıyım, kendimi toparladım. Bir kış gecesiydi, hiç unutmam. Kış geceleri çok uzun. En büyük

kızım 4 yaşında o zaman, saat iki buçukta ağlayarak kalktı. "Ne oldu?" dedim, "Anne, ben acıktım" dedi. Baktım evde hiçbir şey yok.

Ben bir dükkânda oturuyordum o zaman. Bir oda, banyo, mutfak var ama çok küçük. Millet bana çok şükür gerekli her şeyi verdi. Ama yemek yoktu. "Anne çok acıktım" dedi ama baktım "Kızım ben ne yapayım, yok yiyecek" dedim. "Yarın sabah bakkala giderim, alırım" dedim. "Anne ben çok acıktım, istemiyorum yarını" dedi. İki gün hiç yemek yememişlerdi, sadece çikolata bisküvi falan. Komşular abur cubur veriyordu. Ne yapabilirim diye baktım. Mutfakta kuru ekmeğe var. Islattım ekmeği, az şeker koydum verdim eline. Ama ben ve 3 kızım beraber ağladık. O gece karar verdim, bu böyle olmayacak. O zamana kadar hiç yardım almamıştım. Ben hiç kimseye söylemedim aç olduğumuzu. Sorduklarında "El-hamdülillah, var her şeyimiz" dedim. Ama o gün muhtara gittim. Kızımın o halini gördüm ya, Allah kimseye göstermesin. Sonra muhtar belediyeyi aradı. İki kutu verdiler. O iki kutuyu alınca sanki cennetteydim. Sonrasında ben muhtarın yanında tercüman olarak çalıştım ama para almadım. Muhtar bana iş buluncaya kadar temizlik yaptım. Evlere temizliğe gittim. Suriye'deyken bizim ailede temizliğe giden yoktu ama burada mecbur kaldım kızlarım için. O kalktı ağladı ya acıktım diye, taş taşırım yine de çocuklarıma bakarım dedim. Bir yıl temizliğe gittim. Sonra kuaför dükkânı açtım. Bir de fırın işlettim. Fırın kapandı ama kuaför hâlâ devam ediyor. Hatta KAMER'e gelen kadınlardan biriyle ortağız.

Bir süre sonra muhtar beni tercüman olarak KAMER'e gönderdi. Burada Türkçe kursu açılınca ona da katıldım. Ayrıca farkındalık toplantılarına geldim. KAMER'i bilmeyen birisine nasıl anlatırım biliyor musun? En önemlisi sana özgüven kazandırıyor burası. Kocam gidince ben yaşlandı, elbise giymeye başladım. Siyahlara büründüm. Halsizdim. Kimseye güvenmiyordum. Ama KAMER'de kendimi buldum. Şimdi aynı Suriye'deki gibiyim. Ben Suriye'de elbise hiç giymezdim, dar giyerdim, pantolon giyerdim hep. Şimdi hemen hemen Suriye'deki gibiyim. Buradaki en önemli ikinci şey kadın hakları. Kelime olarak hak var evet ama kadın hakları gerçekten de var.

Benim hakkım var. "Evet"lerim ve "Hayır"larım var. Üçüncüsü de sohbet ve arkadaşlık. Buraya geldiğimde psikolojim çok kötüydü ama bana arkadaşlarım çok iyi geldi. Ben baktım kendime, dedim ki eskiden güçlüydüm, şimdi niye böyleyim dedim ve yavaş yavaş eski halime dönüyorum.

KAMER'de iki yıldır çalışıyorum. Hane ziyaretlerine çıkıyoruz. Halkın çoğu KAMER'den çok memnun. Ben birçok arkadaşımı da KAMER'le tanıştırdım. Şimdi istesen 100, istersen 200 arkadaşımı çağırırım buraya. Ben onlara diyorum ki "KAMER kendine güven kazanmanı sağlıyor. Burada Türkiyeli Suriyeli yok, ayrımcılık yok. Sohbet çok. Kadın hakları var." Ben bunu söyleyince bana inanıyorlar çünkü burada bana çok güveniyorlar. Savaş bitse Suriye'ye dönsen aynı KAMER gibi bir kadın kuruluşu başlatırım Suriye'de. Her yaştaki kadınlar için çalışma yaparım. Erken evliliklerle ilgili çalışırım. Suriye'de 4 kadınla evlenme var. Şeriat öyle. Çevremde dört kadınla evlilikler de var. Savaşta kocaları öldü, onlar dört kadın beraber yaşıyorlar şimdi. Savaş bitse Suriye'ye dönerim ama burayı da bırakmam. İki yerde de çalışırım. İki ev kurarım.

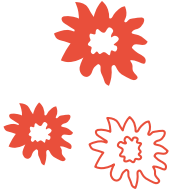
Türkçeyi komşulardan öğrendim. Mecbur kaldım. Mesela kızlarım hasta oldu, komşulardan yardım istedim mecbur. Hastaneye gitmem lazım, erkek lazım, araba lazım. Baktım devamlı arıyorum yardım için, bu böyle olmayacak. İki kitap aldım. Mesela doktora gideceğim, kitabı açıyorum, ne denir bakıyorum. Onlar İngilizce bilmiyor, ben biliyorum. Arapça, İngilizce, Türkçe biliyorum. Derdimi böyle böyle anlatmaya başladım. Kızlarım da Türkçeyi arkadaşlarından öğrendiler.

Türkiye'ye geldiğimde en çok zorlandığım şey erkekler oldu. Bir kadın başımayım, koca yok. Bir kadının kocası yoksa hemen geliyorlar, biz yardım edeceğimiz diyerek yavaş yavaş sokuluyorlar. Ben hiç bir yardım almam onlardan. Taciz ediyorlar.

Burada akrabalarım var ama çok az yardım ettiler. Biz geldiğimizde ailecek aynı evdeydik. Sonra abim şehit olunca eve onun çocukları da geldi. Ev çok kalabalık oldu, herkes ağlıyordu. Bizim komşunun dükkânı var, bir oda 250 TL. Kızlarımla o

dükkâna taşındık. Ben taşınınca komşular her şeyi getirdi. O zaman erkek kardeşim çalışıyordu bir tek. Kiramızı o veriyordu. Geldiğimizde durum çok kötüydü. Ama yine de Türkiye'de yaşamamızın en güzel tarafı Müslüman çok burada. Bizim adetlerimize Türkiye çok yakın. Almanya'da olsa böyle olmaz.

En büyük hayalim savaşın bittiğini görmek. Millet çok kavruldu. Savaş bitse kızlarımı Türkiye'de de Suriye'de de yetiştirebilirim. Fark etmez. Burası aynı Suriye gibi. Ben buranın Suriyeli muhtarıym, buradaki muhtar Suriyelilerle ilgili beni arar. Hatta il dışına çıktığımda, muhtar oradan beni arıyor. Şu kişi var, iyi midir diye bana soruyor. Ben "Evet iyidir" diyorum, doğru çıkıyor. Ben burada herkesi tanıyorum. Biraz önce Diyarbakır'dan bir kadın beni aradı, telefonumu bulmuş. "Çok zor durumdayım" dedi. Yardım istedi. Ben buradan Diyarbakır merkezi aradım, oraya yönlendirdim. Yardım aldı. Ben kadınları çok iyi anlıyorum. Kalbimde hissediyorum onların yaşadıkları zorlukları. Çok zor. O yüzden onlara destek olmaya çalışıyorum.

**Devlet başkanı olmak istiyorum.
Başkan olduğumda ise zalimleri
durduracağım. Adaletsizlikleri
düzelteceğim.**

BEHREM

Bugünlerde mutluyum ama savaştan önce Suriye’de çok mutluydum...

Önceleri savaş yoktu, barış vardı. Annem vardı, babam vardı, arkadaşlarım vardı. Herkes vardı. Nasıl mutlu olmayayım? Türkiye’de çocuklarım ve kocamdan başka kimsem yok. Bütün akrabalarım ve ailem Suriye’de kaldı. 32 yaşındayım. İki kızım, bir oğlum var. Çocuklarımın biri 14, biri 9, diğeri 7 yaşında. 21 yaşında evlendim. Lise mezunuyum, bilgisayar programcılığı okudum. Arapça ve İngilizce biliyorum. Okulu bitirdikten sonra 3 ay çalıştım. Çalışırken eşimle tanıştım. Sonra nişanlandım. Babam evlenmemi istemedi, çalışmaya devam etmemi istedi. Sonradan benim de istediğimi görünce kabul etti. Evlenince kendi isteğimle çalışmayı bıraktım. Babam Lübnan’da çalışıyordu. Annem evdeydi. 5 oğlan kardeşim var, 3 de kız. Diğer kardeşlerim de okuyorlardı ama bu savaştan dolayı herkes okulu bıraktı, bazıları çalışmaya başladı.

Biz savaşı çok fazla yaşamadık. Çocuklar var diye çok uzun süre kalmadık. 6 yıl önce sınırdan

kaçak girdik. Sadece kocam ve çocuklarım geldik, ailem gelmedi.

Biz geçerken sınırdaki polis çocukları görünce hemen geçin dedi. Çocuklar çok küçüktü, ağlıyorlardı. 6 sene önce geçmek çok daha kolaydı. Eşim Suriye’de iken şoförlük yapıyordu. Şimdi burada sanayide çalışıyor, sac işinde. Çocuklarımın hepsini Suriye’de doğurdum. Suriye’deki hastanelerde muamele Türkiye’den çok daha iyi. Suriye’deki doktorlar çok daha sabırlı. Burada doktorlar hemen “Haydi! Haydi!” diyorlar.

Türkiye’ye geldiğimizde en zorlandığımız şey ayrımcılık oldu. Bakkala gittiğimde, pazarda, çarşıda ayrımcılığa uğruyorum. Birçok Suriyelinin de başına geliyor. Önceden Türkiye’de Suriyelileri sevenler çoktu. Şimdi öyle değil. Mesela burada bazen çarşıya gidiyorum, bir şeyler almak için öyle bakıyorum. Satıcılar “Yok! Yok, bizde bir şey. Git!” diyorlar. Paramla alacağım oysa ama satmıyor, “Git! Git!” diyor. Birkaç defa oldu bu. Bir seferinde ağlamaya başladım, çevredeki insanlar bu kadın niye ağlıyor diye baktılar.

Çok üzüldüm, utandım. Nasıl yaparlar böyle bir şey hâlâ anlamıyorum. Bal kabağı var ya, "Bunu kilo ile mi satıyorsun yoksa böyle bütün mü satıyorsun?" diye sormuştum. O da bana "Sen Suriyeli misin?" diye sordu, "Evet" dedim, "Tamam! Git, Hadi!" dedi. Ben de başladım ağlamaya. Beni o kadar üzdü ki. Aslında Türkçe konuşmuştum ama o Suriyeli olduğumu anlayınca beni kovdu. Buradaki Suriyeliler arasında iyiler de var kötüler de var ama genelleyip, bir şey olunca hemen Suriyeliler yaptı deniliyor.

Burada olmanın en güzel tarafı ise savaş olmaması. Her şey güzel burada. Savaş biterse bile Suriye'ye geri dönmem artık. Ev kalmadı, iş yok. Kızım şu an 9. sınıfta. Çocuklarım burada okula başladı. Eğitimlerine devam etmelerini istiyorum. Evlerimizin hepsi yıkıldı, internetteki fotoğraflarda gördüm yıkıldıklarını.

KAMER'li kadınlarla hane ziyaretlerinde tanıştık. Evime geldiler. Bizleri tanıyıp kaç kişi olduğumuzu öğrenmek için gelmişler. Ne kadar iyi kadınlar demiştim. Konuşmaları, davranışları bize karşı çok iyiydi. Geldiler, oturdular, kahve içtik.

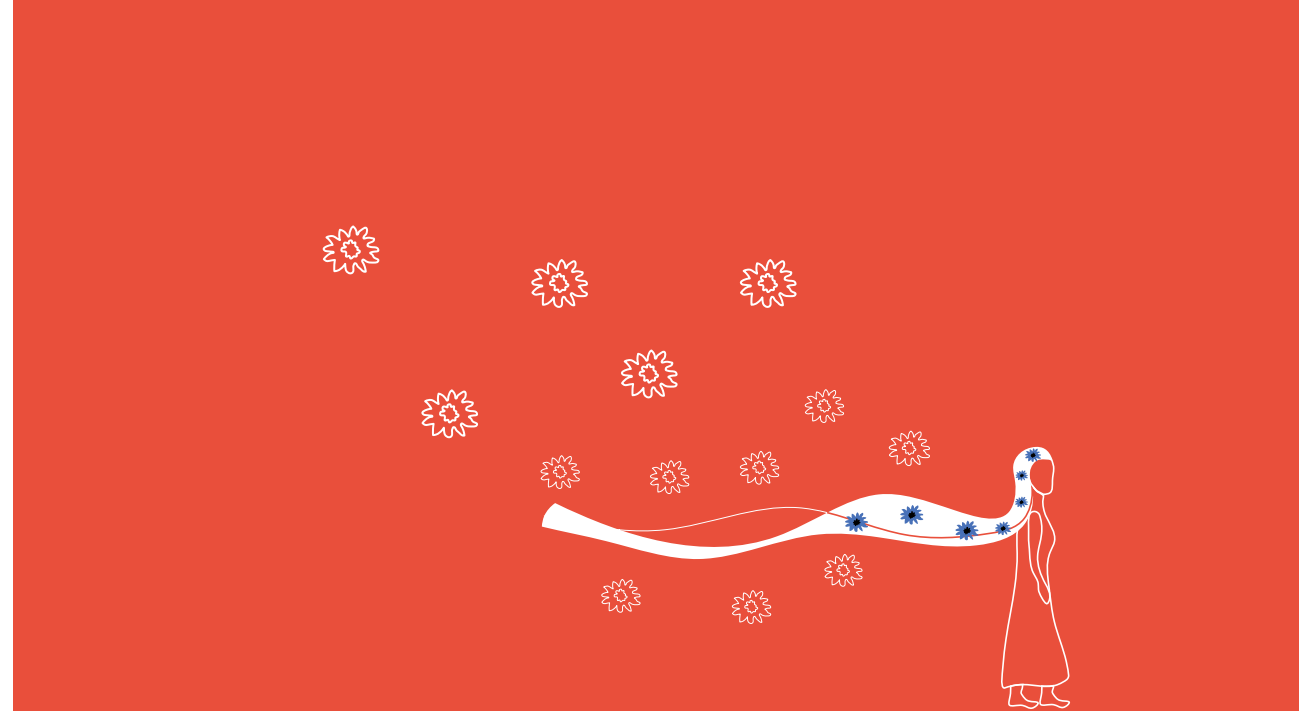
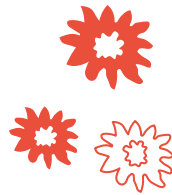
KAMER'e Türkçe kursları için gelmeye karar verdim. İki ay kurslara geldim. Toplantılara falan da katıldım. Bundan sonra olacak tüm toplantılara da geleceğim, çok istiyorum. Ayrıca burada bize olan muamele için de gelmek istiyorum. Buraya konuşmaya geliyorum, derdimi anlatıyorum. Onlar dinliyorlar ve ben rahatlıyorum.

KAMER ile ilgili komşularımıza "Burası geleni çok rahat hissettiren bir yer. Gelen herkes rahatlıyor. Muhabbet var burada" diyorum. Ayrıca KAMER, Türkiye hakkında birçok şey öğrenmemi sağladı. Buranın adetlerini öğrendim. Siz ne yersiniz, nasıl evleniyorsunuz onu öğrendim. Burayı seviyorum. Kadın-erkek ilişkisinde nasıl davranmam gerektiğini öğrendim. Sabırlı olmayı öğrendim. Farklı adetleri öğrendim. Mesela bizde kına gecesi diye bir şey yok. Halay ikimizde de var. Kocamla ilişkimiz iyi ama çok görüşemiyoruz. Sabah gidiyor, akşam geliyor kocam. Benim çalışmamı istemiyor. Ben istiyorum ama gerek olmadığını söylüyor, ben de ona uyuyorum. Suriyeli kocalarla sizinkiler farklı. Bizde kocalar ne istiyorsa o oluyor, sizde eşler ne istiyorsa kocalar onu yapıyor. Ama Suriye'de biz de evde konu-

şuyorduk eşimle, beraber karar alıyorduk. Ama kanunlarda kocaların lafi geçiyor. Eğer bir gün çalışıp para kazanırsam, kazandığım para ile evin eksikliği varsa onu alırım, kendime de elbise, ayakkabı alırım herhalde. Çok şükür hepsi var şimdi. Bir de ben muhtaçlara yardım ediyorum. Kimse yokluk çekmesin. Nerede olursa olsun. Vücudum belki burada ama ruhumu Suriye'ye ait hissediyorum. Bu bizim kanımızda var. Maalesef savaş bitse dahi geri dönemem. Suriye bitti. Suriye'de hayat yok artık. Çocuklarım için de burada yaşamak gerek.

Çocuklarım hem kız hem oğlan. Onlara eşit davranıyorum. Kızlarım bir gün çok başarılı iş kadını olurlarsa mutlaka yanlarında dururum. Şu an büyük kızım 14 yaşında ve çok güzel bir kız. Onu isteyen hem Türkiyeliler hem de Suriyeliler var. Ben istemiyorum, o da istemiyor. Onu da KAMER'e getiriyorum bazen. Çocuklarımın hepsi Türkçe konuşuyor. Hatta aralarında bile Türkçe konuşuyorlar. Kızım bazen benimle konuşmak istiyor ama ben çok bilmediğim için konuşmıyorum. Büyük kızım komşulardan öğrendi Türkçeyi, diğerleri okuldan öğrendi.

Benim en büyük hayalim "başkan" olmak. Devlet başkanı olmak istiyorum. Sadece iki günlüğüne hem öyle fazla da değil. Başkan olduğumda ise zalimleri durduracağım. Adaletsizlikleri düzleteceğim. İki günde yok edeceğim bütün adaletsizlikleri. İki günlüğüne Suriye'nin başkanı olsam savaşı bitirirdim. Zalimleri istemiyorum. Bir de güçlü bir kadın olmak istiyorum. Kendi ayaklarının üstünde duran güçlü bir kadın...

REBİYE

Bugünlerde mutluyum ama Suriye'de iken çok mutluydum...

27 yaşındayım. Suriye'de doğmadım ama Suriyeliyim. Arap'ım. 2001'de annem, kardeşlerim ve ben Suriye'ye döndük. Babam bizimle gelmedi, sonrasında da arayıp sormadı. Suriye'de savaş çıkınca da 2013'te Türkiye'ye geldik. Biz 7 kardeşiz: 3 kız, 4 oğlan. Bir ablam ve bir abim var benden büyük, ben 3. çocuğum. İlkokulun sonuna kadar başka ülkede okudum sonra Suriye'de devam ettim eğitimime. Liseyi bitirdim, üniversiteye gidecektim ama savaş çıktı. Savaş çıkmadan önce birçok insan, Araplar, Kürtler, Aleviler, bir arada yaşardı. Birbirleriyle evlenirdi. Burası öyle değil. Mesela Türkiyeliler bana çok soruyor. Önce soru Suriyeli olup olmadığı oluyor. Ben "Evet" deyince de "Sen Arap mısın yoksa Kürt müsün?" diye soruyorlar. Ama birbirlerine sormuyorlar.

Suriye'de hiç çalışmamıştım çünkü orada durumumuz iyiydi. Ama buraya geldikten sonra çalışmak zorunda kaldım. Abim buraya bizimle geldi,

ablam ise Suriye'de kaldı. Ama abim şimdi tekerrardan Suriye'de. Benden küçük oğlan kardeşim Suriye'de kayboldu. Hastaydı, ameliyat olacaktı. 2014'te Suriye'de doktorla görüşmeye gitti ve kayboldu. Ne oldu bilmiyoruz. Hiç haber alamadık. Hep dua ediyoruz inşallah geri gelir diye. Babamla hiç görüşmüyoruz. O da bizi sorup soruşturmuyor. Zaten annem ile babam anlaşamayınca Suriye'ye taşınmıştık. Annem artık dayanamıyordu babama. Annemin ailesi de Suriye'deydi. 10 yılın sonunda annem bizi de aldı ve hep beraber Suriye'ye döndük. Suriye'de annem memur olarak çalışıyordu.

Suriye'de hem İngilizce hem Fransızca eğitim aldım. Fransızcam çok iyiydi. Buradaki eğitim kolay, oradaki çok zordu. Mesela eğer bir öğrenci Tıp fakültesine giriyor ve okuyorsa bilin ki çok iyi bir doktor çıkar. Suriye'deki Tıp fakülteleri eğitim bakımından çok iyidir. Teyzemin bir yerinde bir şey çıkmıştı ve burada ameliyat oldu. Ama ameliyata kadar olan süreç çok uzadı. 3 farklı doktora gitti. Biri "Bir şey yok, abartma" dedi.

Diğeri "Pek bir şey göremedim" dedi. Üçüncü doktor anladı hastalığını ve hemen ameliyata aldı. Türkiye'de böyle bir sorun var ne yazık ki. Ama biz Türkiye'yi hep çok severdik. Savaş başlamadan önce annem "İnşallah yaz gelince Türkiye'ye gideriz. Benim akrabam orada, onu ziyaret ederiz" demişti. Biz de çok mutlu olmuştuk. Suriye'den başka ülkeye Türkiye'ye gideceğiz diye sevinmiştik. Özellikle ben çok heyecanlanmıştım. Ama sonra savaş başladı, biz de Suriye'yi ve evimizi terk etmek zorunda kaldık. Suriye'yi temelli terk etmek çok zor oldu. Türkiye'ye geldikten 3 ay sonra eşyalarımızı almak için tekrar gittik Suriye'ye. Çok zordu. Dolabımı açtım, odama baktım. Evimi tekrar terk edeceğime çok üzülüm. Çok özlemiştim. Hep acaba ne zaman geri geleceğim, yatağımda ne zaman yatacağım diye düşünüyordum. Gerçekten çok zor bir hayat. Savaş bitse her şey eskisi gibi olsa eve geri dönmek isterim. Evimiz şu anda kirada. Allah kiracılarımızı korusun. Hem onları hem de evimizi. 2013'te Türkiye'ye geldik ve burada yaşamaya başladık. O zamandan bugüne aynı şehirdeyiz. Ben Türkiye'nin burası haricinde başka hiçbir şehrini görmedim. Buraya geldim, bir hafta geçmedi, hemen çalışmaya başladım. Pastanede çalıştım. Tezgâhtaydım. Ekmek satıyordum. Hatta düne kadar da çalışıyordum. Bugün de şimdi oradan geliyorum, çıkışımı alacaktım ama müdürüm gelmedi. Orada maaş çok az. 4 yıldır orada çalışıyorum ve beni tanıyorlar artık. Üzülüyorum aslında bırakacağım için çünkü işim düzgündü, arkadaşlarım vardı, herkesi tanıyordum ama maaşım çok azdı. Gittim konuştum müdürle ama maaşımı yükseltmedi. Dedim ki "Maaşım yükselmezse, ben işten çıkacağım." O da "Tamam, o zaman çık!" dedi. Ama o benim çıkacağımı düşünmüyordu. Şimdi görecektir, işten çıkıyorum, şok olacak.

Buradan başka bir yerde yaşamak istemiyorum. Buradaki yaşam güzel. Bana göre en güzel ülke Türkiye. Bir diğer yandan üzüldüğüm bir şey var. Okuyamadım Suriye'de, burada okumak çok isterdim. Üniversiteye gitmek isterdim. Öğretmen olmak isterdim ama olmadı. Geldim ve çalışmaya başladım. Şu anda burada ben ve bir arkadaşım çalışıyoruz. Annem yaşlı ve çalışıyor. Zaten biz

"Yeter artık, sen çalışma biz çalışacağız" dedik. Diğer kardeşlerim küçükler. Abim vardı, Suriye'ye döndü. Ablam Suriye'de hukuk okumuştum. Onun bulunduğu yerde savaş yok şu an. Aslında oraya gidip okumak isterdim ben de ama annem bırakmaz. Annem zaten Suriye'ye dönmek istemiyor. O savaştan çok korktu. "Siz de gitmeyin. Ya size bir şey olursa ben ne yaparım?" diye endişeleniyor.

Ben Türkiye'ye geldiğimde bana en zor gelen şey çalışmaktı. Bazen saat 10'da eve gidiyordum. Yorgunluktan internette gezinmeye halim kalmadığı zamanlar oldu. Yatıyordum hemen. İnternete girersem de yarım saat Facebook'ta geziniyor, arkadaşlarla konuşuyordum, ya da Türkçe dizi seyrediyordum. Sabahları ise kalkıyordum ve anneme yardım ediyordum, hâlâ da öyle. Temizlik yapıyorum sonra işe gidiyorum. Şimdi o çalıştığım yerden çıkıyorum. Artık KAMER'de çalışacağım. Buranın tercümanı olacağım. Çok mutluyum aslında.

Türkçeyi çalışırken kendi kendime öğrendim. Yeni kelime duyuyordum, hemen yazıyordum bir yere. Eve gidiyordum, yazdıklarımı tekrar ediyordum. Benimle burada Arapça konuşanlar da vardı ama ben Türkçe öğrenmeyi çok istiyordum. Daha sonraları KAMER'e dil kursuna geldim. Türkçe güzel yazabiliyordum ama KAMER bana Türkçe ile ilgili daha çok şey öğretti. Hatta bana "Sen Türkiyeli misin?" diye sorarlar yazımı görünce.

KAMER'in grup toplantılarına çok fazla katılmadım, çalışıyordum. Ama en çok şiddet toplantısı aklımda kaldı. Ben şiddeti görüyordum ama çok şükür hiç yaşamadım. Fakat Türkiyeli bir arkadaşımın babası onu hiçbir yere bırakmıyor. "Çalışma!" diyor. "Telefon kullanma!" diyor. Kullandığında "Getir telefonunu, sen ne yazıyorsun bakayım?" diyor. Bana göre bu şiddet.

Annem de daha önceleri beni kısıtlardı ama ben çalışmaya başlayınca değişti. Şimdi daha rahat. Daha önceleri arkadaşlarımla çıkmak istediğimde de "Sen gitme, onlar senin yanına gelsin" derdi. Aslında biraz rahatlamasının nedeni şimdi iki tane çok yakın Suriyeli arkadaşım var.

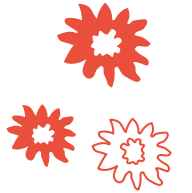
Onları kendisi de tanıyor, daha rahat. Bir de annemle babamın ilişkisi kötüydü. Bazen babam

şiddet uyguluyordu. Babam çok zalimdi. Düşünsenize bizleri bıraktı ve hiç sormadı. Unuttuk gibi onu. Şimdi evlenmekten korkuyorum ya eşim babam gibi çıkarsa diye.

KAMER'i hiç bilmeyen birine anlatırsam derim ki, KAMER şiddet gören kadınlara destek oluyor. Hatta tüm kadınlara yardım ediyor. KAMER kadınlar için var ve bana göre en önemli şey kadınlar için çalışmak. Suriye'de hakları olan kadınlar da vardı olmayanlar da. Bu ülkenin özgürlüğünü seviyorum.

Ama Türkiye'de hayat pahalı. Kiralar çok pahalı. Önceden ucuzdu. İlk geldiğimizde kiralar en fazla 300 TL idi. Şimdi nereden baksan 800 TL'den aşağı ev yok. Suriyeliler geldikten sonra kiralar çok arttı. Mecbur insanlar bir yerde oturmak istiyor, bu yüzden kiralar yükseldi. Bunu yapanlar bana göre vicdansızlar.

Benim en büyük hayalim çocuk yapmak. Çocuğum olursa kız, oğlan ikisine de eşit davranırım. Benim annem de hep eşit davrandı. Gerçi bazen oğlan kardeşim dışarı çıktığında tek başına laf etmiyor. Ben de diyorum ki "Anne, sen ona laf etmiyorsun ama bana ediyorsun." Hakkımı hep arıyorum.

Nasıl hudutlardan geçtik,
çocukları kucağımıza aldık,
o tellerden nasıl geçtik,
düşündükçe ağlarım.

NERGİZ

Bugünlerde ne kadar mutluym? Vallahi şu anda çok mutluym çünkü etrafımda kadınlar var. Etrafımda KAMER var ve güvenli bir yerdeyim. 5 sene öncesini bana hatırlatırsan ben ağlarım. Nasıl hudutlardan geçtik, çocukları kucağımıza aldık, o tellerden nasıl geçtik, düşündükçe ağlarım. Savaş başladıktan sonra Suriye'nin içinde göçmen gibi yer değiştirdik sürekli. Bir gün Halep'ten çıktığımızda yolda bombalamaya denk geldik. Bize yakın değildi ama çığlık seslerini duyduk. O sesler tüm dengeni bozuyor. Bir seferinde de biz sınıra yakın bir yerdedik. Yakınımdaki bir şehir bombalandı. Bizim arabalar vardı bu yüzden gittik, elimizden geldiğince yardım etmeye çalıştık. Kamyonetteydik, kadını kurtarmışız. Kadın kendine geldiğinde ilk sorduğu şey "Çocuklarım nerede?" oldu. Kendisi binmiş, çocukları yanında yok. Bombalama sırasında içerde olan dışarıya çıkmaya cesaret edemiyor. Dışarıda kalana yapacak bir şey yok. Zaten mermilerin sesi, roket atarların sesi hiç kulaklarımdan çıkmıyor. Çatışma durduğunda sokağa

bakıyorduk bir şey var mı diye, karşı komşuya sesleniyorduk. Bir gün komşu bulgur istedi. Ben de dama çıktım, "Seslen bana, ben sana atarım" dedim. Kıyafetim yeşil bir kıyafet, bakıyorum komşuya, sadece başımı çıkarttım, seslendim. O saniyede kulağımın dibinden kurşun geçti. Caminin minaresine tetikçi bırakmışlar, her tarafı gözlüyor. Dışarıya çıkmak mümkün değildi. Sokaklara çıkamıyorduk. İhtiyaçlarımızı pence-reden çıkıp veriyorduk. Çocukları okula gönderiyordum. Sabahları Kürtçe eğitim, öğleden sonra Arapça eğitim vardı. Ben çocukları ikisine de yol-luyordum ki Arapçalarını unutmasınlar, geride kalmasınlar, belki bir gün düzelirse diye. Öğleden sonra 2-3 saat eğitim veriyorlardı. Okulun avlu-sunda bekliyordum ki çocuklarımı güvenli bir şe-kilde eve götürüyüm diye. Bir gün eve dönerken yolda patlamamış roket gördük, öylece duru-yordu yerde. Etrafını kapatmışlardı. Bu duruma gelince artık gitme kararı aldık. Türkiye'ye 2013 yılında geldik. Orada okul, eği-tim kalmamıştı ama benim 5 çocuğum var: 3 kız,

2 oğlan. Oğlum 18 yaşında, kızım 16, diğer kızım 12, diğer oğlum 8, en küçüğü 6 yaşında. Eşim teyzemin oğlu. Severek mi evlendim, yok. 18 yaşındaki kız sevgiden ne anlar? Ailem istedi. Eşimi tanıyorlardı. Bizde evlilikler hep aile içi. Çok şükür ki çocuklarımda kusur yok. Türkiye'ye eşimle gelmedim ilk başta. O savaşın biteceğini düşündü ve kaldı. Çocukları kurtarmamı istedi. IŞİD gelmişti, bizim ailenin kadınları hemen çıktı. Erkekler biz kendimizi savunuruz diyerek kaldı. Neyse ki ailemden kaybımız yok, hemen çıktık çünkü. Buraya geldiğim ilk zamanlar çok zorlandım. Kürtçe biliyordum ama bildiğim halde Kürt çem değışikti. Burası farklı. Bizim oradaki Kürtçe tam Kürtçe. Geldiğimiz ilk zamanlarda Kürtçemin değışik olduğunu fark ettiklerinde hemen "Nerelisin?" diye soruyorlardı. Türkçeyi buraya gelmeden önce öğrendim. Türk kanalını izliyordum. Bizde uydu anten vardı böylece Türk kanallarını izleyebiliyorduk. Latin alfabesini de kendim öğrendim. Yatakta yatardım, harfleri gözümün önüne getirirdim. Saat 2'ye, 3'e kadar hikâyeleri kendiliğimden okurdum. Kelimelerin altına Kürtçe manalarını yazardım. Benim bir komşum var, Allah razı olsun ondan, "Gel, ben sana öğretelim" derdi. Bir de çocuklarına tembihlerdi, "Kesinlikle ablayla Kürtçe konuşmayacaksınız" derdi. "Öğren!" diyordu.

Şu an Türkçeyi çok kullanıyorum. Gittiğim yerde Suriyeli olarak bilinmek istemiyorum. Türkiye'de Suriyeli dendiği zaman kötü gözle bakıyorlar. Suriyeli olduğunu anlayınca sarkıntılık yapıyorlar, laf atıyorlar. Bir gün komşumun evine girdiğim gibi ağladım. Dedim "Abla, bugün başıma gelenden beyimin haberi olursa beni burada iki gün bekletmez, hemen götürür." Otobüste bir adam hem laf attı, hem de ayaktaydım, gitti geldi, taciz etti. Ben utandım konuşmaya. İneceğim durakta bile inmedim. Daha erken indim. Böyle bir şey Suriye'de asla başıma gelmedi. Biz yürüdüğümüzde herkes bizi tanır. En az 20 kişiyle selamlaşırız. Akşam 3 eve gideriz, gezeriz. Ama şimdi böyle değil. O yüzden ben çok fazla Türkçeye yöneldim, Suriyeli olduğumu anlamasınlar diye, bu davranışlara maruz kalmayayım diye. Ama Türkiye'ye geldiğimde beni en çok zorlayan ne oldu biliyor musun? Sınıra yakın bir yerden ev

tuttum ki düzelirse geri döneriz diye. Orada kıyafet konusunda ayrımcılık gördüm. "Bu halde bile kıyafetleri nasıldır, başları açıktır" dediler. Ben bunu oranın halkından şahsen duydum. Bunu gördüm, bu yüzden de taşındık oradan. Sonra buraya geldim, büyük şehir olduğu için burası daha iyi. Dedikodu yok. Ama Türkiye'de yaşadığımız en büyük ayrımcılık iş konusunda oldu. Suriyelilere kimse iş vermek istemiyor. Burada güzel şeyler de oldu elbette. Geldiğim ilk zamanlarda burayı bilmiyordum. Çevrem fazla yoktu ama beni tanıdıklarında, benim nasıl bir insan olduğumu anladılar. Çok yol gösteren oldu bana ve yardımlaştık da. İlk avlulu bir evde oturdum. Mesela çocuklar hastalanır, ben müdahale ederdim. Bir ara komşunun oğlu hastalandı. Her zaman ateş ölçer taşıırım çantamda, huy edinmişiz. Hep ilk yardım malzemem vardır. Tansiyon aletim bile vardı geldiğimde. Çocuğu gördüm, yüzü kıpkırmızı, ateşi var. "Abla ver onu bana" dedim, hemen üstünü çıkarttım, çeşmenin altına tuttum. "Abla dur eşim kızacak," dedi ben "kızmaz" dedim. Suyun altına tuttum, ateşini ölçtüm. 40 dereceyi geçiyordu. Sirkeli su yaptım. Bezle alına bıraktım. Akşam baba geldi. Ateş düştü ama sen yine de hastaneye götür dedim. Buralı ama kocasından habersiz çocuğunu hastaneye götüremiyor. O gün bugündür beni biliyorlar. Bir yerleri kesilir, hemen bana gelirler. Ben her zaman yanımda tentürdiyot bulundururum. İlk başlarda KAMER'i tanımiyordum. Üniversitede bir arkadaşım var. KAMER'i bana o söyledi. İhtiyacın olursa yardımcı oluyorlar diye o beni yönlendirdi. El işi yapıyorlardı. Ben de el işi biliyorum. Biz evde boş durmayız. Suriye'de çocuklar küçükken örgü yelek yapardım onlara. Boş vaktimi değerlendirirdim. Şimdi KAMER için yapıyorum. 3-4 aydır geliyorum buraya. Bu süre zarfında KAMER'in farkındalık toplantılarına da katıldım. Beni en çok ayrımcılık etkiledi. Kadınlar en çok dışlanmaktan etkileniyor. Herkes şikâyetçi. Kıyafetlerimizden dolayı dışlanıyor. Burayı bilmeyenlere KAMER'i nasıl anlatırım biliyor musun? Ona "Git! Hem çocukluğunu yaşarsın, hem gençliğini yaşarsın, hem iş hayatına girersin, hem sosyal faaliyetlere katılırsın. Yani yeniden doğarsın" derim. Gerçekten yeniden

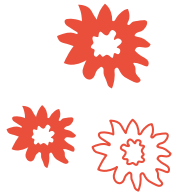
doğarsın. KAMER'le ilgili en etkilendiğim şey mesela konuşmak istediğin, içini dökmek istediğin birisi olur, burada o var. İçini açabilirsin, konuşabilirsin. Samimiyet var. Zaten karşıdaki seni dinlerse senin halinden anlar. Bir de yardımlaşma var. Ve de böyle bir yerde sen dil bilmesen de bir tercüman buluyorsun. Derdine derman buluyorsun. Vakıf kadınları desteklemek için elinden ne gelirse yapıyor, ben görüyorum. O yüzden de Türkiye'de beni en mutlu eden şey KAMER Vakfı'na gelişim oldu. Geldim ortamı gördüm. El işi aldım. El işi ile stresimi atıyordum. Hâlâ da çalıştığım halde geliyorum elişi alıyorum. Şimdi organize sanayide bir iş buldum. Büro temizliği yapıyorum. 10 gündür çalışıyorum ama yine buraya da geliyorum.

Şu an kendimi hiç bir yere ait hissetmiyorum. Tabii ki insanın doğup büyüdüğü yer başkadır. Düzelirse elbet dönerim Suriye'ye. Dönerim ama nasıl dönerim! Parça parça olmuş bir aile. Bir oğlum yanımda değil. Oğlum Almanya'da. Belki bizi kurtarır diye umut ettik ama olmadı, bizi yanına alamadı. Şimdi orada tek başına kaldı. Çok mutsuz çünkü alışmış kalabalık aileye.

Avrupa burası gibi değil. Buranın da durumu belli. Ben buraya geldim, darbe oldu. Sokağa çıktım, kendimi kaybetmişim. Ağlıyorum. Diyorum "Allah'ım ben yağmurdan kaçtım, doluya mı tutuldum?" Oğlumla ilgili evraklar da bu yüzden gecikti. İşlemler durduruldu. Ben günlük alıyorum malzemeyi çünkü her an gideceğiz diye bekliyoruz. Makarnayı iki paket alırdım mesela. Pirinci kiloluk alırdım. O gece komşum çıktı dedi, "Kalk bir tane dükkân açılmış. Kalk sen çocuklusun." Gidip yağ aldım gecenin ikisinde aç susuz kalırız diye. Bir maya, bir torba un istedim. Adam güldü, dedi "Abla sen tecrübe edinmişsin." Ben de "Ekmek olsun yeter" dedim. İşte o günleri de burada yaşadım. Ben Suriye'de gördüğüm için burada da çok korktum. Hıçkırıklarla ağlıyordum, bana neden ağladığımı soruyorlardı. Ağlıyordum çünkü bizde ekmek almaya giden oldu ama geri dönmediler. Ben yaşadım bunları. Gençler gitti ve geri dönmedi.

En büyük hayalim şu anda birincisi oğlum yanımda olsun, veya ben onun yanında olayım. Çocukları yanımda olsun. Bir de artık savaş ya da

ölüm olsun istemiyorum. Kimse benim yanımda savaştan bahsetsin istemiyorum. Bunu herkes için istiyorum. Savaş oldu. Her yerde olabilir. Allah kimsenin başına getirmesin. Bunu çıkaran insanlar nasıl ölecek ve Allah'a hesap verecek bilmiyorum.

KAMER bana mülteci olarak da haklarımı öğretti.

HÊVÎ

Bugünlerde çok mutluyum. Savaştan önce Suriye’de hiç mutlu değildim...

Eğitimli bir aileden geliyorum. Babam hâkim. Annem babamla tanıştığında mimarlık okuyormuş ama okulunu bitirememiş çünkü babamla evlenmiş. Evlendiğinde 18 yaşındaymış. Ben evin en küçüğüm. 4 abim, 2 ablam var. En büyüğü bilgisayar mühendisiydi ama onu kanserden kaybettik. Diğer abim eczacı, başka bir şehirde oturuyor. Suriye’de savaş çıkmadan önce burada eczacılık okudu ama yine de eczacılık yapamıyor çünkü Türkiye vatandaşı değil. Üçüncü abim diş doktoru. Amerika’da okudu. Şimdi başka bir ülkede oturuyor. Şirket kurdu orada. O da mesleğini yapamıyor çünkü Suriye vatandaşı olduğundan yurtdışında çalışmıyor. Dördüncü abim şimdi Almanya’da mülteci, savaştan kaçtı. Bir ablam Suriye’de kaldı. Gelmek istiyor ama kapılar kapandı, gelemiyor. İkinci ablam altı ay önce Türkiye’ye geldi, yarın yurtdışına gidiyor çünkü eşi 2 yıl önce oraya gitti, şimdi ablam da gidiyor. Ben 7 yıldır evliyim. Suriye’de 18 yaşındayken

evlendim. Evliyken üniversite okudum. Başta abim izin vermedi okumama savaştan dolayı. Dedi ki “Tehlikeli, sen evde otur.” Oysa ben Suriye’de lisede birinci olmuştum. Sonrasında evlendiğimde kocam dedi ki “Sen çok başarılısın. Ben seni üniversiteye göndereceğim.” Ben de evden okuma şansı olduğu için felsefe öğretmenliğini seçtim, hatta bitirmek için 3 dersim kalmıştı. Ama savaş çıktı ve mezun olamadım.

2012 yılında Türkiye’ye geldik. İki yıl burada Suriye okulunda gönüllü olarak çalıştım. Tarih ve coğrafya dersleri verdim. Buraya gelmeden önce başka bir şehirdeydim ve de hiç memnun değildim çünkü bir şey değişmemişti benim için. Suriye’de savaş vardı, orada da vardı.

Ama sonrasında buraya geldiğimde Türkiye’ye geldiğimi anladım. Burası çok güvenli. O yüzden de buradan başka bir yerde yaşamak istemem. Başka şehirleri ziyaret ediyorum, mesela İstanbul’a gidiyorum ama geri dönmek istiyorum. Benim vizem var mesela ama yurt dışına gitmek istemedim.

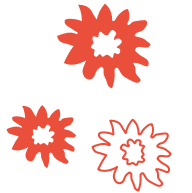
5 yaşında bir kızım var. Şu an Arap Dili ve Edebiyatı okuyorum. Eşim de Kürt Dili ve Edebiyatı okuyor. Ayrıca eşim şu anda bir dernekte çalışıyor gönüllü olarak. Suriye’de bilgisayar mühendisiydi. O da ne yazık ki burada işini yapamıyor. İşe girmek istese bile çok az para veriyorlar. Şu anda o çalışmıyor, ben çalışıyorum. KAMER’den aldığım maaş da bizi idare ediyor. Ama bizim Suriye’deyken ekonomik durumumuz çok iyiydi. Çok çok iyiydi. Ailemin durumu da çok iyiydi. Burada yaşadığımız zorluklardan biri ayrımcılık oldu. Mesela burada doktora gidince ayrımcılık yaşıyorsun. Hasta olduğunda Suriyeli olduğunu fark edince çok detaylı inceleme yapmıyorlar. Ama ben KAMER’de çalıştıktan sonra cesaretlendim. Doktora gidince cesaretle konuşunca benden çekiniyorlar, “Tamam, buyurun!” diyorlar. Sadece bu değil, ben başka yerlerde de ayrımcılık yaşadım. Mesela ev tutmak istediğimizde ev sahibi “Ben Suriyelilere ev vermiyorum” dedi. Çünkü Suriyelilerin kira vermeyip kaçtığını söyledi. Ama ben KAMER’de çalışıyorum deyince, “Maaşınız var sizin” diyorlar hemen. KAMER bana kapıları açıyor. Ben Suriye’deyken Kürtler ve Araplar arasında da ayrımcılık olurdu. Bazen Kürtler ayrımcılık yapardı, bazen Araplar. Ama ben hiç birebir yaşamadım Suriye’de ayrımcılığı. Duydum. Burada mesela ilginçtir, Türkiye’ye gelince bilgisayara bilgileri girerlerken bana sordular “Arap mısın? Kürt müsün?” diye. “Bana bunu Suriye’de sormadılar, siz niye soruyorsunuz?” dedim. Bir başka zorluk da ilk geldiğimizde burası ile ilgili hiç bir şey bilmiyordum. Bu yüzden dışarı çok zor çıkıyordum. Dil bilmiyordum, paraları tanımiyordum. Ama sonra yavaş yavaş KAMER’deki kadınlar bana öğretti, her şeyi öğretti. Nasıl hastaneye gideceğimi, nasıl yardım edileceğini, hepsini. Dün mesela bir Suriyeli adam beni aradı, “Şu anda karım evde doğum yapıyor, ne yapacağımı bilmiyorum?” dedi. Hemen ambulansı aradım oraya yönlendirdim. KAMER’e de bir arkadaşım vasıtasıyla geldim. Bir gün arkadaşımı ne yapıyorsun diye aradım o da toplantıda olduğunu söyledi. Ne toplantısı diye sorunca bana KAMER’de olduğunu söyledi. “Burası kadın merkezi, istersen sen de gel. Yalnız kalmayacaksın, mutlu olacaksın” dedi.

Ben de buraya geldim, baktım çalışacak birilerini arıyorlar, başvurduğum ve de işe alındım. Burada ki farkındalık toplantılarının bazılarında katıldım. Beni en çok etkileyen şey ise taciz konusuydu. Mesela şimdi bana bir erkek tacizde bulunursa hemen polisi ararım. Bunu yaptım da. Ben Suriye’de hiç taciz yaşamadım. Ama burada hemen bakıyor, Suriyeli kadın diyor. Öyle görüyorlar. İki gün önce hastaneye gittim. Orada erkek bir hemşire var. Bana nerede çalıştığımı sordu, ben de kadın merkezinde kadın hakları üzerine çalıştığımı söyledim. O da bana “Biz hakkımızı nerede arayalım? Bizim hakkımız ne olacak?” dedi. Dedim ki “Siz hakkınızı fazlasıyla aldınız, yeter!” Türkiye’de aslında kadın olmak zor değil çünkü KAMER var.

KAMER’i insanlara nasıl anlatırım biliyor musun? Öncelikle KAMER kadınlara haklarını öğretiyor, sonra dil öğretiyor, sonra kadınlara çok destek veriyor. Mesela kadın kocasından şiddet görüyor, boşanmak istiyor, sizi avukatla görüştürüyorlar. Ben önceden hiçbir şeyi bilmiyordum. KAMER bana mülteci olarak da haklarımı öğretti. Meğer bir mülteci olarak haklarım varmış benim. Ben KAMER’e gelmeden önce farklıydım. Mesela önceleri evde kocama “Dışarı çıkabilir miyim?” diye sorardım, fazla konuşmazdım. Şimdi diyorum ki “Ben çıkacağım.” İkincisi eğitimime devam etmeyi düşünmüyordum ama buraya gelince baktım devam edebilirim. Üçüncüsü önceleri Türkiye’de hiçbir şeyi bilmiyordum. Tek başıma dolaşmıyordum ama şimdi her şeyi yapabiliyorum. Mesela sabah kalkıyorum, Diyarbakır’a gitmem lazım. Gazetenin üzerine “Ben Diyarbakır’a gittim” yazıyorum. Kocam da bu değişimimi sevdi. Mutlu oldu. “Daha kuvvetlisin artık, bana bir gün bir şey olsa sen kendi ayaklarının üzerinde durabilirsin” diyor. Kızıma da KAMER’de öğrendiğim Türkçeyi öğretiyorum. KAMER’e gelmeden önce dışarı çıkmıyordum ama şimdi kızımı da alıp parka götürüyorum. Herkese KAMER’i anlatıyorum. Hane ziyaretlerinde anlatıyorum. Sahaya da çıkıyorum, hastaneye de gidiyorum. Her şeyi yapıyorum.

Benim en büyük hayalim rektör olmak. İnşallah olacağım. Türkiye’de rektör olmak istiyorum.

Ben neden rektör olmak istiyorum biliyor musun? Çünkü her zaman evde abimler bana derdi ki; “Sen aramızdaki en tembelsin. Küçük bir öğretmensin. Biz doktoruz, hâkimiz, mühendisiz sen ise sadece öğretmen.” Beni küçümserler. Ben de onlara göstereceğim.

Şiddetin olmadığı bir dünyanın gerektiğini söylüyorum hep.

HAVLE

Bugünlerde mutluyum ama Suriye'deyken ise çok mutluydum...

20 yaşındayım. 4 kız kardeşim, 2 oğlan kardeşim var. Suriye'de ticaret lisesini bitirdim. Sonrasında savaş çıktı ve ne yazık ki üniversite okuyamadım. Oradaki hayat güzeldi. Babam tüccardı, annem ise ev kadını. Babamın şu an Türkiye'de bir marketi var. Annem hâlâ çalışmıyor. Suriye'de iken ekonomik durumumuz çok iyiydi. Şimdi ise idare ediyoruz. Bir kız kardeşim burada üniversiteyi bitirdi ve mühendis oldu. Diğer bir kız kardeşim lisede okuyor şu an.

Savaşı bizzat yaşadım. Evlerimiz bombalandı. Diğer şehirlerdeki bir çok akrabamızı kaybettik savaşta. Savaş beni özellikle psikolojik olarak çok etkiledi. Bir kere okula giderken çatışma çıktı. Bize dediler ki yere yatın ve sürünün. O arada öğretmenimiz önümüzde öldü. Biz sürünerek eve kadar gittik. Şok geçirdim. Bir süre konuşmadım. Gülme ve ağlama bir aradaydı. Biz böyle bir şey yaşayacağımızı hiç düşünmedik. Savaş çıkacağını hiç düşünmedik. Türkiye'ye gelmeden

bir gün önce de evimize baskın yapıldı. Babamı aldılar götürdüler, cezaevine attılar. Bir gün sonra ise serbest bırakıldılar. Babam da dedi ki "Biz artık gidiyoruz buradan" ve geldik Türkiye'ye. Huduttan geçerken kurşun yağmuruna tutulduk hepimiz. Annemin bacağını kurşun sıyırdı ama çok şükür hâlâ hepimiz hayattayız. Dedem burada yaşıyordu ve babama davet gönderdi, biz de böylece buraya geldik. Benim dedem aslında Türkiyeli. İki tane kimliğim var: hem Türkiye kimliğim hem de Suriye kimliğim.

Babam çok ileri görüşlüydü. Ben Suriye'deyken de istediğim zaman dışarı çıkardım. Babam dedi ki "İstedığın kadar kal, istediğin zaman söyle, ben gelir seni alırım." Tek başıma dışarı çıkabilirdim yani. Ama elbette Suriye'de de herkes bir değildi. Her kadın özgür değildi. Mesela bizim bir komşumuz maaşını aldığı anda gider saklardı kocasına vermemek için. Kocasını da onu döverdi, maaşını alırdı elinden. Ben şanslıydım. Suriye'de bir sağlık merkezinde çalışıyordum.

Biz dört yıl önce geldik Türkiye'ye. Bir yılın so-

nunda duramadım burada. Mutsuz oldum. Arkadaşlarım, akrabalarım Suriye'deydi. Amcam da babam gibiydi. Onları da özledim. Gittim orada kaldım. Suriye'ye geri döndüm yani. İlk başlarda mutlu oldum Suriye'de, özlem giderdim ama savaşı yine gördüm. Bombaları, silahları yine gördüm ve sonra dayanamadım, geri geldim. Babam da çağırdı artık geri gel dedi. 7 aydır da Türkiye'deyim.

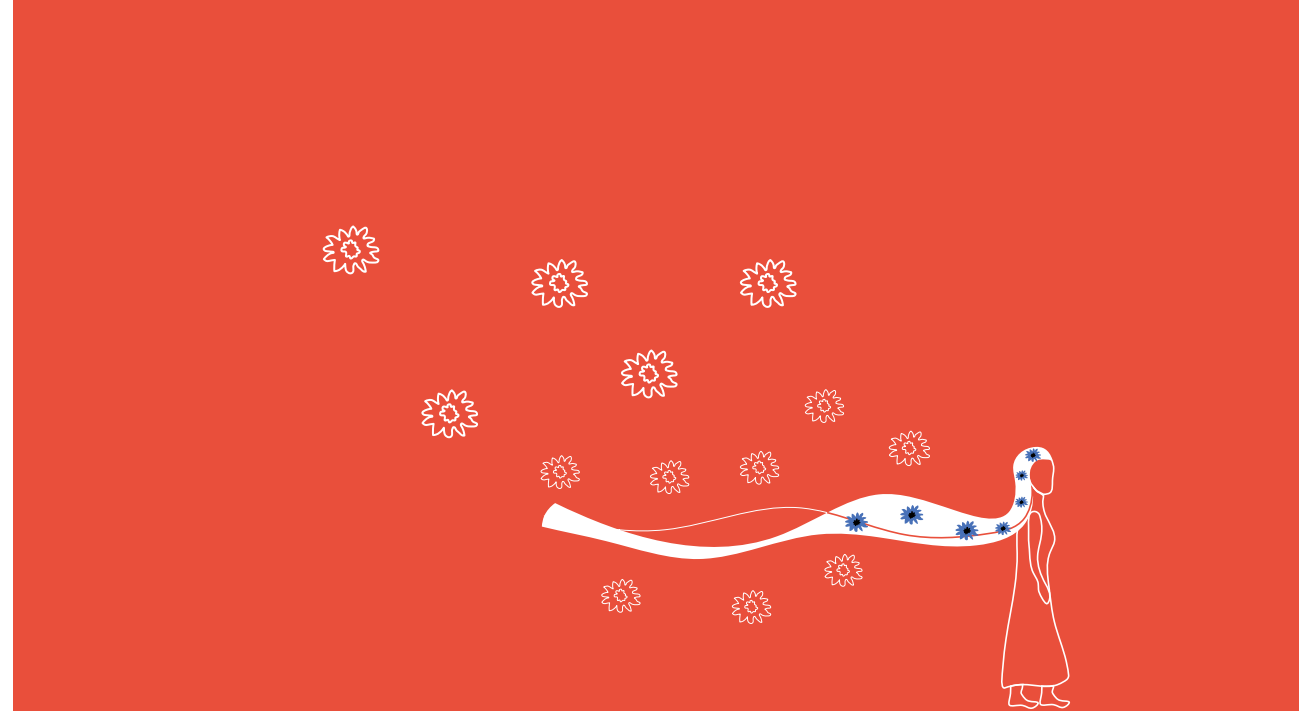
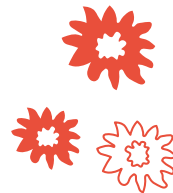
Türkiye'ye geldiğimizde zorluklar yaşadık. Hudu du geçmek zaten zordu. Ama en çok ayrımcılık yaşadık. Dediler ki "Suriyeliler geldi, bizlerin yerini kaptı." Bana ise "Bu kız terbiyeli, Suriyelilere benzemiyor" diyorlar. Ben bunları kulağımla duydum. Türkiye'ye dair en güzel şey ise benim KAMER'e katılmam ve sağlık merkezinde çalışmam. Ben Türkiye'ye geldikten sonra evden çıkamadım. Savaş beni çok etkilemişti. Sonra KAMER'le birlikte ilk defa evden çıktım. Rahatladım.

KAMER'i Türkiyeli bir komşumdan duydum. Sağlık personeli alınacaktı, ben de başvururdum. Şu anda da burada merkezde çalışıyorum. Burada gelen kadınlara refakat ediyoruz, spiral için devlet hastanelerine veya özel hastanelere götürüyoruz. Doğum kontrol haplarını, hijyen kitlerimizi veriyoruz. Bu kitlerin içinde şampuan, sabun, deterjan, ıslak mendil, pamuk, kulak pamuğu var. Kadının temizliğini yapabilmesi için ihtiyaç duyduğu her şey var yani. Suriye'de çalıştığım sağlık kuruluşu farklıydı. Bizde laşmanya (Şark Çıbani) diye bir hastalık vardı, onunla ilgili bilgi verirdik. Ben ayrıca burası haricinde KAMER'in diğer illerdeki toplantılarına da katıldım. Savaş bitse, memleketim eski haline dönse, ben yine de Suriye'ye dönmek istemem artık. KAMER'i çok sevdim. Buradaki insanları tanıdım. Buradaki yaşantıyı gördüm. Burada kadının hakları var. KAMER'in farkındalık toplantılarına da katıldım. Orada beni en çok etkileyen şey ise Nebahat ablanın konuşurken bize "Geçmişini unutun!" demesiydi. "Yeni sayfalar açın" dedi bize. Ben de onu uyguladım. Nebahat abladan ben çok güçlendim aslında. Şimdi ben de Nebahat abladan aldığım güçten biraz da diğer kadınlara vermek istiyorum. Savaşta çıkmış, şiddeti yaşamış kadınları biraz ben de rahatlatmak istiyorum. Beraber

daha da güçlenelim istiyorum.

Bu 7 ayda bende çok şey değişti. Mesela ben buraya ilk geldiğimde çekiniyordum, korkuyordum. Herkesi yabancı görüyordum. Artık öyle değilim. Hayatım değişti. Güçlendim. Aslında ben hem KAMER'den hem de evimden güçlendim. Dedem "Kızlarımız dışarı çıksın" diyordu, "Çalışsın" diyordu. Babaannem öyle değildir mesela. "Kız kısmı evde otursun" der. Dedem ve babam da beni çok güçlendirdi. Ailem KAMER'i de tanıyınca herkes çok rahatladı. Onlara KAMER'i anlatıyorum. Diyorum ki "KAMER kadın ve insan hakları için çalışıyor. Kadın ve erkeğin eşit olduğunu anlatıyor." Kadın oturacak erkek çalışacak şeklinde bir dünya yok. Şiddetin olmadığı bir dünyanın gerektiğini söylüyorum hep. Suriye'deyken annem babamdan çok şiddet yaşadı. Babam babaannemin dolduruşuna gelirdi. Şimdi ise öyle değil. Daha sonra babam yanlış yaptığını fark etti. Artık şiddet yok evde.

KAMER'in bana kattığı ilk üç şeyi şöyle sıralayabilirim: Birincisi, çok güçlendim. İkincisi, KAMER'de Suriyeli kadınlarla konuşmak, onlara destek olmak bana çok iyi geldi. Sonuncusu ise, kadın haklarını öğrendim. Kadın hakkının var olduğunu gördüm ve anladım. Şu andaki tek hayalim Suriye'ye gitmemek. Tekrar gidersem savaşı göreceğim, bombaları göreceğim ki bunu istemiyorum. Artık Suriye'ye dönmek istemiyorum.

🌸 ZEMBEQ

Bugünlerde mutlu değilim ama Suriye'deyken çok mutluydum...

7 kız, 1 oğlan kardeşlik biz. Annem ev kadını, babam tüccardı. Ailemin ekonomik durumu normaldi. Liseye kadar okudum. Üniversiteye gidecektim, kaydımı da yaptırdım ama tamamlayamadım. Kimliğim yoktu benim Suriye'de. Kürtler de yabancı sayılıyordu bir ara. Bize kimlik vermemişler bir süre. Sonra bir şekilde almışız. Ben 21 yaşında evlendim. Şimdi 30 yaşındayım. Eşim elektrikçiydi. Ben hiç çalışmadım. Eşim üç yıl önce savaşta vefat etti. Bir bomba onu aldı götürdü. Nevruz kutluyorlarmış, o sırada bir bomba patlamış ve eşim ölmüş. Ben orada değilim öldüğünde. Eşimin bir metre uzağında patlamış bomba.

Türkiye'ye gelmeden önce evde kocam ve çocuklarımla yaşıyordum ama şimdi çocuklarım, annem, babam, kardeşim, onun karısı ve çocukları hep beraber bir evde yaşıyoruz. Babamlar benden bir yıl önce geldiler ve sonra da beni çağırdılar. Ben ve çocuklarım kaçak geldik sınırdan.

Huduttan geçerken tam vuracaklardı, ben korkudan kendimi yere attım. Sonra geçirdiler. Çocuklarım da çok korktu. Bizimle birlikte iki halam da geldi. Şimdi buraya yakın bir yerde oturuyorlar. Bir teyzem ise İstanbul'da. Başka şehirlerde akrabalarım var. Üç kız kardeşim ise yurtdışında. Onlarla bayramdan bayrama telefonla görüşüyorum.

Babam bizi Türkiye'ye zorla getirdi. Ben kalmak istedim çünkü eşimin mezarı orada. Onu hep ziyaret etmek istiyordum. Ben onu çok seviyordum. Biz görücü usulü evlendik ama birbirimizi çok sevdi. Aynı yaştaydık ikimiz de. Bir oğlumuz bir de kızımız oldu. Türkiye'ye geleli 3 yıl oldu. Oğlum şu anda 7 yaşında, kızım ise 5 yaşında. Çocuklarım şimdi okula gidiyor burada, rahatları iyi ama benim içim rahat değil. Hep onların yanında olmak istiyorum.

Açıkçası Türkiye'ye gelince fazla bir zorluk yaşamadım ama yalnızlık, gurbetlik beni çok yordu. Annem ve babam burada ama benim evim dağıldı. Artık bir yuvam yok. Bunun yanında Türkçe

bilmemek de beni zorladı. Şimdi, burada Suriyeli arkadaşlarım var birkaç tane ama Türkiyeli arkadaşım yok.

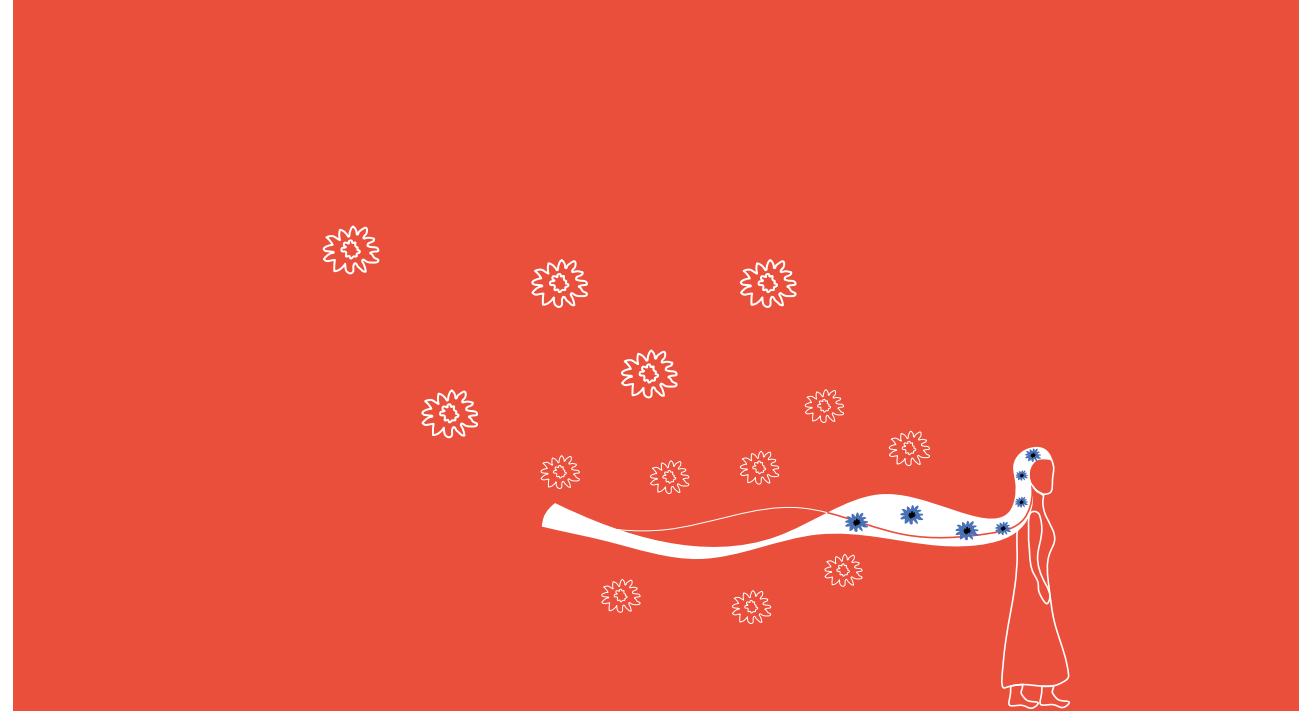
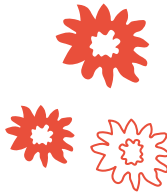
Türkiye'ye dair en güzel şey burada güvenlik olması. Biz Suriye'deyken savaşın geldiğini hiç hissetmedik. Ama savaş kapımıza geldiğinde de savaşı iliklerimize kadar yaşadık. Her gün IŞİD saldırıya diye bekliyorduk. Bombalar evimize çarpıyordu. Elektriklerimiz ve suyumuz yoktu.

KAMER'e gelmem aslında buradaki doktoru duymamla oldu. Buranın doktoru çok iyi, beni rahatlatıyor, bana çok iyi geliyor. KAMER'in çalışmalarını da duymuştum. Hane ziyaretlerinde evimize sevgi dolu gelmişlerdi ve bizim dilimizi konuşuyorlardı. Çok mutlu olmuştuk o zaman. KAMER'e geldikten sonra artık dışarı çıkmaktan korkmamaya başladım. Şimdi ben yurtdışına gitmek istiyorum. Kız kardeşlerimin yanına gitmek istiyorum. Kız kardeşlerimle konuştuğumda onlar bana "Çocuklarının hayatı kurtulur, buraya gel, burası yaşanılacak ülke" diyorlar. Devlet onlara çok iyi bakıyormuş, maaş veriyormuş. Ailem onların gitmesine bir şey demedi. En büyük ablam oradaydı, iki kız kardeşime davetiye gönderdi, onlar da gitti. Ama artık davetiye gönderemiyor.

Savaş bitmediği sürece ben Suriye'ye asla dönmem. Ben orada kan gördüm, ölüm gördüm, artık gitmek istemiyorum. Yurtdışında yaşamak istiyorum. Burada çocuklarım eksik kalabilir ama orada onlara her imkânı sunacaklar gibi geliyor. Ailem bana "Sana ve çocuklarına yeme içme verebiliriz ama çocuklarına güzel bir hayat sağlayamayız" diyorlar. Ben çalışmak istiyorum ama ne iş yaparım onu da bilmiyorum. Annem ve babam baskıcı değil ama oğlan kardeşim çok baskıcı. 23 yaşında. Bana baskı yapıyor ama çok da anlatmak istemiyorum detaylıca.

Türkçe çok az biliyorum. Eğer Türkçe öğrenirsem doktora gidince, çocuklarımın öğretmenleriyle daha iyi iletişim kurabilirim. Bu yüzden Türkçe öğrenmek istiyorum. Aslında Türkiye'yi seviyorum ama bana göre burada çocuklarımı iyi bir gelecek beklemiyor. Başka şehre de gitmek istemiyorum. Belki yurtdışına giderim.

En büyük hayalim çocuklarımın büyümesini, okul okumasını ve kendi ayaklarının üzerinde durduklarını görmek. Kendimi gelecekte nerede görüyorum bilemiyorum. Suriye'de kocamın mezarı var; Türkiye güvenli; yurtdışında gelecek var. Aklım karışık. Ama ben kendim için bu hayattan bir şey istemiyorum. Ben ölmüşüm, bitmişim. Çocuklarım iyi olsun yeter.

FIRUZE

Bugünlerde mutluyum ama savaştan önce çok mutluydum...

6 yıl önce annem vefat etti. 35 yaşındayım. 4 oğlan 5 kız, 9 kardeşiz. Arap'ım. Arapça anadilim. Kürtçe birkaç kelime konuşuyorum. 10. sınıfa kadar okudum. Ondan sonra evlendim. Suriye'de ailem zengin bir aileydi. IŞİD gelip her şeyimizi çalıncaya kadar çok iyiydi durumumuz. Çok büyük bir evimiz vardı, altınlarımız vardı. Ben hiç çalışmadım. Çocuklarım Suriye'de eğitimlerine başladı, şimdi Türkiye'de devam ediyorlar. Türkçe bilmedikleri için çok zorlanıyorlar.

Biz savaşı birebir yaşadık. Bombaları, savaş uçaklarını hepsini gördük. Aileden de amcamın oğlunu kaybettik savaşta. IŞİD öldürdü. IŞİD bana zarar vermedi ama bir gün yaşlı bir kadın, hastaydı doktora gidecekti. IŞİD geldi, neden eldiven giymiyor diye dövdü yaşlı kadını. Suriye'deyken eşim adliyede katıptı. IŞİD evimizi aldı. Orayı mahkeme yaptı. Kocamı aldılar ve işkence ettiler. Sonra bıraktılar. O zaman biz de kaçmaya karar verdik. Kaçmasaydık kocamı alacaklardı,

hapse atacaklardı.

2 sene önce geldik Türkiye'ye. İlk olarak başka bir şehirdeydik. Kocam önceden bu şehre geldi. Biz annemin yanına gittik. Sonradan da hep birlikte çocuklarla buraya geldik. Diğer akrabalarım Suriye'de kaldı. Bir tek oğlan kardeşim İstanbul'da. Onun hayatı da ev-iş, iş-ev şeklindeymiş. Ben de İstanbul'da yaşamak isterdim ama çok pahalı bir şehir. Suriye'de iken eşim rahattı ama çalışmama izin vermedi. Çocuklara bakmamı istedi. Durumumuz çok iyiydi. Ev işlerini yapmak için yardımcı kadını vardı. Çok rahattık. Şimdi Türkiye'deki durumumuz çok kötü çünkü eşim IŞİD'den işkence gördüğü için kolu sakatlandı, ellerini kullanamıyor ve bu yüzden çalışmıyor. Ben de çalışmıyorum. İş olursa gidiyorum. Kocam izin veriyor artık, mecburuz. Burada Kızılay kart var, onunla geçiniyoruz. Bir oğlum 16 yaşında. Bir ay önce çalışmaya başladı. Bir büfede çalışıyor. Kızım 17 yaşında. Lisede okuyor. Diğerleri 12 yaşında, 10 yaşında, 6 yaşında ve 4 yaşında. Hepsi okuldalar. Daha da çocuğum olsun istiyorum.

 Gök mavisi rengindeki değerli taş

Çocukları çok seviyorum.

Türkiye’de olmamızın en güzel yanı kocamın yanında olması. Kocamı çok seviyorum. Kocam hayatta ya o bana yeter. 13 yaş büyük benden kocam. İsteyerek mi evlendim? Hayır, ailem istedi. Akraba evliliği değildi. Ama evlendikten sonra sevdim kocamı. Bir de Türkiye’de dışarı rahatça çıkıyorum, çocuklarımı parka götürüyorum. Bu çok güzel. Türkiye’de ayrımcılık yaşadın mı dersen, kötü insanlar da var, iyi insanlar da var. Mesela burada bizim evin orada bir sokak var, herkes birbirine selam veriyor, hiç kimse birbirini ayırmıyor. Bu çok güzel. Ama bir komşum var, ben alt katta oturuyorum, o üst katta. Çöpünü yukarıdan benim evime atıyor. Bizim evin önüne pazar kuruluyor, karpuz satıyor bir araba. Kocam bir seferinde rahat geçebilmek için “Kusura bakma, biraz geçiş için yer açar mısın?” demiş, satıcı da “Ben Türküm, sen Suriyelisin, sen sus, konuşma!” demiş. Ama bunun yanında bana çok iyi davranan insanlar da var. Eski oturduğum semtte komşularım derlerdi, biz çok gelmek istiyoruz seni ziyarete ama sen Türkçe bilmiyorsun, biz Arapça bilmiyoruz, diyorlardı. Ama bir süre sonra şöyle oldu: O bana Türkçe “Nasılsın?” diyor, ben ona Arapça “Valla, çarşıya gidiyorum” diyorum, anlaşıyoruz.

Türkiye’ye geldiğimizde en zorlandığımız şey fakirlik oldu. Muhtaç olmak çok kötü. Ev kirası çok pahalı. Suriyelilerin hepsi aynı şeyi söylüyor. Uzak bir yerde oturuyorum ben çünkü kiralalar çok pahalı. Şu an bir belge alıyorum. Bir Suriye okulunda çocuklara bakacağım. Çocuklara bakmayı çok seviyorum.

Hiç ekonomik sıkıntımız olmasa ve kendi paramı kazansam, kendim için ne alırdım biliyor musun? Hiçbir şey almazdım. Suriye’de iken her şeyim vardı. Altınım vardı, makyaj yapardım, kuaföre giderdim, her şeyi yapardım. Şu an tek isteğim kilo vermek. Burada çok kilo aldım. 2 senede 16 kilo aldım. Valla, kendi paramı kazansam herhalde diyetisyene giderdim.

KAMER’e gelişim arkadaşlarım vasıtasıyla oldu. Bir arkadaşım buraya gelmiş. O bana anlattı. Burada Türkçe öğrenmiş, “İstersen sen de git” dedi. Türkçe kurslarına başladım burada. Bundan önce 1 lira bile deseler anlamıyordum. Tek

kelime Türkçe bilmiyordum. Şu an Türkçe anlıyorum. En büyük hayalim Suriye’ye geri dönmek. Kendimi şu an Türkiye’ye ait hissediyorum ama Suriye’ye dönmek istiyorum çünkü orada bir çok akrabam var. Oradaki hayatımı çok özledim. Burayı da çok seviyorum fakat eşim Türkiye’de çalışmıyor. Hep evde oturuyor. Çalışmayı çok istiyor ama çalışmıyor. Oysa Suriye’de ne güzel bir hayatımız vardı savaş öncesinde...

